

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות

פרשת תזריע חלק כב שיחה א.

דהוה כפריצות. ומכל מקום היא עוזרת לבעלה, ומביאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. אבל האיש יכול לעשות הכל בלא האשה. עד כאן לשונו. ואצלינו אין המנהג כן, דלהסנדק אין האשה עוזרת כלל. רק זהו כיבוד אחר שכשמביאים התינוק לבית המילה – באות נשים עם התינוק ועומדות על פתח החדר שמוהלין בו, ואשה מחזקת התינוק בכר או כסת, ובעלה לוקח מידה או בחור ובתולה, והוא מוליכו למקום הכסא של אליהו. וקורין לזה קוואט"ר. ויראה לי שזהו מלשון "קטורת", דאמרינן בכריתות (כריתות ו ב): מה לשון "קטורת"? דבר שקוטר ועולה. ופירש רש"י: קוטר – שמתמר ועולה כמקל, עיין שם. וכיון שנתבאר שהמילה היא כקטורת, לכן נקרא זה שמקרב התינוק אל המילה, שמקרב להקטרת. ועל פי שינוי הלשונות נתחלף בין "קוטר" בחד וי"ו לקוואט"ר בשני ווי"ן. ודע שהמנהג אצלינו שמהקוואט"ר מקבל אחד ומוסר לאחר, ואחר לאחר, עד שמוסרין להמניחו על הכסא של אליהו. ואחר כך בא אביו, או שמכבד לאחר במקומו, ומוסרו להסנדק. ואני חושש בזה ממה שאמרו חכמינו ז"ל בעירובין (עירובין צז ב) על המשנה דתינוק שילדתו אמו בשדה מוסרו לחבירו, וחבירו לחבירו, אפילו הן מאה. ואומר שם: אף על גב דקשה ליה ידא להתינוק במה שמוסרים זה לזה, אפילו הכי משום שבת אי אפשר בעניין אחר, עיין שם. וכיון דקשה ליה להתינוק, למה נעשה כן? אך קשה לבטל המנהג, שכולם רוצין לזכות באחיזה של מצוה. "ושומר וכו".

1) שו"ע או"ח סי' תקנא ס"א. משנכנס אב ממעטין בשמחה ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי עכו"ם לישתמיט מיניה דריע מזליה: הגה מילה שהיא מר"ח עד ט' באב נוהגין שהמוהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת.

מג"א סק"ג. ובעל ברית. לכאור' דוקא אותו שתופס התינוק על ברכיו בשעת המילה כמ"ש בי"ד סי' רס"ה סי"א אבל המכניס ומוציא התינוק אינו בכלל זה ואף שהנשי' רגילות ג"כ ללבוש בגדי שבת היינו לפי שזה הוא עיקר מצותם ומכ"ש בשבת שחל ט"ב שמדינ' אסור ללבוש לבנים דלא שרי אלא להתופס התינוק, אין מחליפין אפי' הטלית (מהרי"ל):

מגן אברהם שם. ובעל ברית עיין מ"א הנשים לובשים בגלי שבת שאין להם מצוה אחרת במילה רק מה שנושאים התינוק לבית הכנסת מה שאין כן זכרים עיקר התופס התינוק על כסא של אליהו זכור לטוב והמוהל ואבי הבן אבל הקוואטר אין לובש בגלי שבת.

שערי תשובה שם. ועיין מח"ב בשם זרע אמת שבעל ברית אסור ללבוש בגדים חדשים בשבוע זו ונשים הנושאות את התינוק לבה"כ והמושיט' את התינוק לבה"כ של אנשים שקורין קוואטיר שאפט לובשין ג"כ בגדי שבת כיון שאין להם מצוה אחרת במצות מילה רק זו לבד ועיין בפ"מ:

ערוך השולחן יו"ד סרס"ה סל"ה. עוד כתב דאין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר לאיש, משום

שו"ת לבושי מכלול ס"י אות מ. ראיתי שם סי' חי"ת אות כ"ו בשם קיצור ש"ע שחושב את הקוואטער תוך החיובים לעלות לתור' ולא נזכר בשום מקום הנה באמת ע"פ ש"ע ופוסקים אין חיוב רק למוהל וביותר לסנדק עכ"ל עכשיו חולקין כבוד יותר לתקוואטער וגם לפעמים לובש בגדי שבת [ושמעהי דנקרא כן מלשון כבוד טיער דכבודו אצל הפתח] ונראה משום דהמנהג הוא דמפזר ממון על הב"מ יותר מכל בעלי הכבודין ע"כ חולקין לו כבוד ומנהג ישראל תורה הוא.

2) תוד"ה נפסל מנחות כ עמוד ב. ואשכחן נמי שקיעת החמה דאיירי בסוף שקיעה כגון צאת הכוכבים כדאמרינן בפרק הריני נזיר מן הגרוגרת (נזיר דף טז.) כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה והיינו בבין השמשות כדאמר עלה בפרק כיצד צולין (פסחים דף פא.) ברואה בין השמשות וגם בפירקין (לקמן מנחות דף לו:) כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה והיינו בלילה מדקאמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח ועוד אמרינן במס' תענית (דף יב.) כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמה תענית ומנהג אבותינו תורה היא שהכל נוהגין עד צאת הכוכבים.

רמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. ובמדינות אלו לא נהגו לישב רק ג"פ אחר שרחצו הידים ואומרים כל פעם ויהי נועם וגו' יושב בסתר וגו' וכשנקבר המת ביום טוב יכולין לישב כך ג"פ כמו בחול (מ"כ בהגהות מנהגים) וה"ה אם נקבר סמוך לשבת עושין כן בשבת ונהגו להקפיד אם יכנס אדם לבית אחר קודם שירחץ וישב ג"פ ומנהג אבותינו תורה (שם במהרי"ל).

מנהגים ישנים מדורה עמוד 153. נשאל מאת רבינו יצחק בר' יהודה יום מילה שחל להיות בתענית ציבור, כגון עשרה בטבת וי"ז בתמוז וצום גדליה, מהו להתפלל פסוקי דרחמי לומר סליחות ווידוי. אי לומר והוא רחום וליפול בתחנונים ולומר אל ארך אפים. וכשמברך על היין, מי טועם? המברך ואם הילד או לא. וכמה שיעור [ה] טעימה? והשיב: כך נוהגין במקומינו שמתפללין סליחות ואומרים ווידוי כדרכו. ואין אומרים והוא רחום ולא יפלו בתחנונים. ומנהג אבותינו תורה היא. ומצות מילה קיבלו בשמחה. כדכתיב שש אנכי וכו', לפיכך נהגו שלא לומר והוא רחום ותחנונים.

ירושלמי פסחים פרק ד הלכה ה. פליה דבכרים תלו אותן במנהג. נשיא דנהיגין דלא למיעבד עובדא באפוקי

שוכתא אינו [מנהג]. עד יפני סדרא [מנהג]. בתריא ובחמשתא [אינו מנהג]. עד יתפני תעניתא מנהג. יומא דערבכתא אינו מנהג. מן מנהגתא ולעיל מנהג. יומא דנרקתא מנהג. אמר רבי זעורה. נשיא דנהיגין דלא למשתיא מן דאב עליל מנהג. שבו פסקה אבן שתייה. מה טעמא פיהשתות יהרסון. אמר רבי חיננא. כל הדברים מנהג. אעין דשיטין הווי במגדל צבעיה. אתון ושאלון לרבי חנניה חברהון [דרבניו]. מהו מיעבד בהן עבודה. אמר להן. מפנין שנהגו בהן אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. רבי אלעזר פלשם רבי אבין. כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור נשאל להן מתירין לו. וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור נשאל ואין מתירין לו. יושבין על ספסלו שלגוי בשבת. מעשה ברבן גמליאל שישב לו על ספסלו שלגוי בשבת בעכו. אמרו לו. לא היו נוהגין כן להיות יושבין על ספסלו שלגוי בשבת. ולא רצה לומר להן. מותר לעשות כן. אלא עמד והלך לו. מעשה ביהודה ובהלל בניו שלרבן גמליאל שנקנסו לרחוץ במקרח בכוכל. אמרו להן. לא נהגו כן להיות רוחצין שני אחים כאחת. ולא רצו לומר. מותר כן. אלא נקנסו זה אחר זה. ועוד שניצאו לטייל בקורדקיות שלזקב בלילי שבת בבירו. אמרו להן. לא נהגו להיות מטיילין בקורדקיות שלזקב בשבת. ולא רצו לומר להן. מותר כן. אלא שילחו ביד עבדיהן. ולא סוף דבר פסח. אלא אפילו מנהג קיבלו עליהן חרמי טיבריה וגרוסי ציפורי דשוי עכו. שלא לעשות מלאכה בחולו שלמועד. ניתא גרוסי ציפורין דשוי עכו. חרמי טיבריה ואינן ממעטין בשמחת הרגל. צד הוא בחפה צד הוא במקמורת. אפילו כן אינן ממעטין בשמחת הרגל. רבי אימי מיקל לון. שהן ממעטין בשמחת הרגל.

3) רמ"א יו"ד סרס"ה סי"א. נוהגין לעשות כסא לאליהו שנקרא מלאך הברית וכשמניחו יאמר בפיו שהוא כסא אליהו: הגה ונוהגין להדר אחר מצוה זו להיות סנדק לתפוס התינוק למוהל (הגהות מיימוני פרק ג' דמילה) ויפה כח הסנדק מכה המוהל להקדימו לקריאת התורה דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת (מהרי"ל בשם ר"פ) ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד כדאמרינן גבי קטורת חדשים לקטורת (שם בשם ר"פ) ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר באיש משום דהוי כפריצות ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק (שם בשם מוהר"ם) אבל האיש יכול לעשות הכל בלא אשה (כן עשה מהרי"ל) נהגו המוהלים להתפלל ביום המילה שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם:

מהרי"ל הלכות מילה. ראה בסוף.

מטה משה חלק ז עניני מילה פרק ד אות ה. כתב התשב"ץ סימן שצ"ז שלא תיכנס האשה בבית הכנסת בין האנשים להיותה סנדיק להימול תינוק בחיקה דאפי' אם בעלה מוהל או אבי' או בנה דלאו אורחא ליכנס מקושטת בין האנשים כו'. וכתב מהר"י מול"ן מסתמא מדהקפיד מהר"ם שלא תיכנס האשה בעזרה בין האנשים מסתמא ג"כ לא יכנס איש בין הנשים ליקח הילד מהיולדת. אך האשה שהיא בעלת ברית תקח הילד מהיולדת ותביאנו עד פתח הכנסת ולא תיכנס אל תוכה ובעל ברית יקחנו מידה :

תשב"ץ קטן ששצ"ז. אינו נראה לי כלל מנהג כשר שנוהגין ברוב מקומות שהאשה יושבת בבית הכנסת עם האנשים ומלין התינוק בחיקה ואפילו אם בעלה מוהל או אביה או בנה דלאו אורחא ליכנס אשה מקושטת בין האנשים ובפני השכינה. וכי האי גוונא פרכינן בפ' האיש מקדש (דף נב) אשה בעזרה מנין פן יתגררו בה פרחי כהונה. ועוד דאפילו בעיקר מילה לא נצטוו למול אפי' בנה דכתיב אשר צוה אותו ולא אותה ואם כן למה לי כולי האי שימולו לתוך חיקה ולחטוף מאנשים המצוה. ומי שיש בידו למחות ימחה והמחמיר תבא עליו ברכה ושלוש. מאיר ב"ר ברוך זלה"ה: באשר כתב מורנו צעקתי ימים רבים ולית דמשגח. כי נראה מכוער מאד. אף על גב דטרידי בעבידתייהו ולא מהרהרי. הרואים חושדים ואפי' אדם עם אשתו. ועוד אין כל אדם יודע שהיא אשתו. ועוד וכי בחנם היתה עזרת נשים לבד. ונראה דמצוה הבאה בעבירה היא כדכתיב הנה שמוע מזבח טוב. וכל איש הירא דבר ה' יש לו לצאת מבית הכנסת פן יראה כמסייע ידי עובדי עבירה. והזהיר מורי רבינו טוביה ר' יקותיאל בר משה זלה"ה על הדבר כאשר כתב הרב. וגם נראה לי ומוספני על דבריו אחרי ארי ולא אחרי אשה. ואפילו נזדמנה לו אשתו מסלקה לצדדים. הכי איתא בפרק עושין פסין (דף יח) ולהכי אמרינן מנוח עם הארץ היה דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו ואפילו בשוק כ"ש בבית הכנסת ובחיקה. ושלוש. מאיר ב"ר ברוך זלה"ה:

מטה משה שם סדר המילה וברכותיה. מרחיצין התינוק קודם המילה. ובשבת באר הרמב"ם לחכמי לונ"ל שלא התירו רק בחמין שהוחמו מע"ש. ואח"כ מלבישין הילד מעיל כחתן כי נקרא חתן שנאמר חתן דמים למולות. ולוקחת אותו האשה שהיא בעלת ברית ומביאו עד פתח ב"ה. ואז הבעל ברית לוקח אותו ממנה ומביאו לב"ה והעם צועקים בקול רם ברוך הבא. כי הבא

בגימ' ח' ר"ל ברוך הנימול לח' כ"כ מנורת המאור ואבודרהם ותניא וכל האחרונים, וכשמביאו עד הכסא שהוכן משימו הולד עליו עדי שיברכו אליהו. ואח"כ ישב בעל ברית ויטול התינוק בחיקו ויעמוד המוהל לפניו ואבי הבן עומד על המוהל להודיע שהוא שלוחו כדאמרינן לגבי קרבן אפרש שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו כן מסיק בטור יורה דעה סימן רס"ה:

זכרון ברית לראשונים-כללי הברית לר' יעקב הגוזר- עמוד 64. ראה בסוף.

שם עמוד 66. ראה בסוף.

מטה משה שם אות ג. מנהג בישראל שאחד נעשה בעל ברית לתנוק לתופסו על ירכו להמול. וסמך לאותו מנהג דאמר בשוחר טוב דכתיב החזק מגן וצנה. אמר הקב"ה מה אתה עושה לי אני משביחך. בכל אברי, אשר בראש אני קורא בתפילין. בשערי לא תקיפו. בירבי אני עושה סנדיקים לילדים הנימולים. וצריך לחפש אחר יודי כשר לעשותו סנדיק דהוא הבעל ברית כדי שיבא אליה ז"ל וישב על הקתדרא מכוסה במעיל אצל בעל ברית. וצריך ג"כ לחזור בתר אדם כשר למול. כדאיתא במדרש המול ימול, יבא טהור ויטפל עם טהור. ולא יקח מוהל באהבת אדם רק אומן ומוחזק לכך. והחסידי מהר"י סג"ל כשנעשה הוא בעל ברית היה נוהג לרחוץ ולטבול עצמו להכניס התינוק בטהרה לברית, ואמר גדול מצות בעל ברית ממצות המוהל מפני שרגליו דומה למזבח כאלו מקטיר קטורת לשמים, ומאותו טעם כתב רבינו פרץ ז"ל מה שאין כופלין לתת לבעל ברית אחד פעמים ושלש רק לכל בן בורר בעל ברית אחר. משום דאתמר פ"ק דיומא כהן שהקטיר קטורת פעם אחת לא שינה עוד לעולם מפני שהקטורת היה מעשיר. דכתיב ישימו קטורה באפך וסמך ליה ברך ה' חילו. לפיכך בכל פעם היו מעשרין כהן אחר הכי נמי לא שנא. ומטעם זה דגדול בעל ברית יותר ממוהל אמר מהר"י סג"ל דמקדימין אותו בקריאת התורה קודם המוהל :

מדרש תהילים מזמור לה. החזק מגן וצנה. אמר לו הקדוש ברוך הוא וכי אני צריך למגן (תהלים לה ה) יהיו כמוץ לפני רוח. אני נופח בהן והן פורחין. וכן ישעיה אומר (ישעיה מו) קול אומר קרא ואומר מה אקרא. (שם ז) כי רוח נשבה בו. אמר לו הקדוש ברוך הוא דוד מה אתה עושה. אמר לו אני משבחך. וכן הוא אומר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך:

ילקוט שמוני שם. כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. איתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות קריאת שמע, רב חסדא אמר אסור, אמר רבא מאי טעמא דרב חסדא דכתיב כל עצמותי תאמרנה, מ"ט דרב הונא אמר מותר לקרות קריאת שמע, רב חסדא אמר אסור, אמר רבא מאי טעמא דרב חסדא דכתיב כל עצמותי תאמרנה, מ"ט דרב הונא דכתיב כל הנשמה תהלל יה. אמר רבי תנחום אין לך כל אבר ואבר שלא קלס דוד להקב"ה בו. קלסו בראשו דשנת בשמן ראשי. קלסו בעיניו אליך נשאתי את עיני. קלסו בפיו תהלת ה' ידבר פי. קלסו בלשון ולשוני תהגה צדקך. קלסו בגרונו נחר גרוני בקראי אליך, קלסו בשפתים תרננה שפתי, קלסו בלב לבי ובשרי ירננו. קלסו בקרביו וכל קרבי את שם קדשו. קלסו בידיו ברוך ה' צורי המלמד ידי לקרב, קלסו ברגליו רגלי עמדה במישור. סוף דבר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אמר דוד אע"פ שקלסתיך בכל אלו עד עכשו איני יודע לקלס פי יספר צדקותיך, כי לא ידעתי ספורות. כל עצמותי תאמרנה אמר דוד אני משבחך בכל אבריי ומקיים בהן המצות, בראשי אני רופפו וקורא בתפילתי, בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו פאת ראשכם ותפלין אני מניח בראשי, (פד) בצוארי עטיפת ציצית, בעיני וראיתם אותם, בפי תהלת ה' ידבר פי, בשפתי תבענה שפתי תהלה, בזקני ולא תשחית את פאת זקנך, בלשוני ולשוני תהגה צדקך, בלבי בלבי צפנתי אמרתך. בחזה הציצית אני משים כנגד הלב כל זמן שאני קורא קריאת שמע שנאמר והיו הדברים האלה על לבבך, מאחרי ומלפני השלכתי שני כנפים של טלית כשאני עומד בתפלה, יד ימנית אני כותב בה ומראה בה טעמי תורה, יד שמאלית בה אני קושר תפלין של יד ובה אני אווז ציצית בזמן קריאת שמע, צפרנים לעשות בהם פריעה או מליקת העוף, או שניהם יחד ובוהן להסתכל אור להבדלה, כליות אף לילות יסרוני כליותי, מעי ותורתך בתוך מעי, קרבי וכל קרבי את שם קדשו, רגל ימין לחליצה, רגל שמאל קודם לשלש פסיעות אחר התפלה, כרעים כריעת ברכים בתפלה, הגיד מצות מילה ופריעה, ברכים בהן אני עושה סנדיקוס לילדים בשעת מילה ופריעה לכך נאמר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך.

אור זרוע הלכות מילה סק"ז. מנהג בישראל שהאחד נעשה בעל ברית לתינוק הנימול ותופס אותו על ירכיו. וסמך למנהג זה דאמרי' בשוחר טוב במזמור החזק מגן וצינה א"ל הקב"ה מה אתה עושה לי א"ל אני משבחך בכל אבריי בראשי אני קודה בתפילתי בשערות לא תקיפו

פאת ראשכם וכו' עד ביריכו אני נעשה סנדיקוס לילדים הנימולים עליהם היינו שתופס תינוק הנימול על ירכיו כשמלים אותו:

לקט יושר יו"ד עמוד 52. מי שיש לו בן למול ואינו רוצה להיות בעל ברית ורוצה לכבד אחרים משום הבאת שלום ומשום דיש בו כבוד הבריות חייב ליתן לאביו (בקבן) קודם אביו זקנו להיות בעל ברית אבל אם הוא ברצון אביו יוכל לתן לוקנו והסנהג ליתן לוקט משום שהעולם אומרים מי שהוא בעל ברית לבן נינו אינו רואה פני גהינם: ואמר המנהג כשתלד אשתו בן הראשון הרשות בידו לקרות לו שם ולאשתו הרשות בידה ליתן הקבעטריט למי שהיא רוצה, אבל אם אביו הוא עצמו רוצה להיות קבאפר פיי שתופש הנער בשעת המילה מי יוכל למחות:

כתר שם טוב גאגין חלק ב סתרל"ט. בא"י וסת"מ נוהגים שהסנדקת עם חברת נשים מביאה התינוק מביתו עד פתח ביה"כ, ומוסרת אותו לאביו המעוטף בטלית וטפילין .. ומוסר התינוק להמוהל, המוהל משים הילד על הכסא של אליאז ואומר בקול רם "זה הכסא של אליהו הנביא ז"ל.

שם תרסא-ב. מה היא ביאור מלת סנדק (תרסא) טעם למצות הסנדקות (תרסב).

שם שורש ופירוש המילה "סנדקת". ביאור תיבה זו שורשה היא ביונית ורומית Syndicus וביאורה פטרון ופרקליט, ולפי ספר קאהוט בעל הערוך השלם שכך צריך לקרותו "סנדיקוס", והרד"א (בשער הט') ביטה מילה זו "סנדקנס" וקורין אותו בלע"ז פאדרינו ע"כ. אבל בהגה"מ (פ"ג דמילה) מכנהו בעל הברית.

הערות באבער למדרש תהלים שם. בעל הילקוט הביא מילה זו במזמור ריבה ה' את יריבי, אני עושה סינדיקוס בשעת מילה ופריעה פי' בל"י ורומי syndicus σύνδικος פטרון ופרקליט עכ"ל, ומזה אנו קורין את האיש האוחז את הילד על ברכיו בשעת המילה סנדק; ועיין בספר צור ראבבינישען שפראך - אונד זאגענקונדע ליידיי הרב החוקר הגדול מהר"י ד"ר פערלעס רב במינכען מה שהביא בספרו צד 33 שהיא המלה היונית συντεχν06 ולפי זה נכונה הגי' שלפנינו סינדיקוס.

(4) טור או"ח סימן ס"ד. עשאה כותי פסולה ואשה כשרה לעשותה.

בית יוסף. עשאה כותי פסולה ואשה כשרה לעשותה בפרק התכלת (מנחות מב.) א"ר יהודה אמר רב מנין לציצית כותי שהיא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ציצית ולא הכותי וכתבו התוס' והרא"ש שם ובפרק השולח משמע דוקא כותי דכתיב בני ישראל אבל אשה כשרה לעשות ציצית ולא אמרינן כל שאינו בלבישה אינו בעשייה וכמו שהיה אומר ר"ת דגבי תפילין דוקא הוא דדרשינן הכי משום דכתיב וקשרתם וכתבתם ודרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בעשייה וכתב הרא"ש בגיטין בפרק השולח דהכי משמע מדמכשרינן סוכת גנב"ך ובפרק הספינה אמרינן דנפקא בת קלא ואמרה מאי עבדיתייהו בהך קרטליתא דדביתיהו דרבי חנינא בן דוסא היא דעתידה למשדי תכלתא לצדיקי לעלמא דאתי וכן פסק סמ"ג והמרדכי כתב יש מפרשים דנשים פסולות לעשות ציצית מידי דהוה אתפילין דדרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ואור"י דליתא מדממעטינן דוקא כותים אלמא דנשים כשירות לעשות ציצית דבני ישראל מיקרו אי לאו דהו"ל מצות עשה שהזמן גרמא אלא דוקא גבי תפילין דגלי קרא וכן מנהג שהנשים עושות ציציות ומיהו מצאתי שמהר"ם היה מקפיד להניח לנשים לעשות לפי שמי שפטור מן הדבר אינו פוטר אחרים ונ"ל דהיינו לכתחלה דאל"כ תקשה מסוכת גנב"ך דכשרה וגרסינן בפרק הספינה ארגז גנוז לאשתו של ר' חנינא בן דוסא דשדיא תכלתא לצדיקים לעתיד לבא ובהגה"מ פ"א כתב ציצית שעשה כותי פסול מכאן פסק רבי יהודה ור"י שהנשים יכולות לעשות ציצית מדאינו ממעט אלא כותי וכן הורה רבי יהודה לאשתו אבל בשם מהר"ם מצאתי דאין להן לעשות ציצית משום דכתיב בני ישראל ועשו להם ציצית אבל שאר תקוני הטלית וטויית ציצית יכולות לעשות וכן בתוס' פסק ר"ת דכל מצוה שאין האשה חייבת בה כגון לולב וציצית אינה יכולה לעשות לנו מדאמרינן בהשולח כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכן היה מעשה שר"ת פסל טליתות שהטילה להם ציציות והא דאמרינן בפרק אין מעמידין מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו לא שהיתה קושרת אלא שהיתה מסייעה לו לקושרן א"נ לא אסר לאשה אלא תיקון הדבר כגון כתיבה ותיקון הציצית ואגודת הלולב אבל קשירה לאו תיקון המצוה היא ומציא עבדא ע"כ וכן נ"ל דטוויית ציצית שרי לה בפ' הספינה הרמ"ך ובספר התרומה פסק דנשים יכולות לעשות ציצית עכ"ל. ולענין הלכה נהוג עלמא כדברי המכשירים דרובא נינהו וגם כי טעם נכון יש להם :

שו"ע סימן יד ס"א, ונ"כ. ראה בסוף.

שולחן ערוך אדה"ז שם ס"ב. האשה פשוטה להטיל ציצית בַּבְּגָד, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּכָלל "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְיֵשׁ מְדַמִּין צִיצִית לַתְּפִלִּין, כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים פְּסוּלוֹת לְכַתֵּב [תְּפִלִּין] מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן [חֵיב] [וְזוֹת] בְּהִנָּחָתָן כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן לט — כִּף הֵן פְּסוּלוֹת לְהִטִּיל צִיצִית בְּבָגֶד, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן חֵיב [וְזוֹת] בְּמַצּוֹת צִיצִית. וְלִפִּי דְבָרֵיהֶם אִף קָטָן פְּסוּל לְהִטִּיל צִיצִית בְּבָגֶד, וְאֶפְלוּ אִם הִגְדוֹל עוֹמֵד עַל גְּבִיו וְאוֹמֵר לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְשֵׁם מַצּוֹת צִיצִית. אָכֵל הַטּוֹנָה וְהַשְׁוִינָה — כִּשֶׁר בְּנָשִׁים וְקִטְנִים אֶפְלוּ לְכַתְּחֵלָה, לְדַבְּרֵי הַפֶּל.

וְהִלְכָה פֶּסֶקְרָא הָרָאוּשׁוֹנָה, וּמִכָּל מְקוֹם טוֹב לְזַהֵר לְכַתְּחֵלָה פֶּסֶקְרָא הָאֲחֵרוֹנָה:

שו"ע או"ח סימן תרמ"ט ס"א. כל ארבעה המינים פסולים בגזול ובגנוב בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אבל גזול וקנאו בלא סיוע המצוה כגון גזל לולב ושיפהו כשר דקנייה בשינוי מעשה ומיהו לא יברך עליו ויש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב אלא לגנב ולגזול עצמו אבל לאחר'י כשר בשאר הימ' חוץ מיום ראשון: הגה ומשום זה יש לזהר שלא יקצץ הישראל בעצמו אחד מארבעה המינים שבלולב לצורך לולבו דקרקע אינה נגזלת וסתם עכו"ם גוזלי קרקע הם ויבא בגזילה לידו אלא יקצצנו עכו"ם ויקנה מהם [תשובת הרשב"א סי' תתנ"ב הגהות אשרי סי' פ' לולב הגזול] ואין חילוק בזה בין א"י או חוצה לארץ [אור זרוע]. לולב שאגדו עכו"ם ועשאו כשר כמו סוכת עכו"ם [מרדכי הלכות קטנות]:

מג"א סק"ח. עכו"ם ועשאו כשר. משמע דלכתחל' לא יאגדנו עכו"ם כמ"ש סימן י"ד גבי נשים וכ"כ בהג"מ פ"א מה' ציצית בשם ר"ת וצ"ע דהא קי"ל לולב א"צ אגד וא"כ האגד אינו מן המצוה וע' בסוכה דף י"א ע"ב וצ"ל כיון שהוא נוי למצוה חשוב כמצוה עצמו ועס' ל"ט ס"ב:

פרי מגדים שם. עכו"ם עיין במ"א. בסימן י"ד אות ג' וב"י שם דלמאן דאמר נשים אין כשרות לכתחילה בציצית הוא הדין סוכה ולולב כן, ודיעבד כשר כסוכת גנב"ך גם התם מחדש דבר, והקשה המ"א זה למאן דאמר צקך אגד ולדידן אמאי לא לכתחילה ותיירץ לפי זה הוא הדין נשים לכתחילה אין (לאגדם) [יאגדו] הלולב.

מחצית השקל שם. (ס"ק ח) או נכרי כו' גבי נשים כו' דגבי תפילין כתיב וקשרתם. וגם כתיב ביה וכתבתם ודרשו חז"ל כל שישנו בקשירה דהיינו שמחויב במצות קשירת תפילין. ישנו בכתיבה. ר"ל רשאי לכתוב תפילין

(וה"ה כל תיקוני תפלין וע' במ"א סי' ל"ט ס"ק ה') וס"ל דה"ה בכל המצות מי שאינו מחויב בדבר אינו רשאי לתקנו: ולפי זה גם נשים אין אוגדות את הלולב. וכ"ה להדיא דעת ר"ת בגיטין דף מ"ה ע"ב בתו' ד"ה כל שישנו כו' ועיין בסכה דף י"א דפליגי תנאי בהדס שענפיו מרובים מעליו דפסול כדלעיל סי' תרמ"ה ואם מיעטן כשר ואין ממעטין בי"ט. ואם ממיעטן ביום טוב פליגי אי כשר. מסיק לחד אוקימתא דפלוגתייהו אי לולב צריך אגד דמאן דפסל ס"ל צריך אגד. וכיון דלקטינהו אחר שאגדו (פירש"י וז"ל וע"כ מערב י"ט לקטו) פסול משום תעשה ולא מן העשוי. ומאן דמכשיר ס"ל א"צ אגד. א"כ אפי' אגדו לא חשיב מעשה ולא פסול משום תעשה ולמ"ה. הרי למאן דס"ל א"צ אגד לא מיקרי האגד מעשה כלל. חשיב כמצוה עצמה אע"ג דלא הוי מעשה לענין תעשה ולמ"ה. ועיין בגיטין דף מ"ה ע"ב משמע קצת דס"ל לר"ת אם אגדו אשה אפי' דיעבד פסול. שכ' וז"ל מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית הרי דכלל לולב וציצית בחד בבא. ובציצית לדעת ר"ת אפי' דיעבד פסול. וא"כ ה"ה לולב. וכ"מ בהג"מ ואולי י"ל דס"ל כמ"ש הטור סי' תרנ"א וז"ל ורש"י פי' אע"ג דאין צריך אגד מ"מ לכתחלה חובה לאגדו. משום זה אלי ואנוהו עכ"ל. וניהו דהרב"י שם חולק וס"ל דאין בו חיוב מ"מ ר"ת י"ל דס"ל כן אם כן אע"ג דאין החיוב כ"א לכתחלה. מ"מ פסול בנשים אם אפשר להתירו ולאגדו שנית.

5) מחצית השקל למג"א סימן תקנא סק"ג. וב"ב כו' ואף שהנשים כו' ובס' א"ר לא מסתבר ליה לחלק בין איש לאשה בזה. וכ' דלשון הרב"י משמע ג"כ להיתר שכ' מוהל (לשון יחיד) והסנדקים (בלשון רבים) משמע דכולל גם המוציא ומכניס בכלל ההיתר. וסיים כמדומה שכן עמא דבר:

שו"ת חתם סופר יו"ד סימן קסב. שלום ליי"נ תלמידי צמידי וחביבי הרבני המופלג החרוץ ושנון בעל פיפיות כמו"ה ברוך פרענקל נ"ל: - יקרתו הגיעני והנאני בשבתו בבית חמיו הגביר בית אולפנא כה יהיה ה' עמו ויעלהו במות במעלות רמות ובימינו נעימות ינצח אמן:

ע"ד אשה העומדת עונה סמוך לליל טבילתה אי מותרת לה ליסע עם אבי' למצות סנדקאות בלי רצון ורשות בעלה שרש דבר זה מנימוק"י פ' הבע"י דמפרש הא דאמר' התם דחייב אדם לפקוד אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך. דכתיב ופקדת נוך ולא תחטא דלא נצרכה אלא לעונה סמוך לוסתה ומפרש ליה נימוק"י בעונה סמוך

לטבילתה ומסיים ש"ס שם דה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מוטריד הוא ואינו צריך להמתין על טבילתה ומסתפק מעלת התלמיד נ"י אם שייך זו גם באשה ועוד אי הסנדקאות הוה מצוה באשה כלל דהרי המהרי"ל הי' עושה בלא אשה כלל כמ"ש רמ"א בי"ד סי' רס"ד: **הנה** משטיחת הש"ס משמע דאי לאו קרא ואל אישך תשוקתך שהאשה משתוקקת לבעלה בשעה שהוא יוצא לדרך לא הוה ידעי' שזה הוא עונה כלל והי' מותר לצאת אפי' בעונה סמוך לוסתה דהיינו טבילתה אע"ג דהבעל משועבד לאשתו לעונה האמור' בתורה מ"מ אין לה אלא מקומה ושעתה דהיינו כשהוא עמה בליל טבילתה אבל עונה שלפני' אין לה עליו כלום והשתא נמי דכתי' ואל אישך תשוקתך דמיני' ילפינן דשעת הוצאה לדרך הוא עונה המחוייבת מ"מ אכתי לא הוה ידעי' ביוצא בשעה שאינה ראוי' לתשמיש דהיינו בימי נדתה שצריך להמתין עד שתטבול ומשו"ה איצטרך תרי קראי וא"כ השתא נמי דכתיבי תרי קראי איכא למימר דוקא הוא לא יצא לדרך משום שהיא משתוקקת לו וע"י אותו התשוקה נעשה עונה האמורה בתורה אשר לא יגרע אבל לא מצינו שהבעל משתוקק לאשתו בשעה שהיא יוצאה לדרך וא"כ ממילא כיון שאין זמן טבילה ממש רק עונה הסמוכה אין לשיעבודה אלא מקומה ושעתה ולא בעונה הסמוכה: - **ובר** מין דין נראה נמי דהליכת האשה להביא התינוק למול הוה שפיר הליכה לדבר מצוה כמ"ש מג"א בהל' ת"ב דאיש המביא תינוק ואינו תופסו בין ברכיו אינו לובש לבנים ואשה המביאה לובשת לבנים וטעמא משום דגבי איש איכא מצוה אחרת לתופסו בין ברכיו א"כ המביאו אינו עושה גמר מצוה משא"כ אשה דלית לה מצוה אחרת היינו גמר מצוה שלה ומ"ש רמ"א בי"ד דמהרי"ל היה עושה הכל בלי אשה היינו וודאי שההבאה היא מצוה שאפשר לבטלה כגון שמל בצד היולדת מבלי שיצטרך להביאו ממקום למקום ובכ"ז אפי' לר"ש דזבחי' י"ד ע"א נהי דלאו עבודה היא מצוה מיהת הוה כמובן למעיי' שם ומכ"ש הכא דכל מצות התפסת התינוק אינו אלא סניף לעושי מצוה והרי גם היא כמוהו נעשית סניף ועוד י"ל נהי דההבאה היא מצוה שאפשר לבטלה טפי מהולכת הדם דבהולכת הדם אחר שכבר נשחט הזבח רחוק מן המזבח מעתה תו א"א בלא הולכה משא"כ הולכת התינוק דבכל פסיעה ופסיעה יכול לבטל שהמוהל יכול לבוא שם ולמולו במקומו מ"מ חזירתו אל אמו לאחר שכבר נמול בב"הכנ צורך גדול ומצוה רבה ופ"נ הוא ואי הייתי מחליט דלדבר מצוה מותרת לילך היה ראוי' להתיר אפי' בעונה הסמוך לטבילתה אבל לפע"ד המורה לא טב הורה דא"נ היה מצוה רבה מ"מ אשה רשות בעלה עלי' ואחז"ל איזה כשירה בנשי' העושה רצון בעלה ומצות כא"ו שמתן שכרה בצדה ולפע"ד

א"א שתתקיים ע"י אחרים אחז"ל אשה שרשות אחרים עליה פטורה מכ"ש הכא דליכא אלא סניף לעושי מצוה ואפשר שתתקיים ע"י אחרים ועוד הכא מי לא תעבוד מצוה רבה מזו בשמירת בעלה מן החטא ואי משום דעדיין לא הגיע זמנה אלא בעונה הסמוכה מ"מ הך מצות מילה ג"כ עדיין לא הגיע זמנה ומאי אולמי למדחי האי מקמי הא ודבר מצוה דש"ס מיירי במצוה שכבר הגיע שעתה א"נ א"א להתקיי' ע"י אחרים והיא והוא מחוייבי' בכבוד המקום וע"כ שתמחול עונה שלה וליכא גם בביטול עונה שלה הצלה מן החטא רק בטול מצות שמחת עונה משא"כ בבטול עונה שלו על כן נ"ל שאינו נכון לעשות כן. פ"ב נגהי ליום ב' טו"ב מרחשון תקע"ד לפ"ק: - משה"ק סופר מפפ"דמ.

6 שו"ת הרשב"א חלק א ס"ט. ודע כי כל חכם מחכמי תורתנו החסידים כשיראה דברי הפלוסופים וישר בעיניו דרכם כשהוא מגיש אצל הכתיבים המירים כהפכם פרש אותם בענין שיהיה נאות לחקירה הפילוסופית ומשים ענין המקראות משל לפי שאין דוחק אותו ענין נבואי או מציד אבל כשהוא מגיע אצל חכמי ישראל יפרש המקראות כצורתן ואף על פי שההכמה הפילוסופית סותרת אותם כענין תחיית המתים שאין הכתובים מוכרחים בו הכרח נחתך ויש לפרש כל המקראות בדרך משל כענין המקראות שבאו יותר מבוארים בענין מתי יחזקאל ואלא שהבריחב הכרח הקבלה המפורסמת באומה יבמקים הזה יודה שהקבלה הבטל החקירה הפילוסופית. ואז תהיה לנו הוראה ממנו שאין משגיחין בחקירה כנגד הקבלה לפי שחכמת השב למעלה מחקירתנו וככה יקרה לנו מן הדין בכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות מעמנו ולא נסתיר קבלתם רק אחר הקיוב שאיני באיפשר חלילה ולמה נסתיר קבלתם יאין קבלה פושטת ביד עמנו רק שקבלי איתה דור אחר דוד עד משה רבינו ע"ה או עד הנביאים יפעמים יהיה הענין ההוא נרמז בכתוב ולא שיהיה הרמז ההוא מוכרח רק תכריהני הקבלה ויתאמת הענין הכתוב עם הקבלה.

7 פרשתינו יב, א. וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב. דבר אל-בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה' שבועת ימים כימי נדת דוה תטמא: ג. וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ד. ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאות ימי טהרה: ה. ואם-נקה תלד וטמאה שבועים כנדתה ושלשים יום ושלשת ימים תשב על-דמי טהרה: ו. ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא גבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה או-תר לסטאת אל-פתח אהל-מועד אל-הפנק: ז. והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקור

דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: ח. ואם-לא תמצא ידה גי שח' ולקחה שפית'תרים או שגיל בגי יונה אקד לעלה ואקד לסטאת וכפר עליה הפנק וטהרה:

ירושלמי קידושין פרק ה הלכה ז. כל-מצנות האב על הבן כול'. מצות שקהאב חייב לעשות לבנו. למוהל' לפדותו וללמדו תורה וללמדו אומנות להשיאו אשה. רבי עקיבא אומר. אף ללמדו לשוט על פני המים. למוהל'. ביום השמיני ימול בשר ערלתו.

מנין המצות בריש ספר היד מ"ע רטו. למול את הבן, שנאמר: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ויקרא יב, ג).

כסף משנה ר"ה מילה. מצוה על האב למול את בנו ועל הרב למול את עבדיו וכו'. במנין המצות כתב רבינו סי' רט"ו למול את הבן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו וצריך טעם למה לא מנה מצות הרב למול את עבדו:

שאלות אחרי סי' צג. שאילתא דאילו מאן דמיתיליד ליה ברא מיחייב למימהליה לתמניא יומי שנא' וביום השמיני ימול בשר ערלתו

חרדים מ"ע מה"ת התלויות בראש הגוי' פרק ז. מצוה על האב למול את בנו, שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו.

סמ"ג מ"ע כח. מצות עשה למול (א) את הזכרים ביום השמיני ומצוה על האב למול את בנו שנאמר וביום השמיני ימול וגו'

קידושין כט עמוד א. תנינא להא דתנו רבנן: האב חייב בבנו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות. ויש אומרים: אף להשיטו במים. רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות – מלמדו ליסטות. ליסטות סלקא דעתך? אלא: כאילו מלמדו ליסטות. "למולו" מנלן? דכתיב: "וימל אברהם את יצחק בנו". והיכא דלא מהליה אביו מיחייבי בי דינא למימהליה, דכתיב: "המול לכם כל זכר". והיכא דלא מהליה בי דינא מיחייב איהו למימהל נפשיה, דכתיב: "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונקרתה".

סה"מ להרמב"ם מ"ע רטו. היא שצונו למול את הבן. והוא אמרו יתעלה לאברהם המול לכם כל זכר וכתוב בתורה שהוא בכרת מי שמבטל מצוה זו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק י"ח משבת וד' מיבמות, ואין

שבת קל עמוד א. שָׁכַן אִם עֶבֶר זְמַנָּה בִּטְלָה. אֵלֶּא הֵיִינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא: "וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשׂוֹר עָרְלָתוֹ", וְאִפְּלוּ בְּשִׁבְתָּ. וְלִכְתּוּב רַחֲמָנָא בְּמִילָה, וְלִיתּוּ הִנֵּה וְלִיגְמְרוּ מִיָּנְיָה! מָשׁוּם דְּאִיכָא לְמִפְּרָדָּה: מָה לְמִילָה שָׁכַן נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת. עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן עָלֶיהָ אֲלֵא בְּמִכְשָׁרֵי מִילָה, אֲבָל מִילָה גּוֹפֶה דְּבָרֵי הַכֹּל דּוֹחָה שָׁבַת, מְנַלָּן? אָמַר עוֹלָא: הֲלָכָה וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק הֲלָכָה. מִיתִיבִי: מִנִּיין לְפִיקוּם נֶפֶשׁ שְׂדוּחָה אֶת הַשְּׁבִתָּה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: מָה מִילָה שְׁהִיא אַחַת מֵאִיבָרֵי שֶׁל אָדָם דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבִתָּה — קַל וְחוֹמֶר לְפִיקוּם נֶפֶשׁ שְׂדוּחָה אֶת הַשְּׁבִתָּה. וְאִי סָלָא דַּעְתָּךְ הֲלָכָה — קַל וְחוֹמֶר מִהֲלָכָה מִי אֲתִי? וְהִתְנַגָּא, אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה: עֲקִיבָא, עֲצִם כְּשִׁעוּרָה (מִטְמֵא) הֲלָכָה, וּרְבִיעִית דָּם קַל וְחוֹמֶר, וְאִין דְּנִין קַל וְחוֹמֶר מִהֲלָכָה. אֲלֵא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲתִינָא "אוֹת" "אוֹת". אֲלֵא מַעֲתָה, תְּפִלִּין דְּכֹתִיב בָּהוּ "אוֹת", לִידְחֵי שְׁבִתָּה! אֲלֵא אֲתִינָא "בְּרִית" "בְּרִית". גְּדוֹל, דְּכֹתִיב בֵּיה "בְּרִית", לִידְחֵי שְׁבִתָּה! אֲלֵא אֲתִינָא "דּוֹרוֹת" "דּוֹרוֹת". צִיצִית, דְּכֹתִיב בֵּיה "דּוֹרוֹת", לִידְחֵי שְ�בִתָּה! אֲלֵא אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: דְּנִין "אוֹת" "בְּרִית" וְ"דּוֹרוֹת" מִ"אוֹת" "בְּרִית" וְ"דּוֹרוֹת" — לֹאפּוֹקֵי הִנֵּה, דְּחֵד חֵד הוּא דְּכֹתִיב בָּהוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אָמַר קָרָא "בִּיּוֹם". "בִּיּוֹם". אִפְּלוּ בְּשִׁבְתָּ. אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֲלֵא מַעֲתָה מְחוּסְרֵי כִפְּרָה, דְּכֹתִיב בָּהוּ "בִּיּוֹם", הֲכִי נִמֵּי דִדְחָו שְׁבִתָּה? ! הֵהוּא מִיבְעֵי לִיה בִּיּוֹם וְלֹא בְּלִילָה, הֵאִי נִמֵּי, מִיבְעֵי לִיה בִּיּוֹם וְלֹא בְּלִילָה! הֵהוּא מ"בֶּן שְׁמֹנֶת יָמִים" נִפְקָא. הֵאִי נִמֵּי, מִ"בִּיּוֹם צוּתוֹ" נִפְקָא! אִף עַל גַּב דְּנִפְקָא מִ"בִּיּוֹם צוּתוֹ", אֲצִטְרִיכָא. סָלָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: הוֹאִיל וְחֹס רַחֲמָנָא עָלֶיהָ לֹאֲתוּזֵי בְּדִלּוּת, בְּלִילָה נִמֵּי לִיתִי, קָא מִשְׁמַע לִי. מִתְקִיף לֵה רַבִּנְיָא: אֲלֵא מַעֲתָה, יֵהָא זֶר כְּשֶׁר בָּהוּ, וְיֵהָא אוֹנָן כְּשֶׁר בָּהוּ! הֵא אַהֲדַרְיָה קָרָא.

לקוטי שיחות חלק ל עמוד 53. כתב הרמב"ם בספר המצות: מצוה רטו היא שצונו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר". אמנם במנין המצות הריש ספר היד כתב למול את הבן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו" - שהוא כתוב בפ' תזריע. וצריך להבין טעם השינוי, שבמנין המצות הביא המקור למצוה זו מהכתוב דפ' תזריע ולא (כבספר המצות) מהציווי שנאמר לאברהם. ועוד תמוה: במנין המצות מדייק הרמב"ם" בלשונו לומר למול את הבן", שבפשטות כוונתו שהחיוב על האב למול את בנו (ובפרט ששינה ממ"ש בהכותרת להל' מילה למול הזכרים ביום השמיני"); וא"כ לכאורה הו"ל להרמב"ם להביא הכתוב דאברהם, ששם מוכח שהאב מצווה למול את בנו, ולא הכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו" שלא נזכר בו שהחיוב הוא על האבי. לכאורה י"ל ששינוי זה תלוי בפלוגי תת הבבלי וירושלמי, שבבבלי למדו החיוב שעל האב למול את בנו ממש"נ באברהם וימל אברהם את יצחק בנו", (בירושלמי) למדו ממש"נ וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (שודאי דלאו אקטן מוטל לעשות רק על האב" - קרבן העדה), ובספר היד נקט הרמב"ם כדרשת הירושלמי. אבל הא גופא טעמא בעי, מדוע נקט הרמב"ם בס' היד כהירושלמי ולא כהבבלי (ובפרט ע"פ

הכלל הידועי שהרמב"ם מביא הדרשה הפשוטה יותר, והרי בכתובים דאברהם מפורש ופשוט (יותר) חיובא דאב).....

וי"ל הביאור בזה - בפשטות: בהעיקר הגדול" שכתב הרמב"ם - דזה שאנו מקיימים את המצות אינו מפני הציוויים שקדמו להציוויים על ידי משה רבינו בסיני - כוונתו לומר שכל החיוב המוטל עלינו בקיום כל המצות בא אך ורק מהציווי של הקב"ה ע"י מרע"ה, בלי קשר וזיקה להציוויים שנאמרו ע"י הנביאים שלפניו; אבל אין זה נוגע לגוף המצות ומהותן, ויתכן שפיר שגדרן ומהותן של המצות דלאחר מ"ת יש להן קשר ודמיון לענינן שלפני מ"ת - ועד שיתכן שמהותן וענינן אחד. ובנדו"ד - מצות מילה: ודאי שרק ציווי של הקב"ה ע"י משה רבינו הוא המחייב אותנו לקיים מצוה זו, ולא הציווי לאברהם: וביחד עם זה מהותה של מצות מילה שנצטוונו היא היא בריתו של אברהם אבינו - הקב"ה ציונו (ע"י משה רבינו) להכניס את הבן (ע"י ברית מילה) בהברית שכרת הוא ית' עם אברהם אבינו ועפ"ז נמצא, שבמצות מילה יש חידוש גדול לגבי שאר המצות שנצטוו עליהן קודם מית: בשאר המצות הרי המצוה כפי שי ניתנה במ"ת היא מצוה חדשה שאינה קשורה עם הציווי שהי' לפני מ"ת, וע"ד ניתנה תורה ונתחדשה הלכה; ואפילו כאשר גוף המצוה לא נשתנה - הרי אין לתוכן וענין המצוה שאנו מקיימים קשר ושייכות להמצוה שהיתה קודם מ"ת, ולדוגמא - אבר מן החי: זה שאנו אסור רים באכילת אבר מן החי אין לו קשר לאיסור אבר מן החי שהי' נוהג לפני מית. וגם באיסור גיד הנשה שמפורש בגמ' שנכתב במקומו (בפ' וישלח) לידע מאיזה טעם נאסר להם, שהטעם שהוזהר הרנו (לאחר מ"ת) שלא לאכול גיד הנשה הוא מפני (על כן..) כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה" - הרי זה רק טעם המצוה, שאיסור אכילת גיד הנשה הוא זכר להמאורע שאירע עם יעקב, אבל בגוף ועצם המצוה אין קשר ביניהם. משא"כ במילה, שהקשר של מצוה זו שאנו מקיימים למצות מילה דאברהם אבינו אינו רק טעם וזכר, אלא שהוא אותו הענין ממלתו, שתוכן מצות מילה שלנו הוא מה שמכניסים את הנמול, בבריתו של אברהם אבינו. [וזהו עוד יותר ממ"ש הב"ח גבי מצות סוכה, שכוונת המצוה - למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני"י בהוציא אותם וגו' - היא חלק מהמצוה עצמה, ובלי כוונה זו לא קיים המצוה כתיקונה" (דאף שתלה הכתוב הרבה מצות ביציאת מצרים, מ"מ, בשאר המצות הם רק טעם וזכר, משא"כ במצות סוכה הרי

כוונה זו היא חלק מעצם המצוה) דשם הרי סו"ס אין זה אלא כוונה וזכר, אלא שהם חלק ופרט מקיום הי מצוה; משא"כ בנדו"ד - מצות מילה, שהענין דבריתו של אברהם אבינו" אינו רק פרט וחלק מהמצוה, אלא הוא מהותה של המצוה, שע"י מצוה זו מכניסים את הנמול לבריתו של אברהם אבינו, כנ"ל]. וזהו כוונת הרמב"ם בהוסיפו ש"ה הקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה" - להדגיש החידוש במצות מילה שאנו מקיימים, שהברית" הנפעלת על ידי המילה שלנו היא אותה הברית" שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו. ויש לומר, שזה מודגש עוד יותר בזה שרוב פרטי החיובים דמילה נלמדו מה- כתובים דאברהם, ועד שגם חיוב כרת נאמר (ורק) גבי אברהם (ולא בפ' תזריע) - להדגיש שמצות מילה שלנו היא היא בריתו של אברהם אבינו. ועפ"ז יש לבאר טעם השינוי בין ספר המצות, ששם הביא הרמב"ם הכתוב דאברהם, ומנין המצות בריש ספר היד, ששם הביא הכתוב דפ' תזריע: מהחילוקים בין ספר המצות ומנין המצות שבספר היד הוא: ספר המצות אינו ספר הלכה, אלא רק ביאור של התרי"ג מצות, תיאור קצר של המצוה ומקורה בתושב"כ ודיני' (בכללות) בתושבע"פ; וכמו"כ בנדו"ד, מכיון שעיקר פרשת מילה הוא - הכתוב בים דאברהם שממש נלמדים רוב פרטי, ושם מבואר מהותה של המצוה, שהיא ברית" בין ישראל להקב"ה (בריתו של אברהם) - מביא הרמב"ם הכתוב המול לכם כל זכר: ולכן מדגיש שם שהציווי הי' לאברהם" - כי זהו ענינה של מצות ל מילה, בריתו של אברהם אבינו, כנ"ל. משא"כ במנין המצות שבריש ס' היד - ספר הלכות הלכות" - מביא הרמב"ם הכתוב שעיקרו (לא מהותה וגדי רה של המצוה, אלא) מקור החיוב לקיים מצוה זו בתור אחת מתרי"ג מצות ש" נאמרו למשה בסיני; והיות שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, מובן, שצריך להביא הכתוב שלאחרי מ"ת, שהיא (בפשטותי) מצות הקב"ה ע"י משה רבינו, כי חלות החיוב דמצוה זו היא מכתוב זה דוקא.

שה"ג*. לקוטי שיחות חלק יא עמוד 44. והביאור בכל זה: המצוה די פדיון נעשית ע"י שלשה משתתפים - אבי הבן הפודה את בנו, הבן הנפדה, והכהן המקבל דמי פדיון. והנה השתתפות הכהן, בזה שמקבל דמי הפדיון (ועי"ז נפדה הבכור), אין ענינה שעליו הוטל החיוב לפדות בכור מישראל, אלא שהוא חלק או תנאי

במצות הפדי': שאין הפדיון נעשה כ"א ע"י נתינת הכסף להכהן יי. בנוגע לאבי הבן הפודה ושל בנו הנפדה, י"ל בב' אופנים: א) מצות הפדי' היא על הבן, אבל היות שא"א לו לפדות את עצמו בקטנותו, בעת חלות המצוה, הטיילה התורה את המצוה על האב לפדות את בנו, ונכנס במקומו בחיוב זה. ב) מעיקרא דדינא¹⁹ חיוב הפדי' הוא על האב מצות הפדיון היא מצות – האב. מהנפק"מ לדינא בין שני האופנים: אם לא פדאו אביו בקטנותו עד שגדל הבן על מי מהם מוטל חיוב הפדי'? דאם נימא כסברה הראשונה, שעיקר מצות הפדיון היא חובת הבן – הרי בנדון זה, שגדל הבן וכבר ראוי הוא – ולכן גם חייב הוא לפדות את עצמו, נפקע חיובו (ובמילא גם זכותו) של האב בפדיית בנו בכורו. אבל אם נימא שהחיוב מעיקרי' הוא על האב, הרי גם לאחר שגדל הבן ולא נפדה עדיין נשאר האב בחיובו ובי זכותו; אלא שישנו לימוד מיוחד דאם לא פדאו אביו חייב לפדות א"ע כנ"ל. ובזה יש לבאר החילוק שבין הבבלי והירושלמי בנוגע למקורה של הלכה זו בקרא: לסוגיית הירושלמי שגם דין זה שאם לא פדאו אביו חייב לפדות עצמו, נלמד הוא מאותו הפסוק וכל בכור אדם בבניך תפדה" שזמנו למדין שהאב חייב לפדות את בנו היינו שבראשית מקורה של מצות פדיון הבן בכתוב נכללו ב' החיובים (של האב והבן) כאחד מסתבר שהמצוה בעיקרה היא חובת הבן ושזמנה מסוי בבת גם חובת האב המפורשת בתורה: מכיון שהמצוה היא לפדותו בקטנותו שאז א"א לו לפדות עצמו, לכן אמרה תורה שהאב יפדה את בנו (במקום הבן). משא"כ לפי סוגיית הבבלי, שהלכה זו (שהבן חייב לפדות א"ע אם לא פדאו אביו) ילפינן מפסוק אחר (הנאמר כפרט אחד בפרשת מתנות כהונה), ולא מאותו הפסוק שבפרשת פדה"ב שבו נאמר דין פדיון על האב – מזה מוכח שחיובו של הבן אין לו מקום וקשר בחיובי' דקרא שעל האב אלא שהוא לימוד נוסף במק"א בתורה שגם הבן יכול לפדות את עצמו כשיגדל. ז. א. שעצם המצוה דפדיון הבן הוא חובת האב, ולא של הבן, אלא שלאחר שגדל הבן הרי (לא שנפקע עי"ז משהו, ובנדו"ד – חיובו וזכותו של האב, דמהיכא תיתי, אלא שנעשה הבן מחויב בכל המצות ובהן ג"ז שבאם (לא פדאו האב, ופשיטא באס) אין האב רוצה לפדות את הבן, הטיילה התורה חיוב זה על הבן²⁶.

¹⁹ב' אופנים אלו לכאורה י"ל בכמה מצות שהאב חייב בבנו קטן דקדושין שם. אבל גם אם נאמר דמילה היא מצות הבן כאופן הא' שבפנים (ראה בביאור לסהמ"צ לרס"ג להרי"פ פערלא מצוה לא-לב) עדיין יש מקום

לומר בפדיון הבן שהיא מצותי' דאב כאופן הב', כי במילה אין ציווי מפורש שהאב צריך למול את בנו, והלימוד (שהאב צריך למול את בנו) הוא או מ"וימל אברהם את יצחק בנו" (קדושין שם) או מ"ביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ירושלמי שם).

²⁶וי"ל עד"ז הוא בנוגע למילה דלשיטת הירושלמי היא מצותי' דהבן, כי מה שהאב חייב למול את בנו נלמד בירושלמי מהכתוב "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" שלא נזכר בזה (ציווי) שהאב ימול את בנו, (ו"ימול" פשוטו היינו בעצמו) אלא שמוכן שביום השמיני א"א לו (להקטן) למול א"ע (ראה קה"ע שם), משא"כ להבבלי (קדושין שם) שנלמד מהכתוב "וימל אברהם את יצחק בנו", י"ל שהיא מצותי' דאב (אבל ראה לעיל הערה 19). ועפ"ז י"ל שמזה הנפק"מ כשיגדיל הבן אם ישנו עדיין החיוב על האב, ראה פיה"מ להרמב"ם סופ"ט דמס' שבת "דכשיגדיל הילד ויגיע לזמן חיוב המצוה נפטר כל אדם ממילתו כו". וראה מנ"ח מצוה ג.

(9) רמב"ם הלכות תפלה פרק יג הלכה ב. עֲזָרָא תָקַן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְהוּ קוֹרִין קְלוֹת שְׁפָסְפָר וַיִּקְרָא קֹדֶם עֲצָרָת וְשִׁבְמִשְׁנָה תוֹרָה קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהַמְנִיחַ הַפְּשׁוּט שֶׁיְהוּ קוֹרִאִין (במדבר א א) "בְּמִדְבַּר סִינַי" קֹדֶם עֲצָרָת. (דברים ג כג) "וְאֶתְחַנֵּן" אַחֵר תִּשְׁעָה בָּאָב. (דברים כט ט) "אַתֶּם נִצָּבִים" קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה. (ויקרא ו ב) "צוּ אֶת אֶהֱרֹן" קֹדֶם הַפֶּסַח בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה. לְפִיכָךְ יֵשׁ שְׁבֻתוֹת שֶׁקוֹרִין שְׁחֵרִית שְׁנֵי סְדְרִין כְּגוֹן (ויקרא יב ב) "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ" (ויקרא יד ב) "זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוָה". (ויקרא כו ג) "אִם בְּחֻקֹּתַי" עִם (ויקרא כה א) "בְּהַר סִינַי" וְכִי־צֵא בָּהֶן כְּדִי שֶׁיִּשְׁלִימוּ בְּשָׁנָה וַיִּקְרָאוּ אוֹתָן הַסְּדְרִים בְּעוֹנָתָן:

סדר התפילות להרמב"ם. (העניינות שְׁנִיגוּ רֹב הַעֵם לְקִרְוֹת מִן הַנְּבִיאִים בְּכָל שְׁבֻת וְשָׁבָת וּמִפְטִירֵין בָּהֶן וְאֵלוּ הֵן:) **אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ** – וְאִישׁ כִּי מִבְּעַל שָׁלֹשָׁה עַד וַיִּלָּךְ אֶתוֹ בְּכֶרֶת אֶרֶץ בְּמִלְכִים.

חינוך שם. ראה הערה 7.

(11) רמב"ם ר"ה מילה. מִילָה מְצֻנָּה עֲשֵׂה שְׁחֵבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יז יד) "וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בְּשָׁרוֹ עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּי". וּמִצְוָה עַל הָאָב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ וְעַל הָרֵב לְמוֹל אֶת עַבְדּוֹ (בראשית יז יב) "וְיָלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף". עֶבֶר הָאָב אוֹ הָאֲדוֹן וְלֹא מֶלְ אוֹתָן בְּטֵל מְצֻנָּה עֲשֵׂה וְאִינוּ חֵיב כֶּרֶת שֶׁאֵין הַכֶּרֶת תְּלוּי

אֶלָּא בְּעֶרְל עֶצְמוֹ. וּבֵית דִּין מְצֻנִים לְמוֹל אוֹתוֹ הֵבֵן אוֹ
הַעֲבָד בְּזַמְנוֹ וְלֹא יִנְיָחוּ עֶרְל בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּעִבְדֵיהֶן:

(13) ע"ז כז עמוד א. אלא איכא בינייהו אשה למ"ד
ואתה את בריתי תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא
ולמ"ד המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא ומי
איכא למאן דאמר אשה לא והכתיב (שמות ד, כה) ותקח
צפורה צר קרי ביה ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה
ותכרת דאמרה לאיניש אחרינא ועבד ואיבעית אימא
אתיא איהי ואתחלה ואתא משה ואגמרה:

תוס' ד"ה אשה לאו בת מילה היא - יש לפסוק כרב
ואין אשה כשרה למול דאף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה
כרבי יוחנן בהא הלכה כרב דברייטא דרבי יהודה הנשיא
קיימא כוותיה אבל בה"ג פסק דאשה כשרה למול ולרב
דאמר אינה כשרה למול צריך לפרש בפרק קמא
דקדושין (דף כט.) דמצריך אותו ולא אותה למדרש
שאינה חייבת למול בנה היינו לבקש למהלו:

טור יו"ד ר"ס רסד. הכל כשרים למול אפי' עבד אשה
וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה.

שולחן ערוך שם. הכל כשרים למול אפי' עבד אשה
וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ואם יש
ישראל גדול שיודע למול הוא קודם לכלם (וי"א דאשה לא
תמול סמ"ק והגהות מרדכי) וכן נוהגין להדר אחר איש

ט"ז סק"ב. וי"א דאשה כו'. בגמרא פליגי בטעם
דעובד כוכבים לא ימול רב אמר משום ואתה את בריתי
תשמור ורבי יוחנן אמר דכתיב המול המול הוא ימול
מאי בינייהו א"ב אשה לרב ליכא דאשה לאו בת מילה
היא ולר"י איכא דאיתתא כמאן דמהיל' דמיא ופסק הי"א
כרב:

ש"ך סק"ב וכן נוהגין כו'. לא ידענא מאי קאמר דהא
גם להמחבר ישראל גדול קודם לכולם מש"ה נוהגין
להדר אחר איש ואם דעתו לומר דאפי' היכא דליכא
ישראל גדול אין נותנין לאשה למול ונוהגין להדר אחר
גדול משום דאשה אינה כשרה למול וכמ"ש הב"ח שזהו
דעת הסמ"ק והגמ"ר דאפילו דיעבד במקום שאין איש
אין אשה מלה אם כן לא שייך בזה לומר וכן נוהגים
דדבר שאינו מצוי אין בו מנהג וכמ"ש לעיל סי' ק"צ ס"ק
ג' ועוד אפילו נהגו כך היינו משום שאין הנשים יודעות
למול וצריך עיון:

(15) ררב"ע כאן. ימול. מבנין נפעל כמו לא יכון ויהי'
מגזירת מולים היו ויתכן להיותו חסר נו"ן מגזרת
ונמלתם כמו איש כי ידור נדר ויחסר המל כמו אביו או
בית דין.

מראה הפנים לירושלמי שם. למוהלו ביום השמיני
ימול בשר ערלתו בבבלי דך כ"ט למול מנלן דכתיב
וימול אברהם את יצחק בנו כו' אותו ולא אותה אשכחן
מיד לדורות מנא לן תנא דבי רבי ישמעאל כל מקום
שנאמר צו אינו אלא זירז מיד ולדורות כו' והא דלא
נפקא לי' לדורות מביום השמיני איכא למימר משום
דהתם לא מפורש בהדיא הציווי על האב דוקא ולא על
האם והלכך דריש מקראי דאברהם דהציווי מיד ולדורות
על האב.

תו"ת כאן אות כה. בבבלי קדושין כ"ט א' ילפינן זה
מדכתיב באברהם וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה
אותו אלקים. ומה דלא נחא להבבלי דרשת הירושלמי,
י"ל משום דמפסוק דאברהם הצווי יותר מפורש,
דבפסוק שלפנינו לא נזכר מפורש שהחיוב על האב
דוקא.

לקוטי שיחות חלק יא שם הערה 26. ראה שה"ג
להערה 8.

(17) ברית אבות על הלכות מילה ס"ה אות כו. ראה
בסוף.

זוכר הברית סי"ט אות ג. אשה מעוברת נוהג שלא תה
קוואטערין ולא נודע הטעם ואולי משום שלא תשמע
צעקת הנימול או תראה דמו ותפיל ח"ו שוב מצאתי
שכתב כן בס' ליקוטי סופר.

**מכתב עוז שנדפס בתחילת ס' זוכר הברית
מבעמחה"ס מנחת אלעזר.** ראה בסוף.

**(23) צפנת מענח הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה
יח.** והבא על אחת מהשניות כו' מכין כו'. והמלקות לא
משום דין ערוה רק משום דעבר אדרכנן וכעין הך
דיבמות ד' נ"ב ועיין שם ד' צ"ה ע"א גבי ההוא דעביד
איסור בחמתא כו' ועיין רש"י חולין ד' קל"ב ע"ב ד"ה
והא תניא ונ"מ דאם הוה גדר ערוה דרבנן כמו גבי חלוצה
אז אם עבר איזה איסורים צריך להלקותו איזה פעמים
מכת מרדות עיין בהך דמכות ד' י"ט ע"ב גבי טאנה של
טבל דהוה רק דרבנן כמ"ש"כ התוס' בכורות ד' נ"ד ומ"מ
חייב עליו משום איסורים נפרדים ועי' תוס' מכות ד' י"ג

ע"א גבי חלוצה ע"ש אבל אם נימא דהמלקוח הוא מטעם דעבר אדרבנן אז אם עבר על איזה איסורים דרבנן אין מלקין אותו אלא אחת.. וכן יהי נפק"ם לגבי חצי שיעור אם אכל מכמה איסורים אם חייבים עליהם מכת מרדות אכל חצי שיעור. אך באמת זה תליא אם חצי הוה מכל אחד שם בפני עצמו או הוא דין כללי דכל איסורים החצי שלהם אסור.

שם הלכות שבת פרק א הלכה ח. דהנה יש שני מיני דרבנן למשל כמו חלוצה הוה דרבנן ושניי' הוה דרבנן ומחלוצה דרבנן הוה חלל דרבנן ומשניי' דרבנן לא הוה ממזר דרבנן והטעם דחלוצה יש עליה שם גרושה ושני לא הוה אלא בגדר משמרת למשמרת עי' יבמות ד' כ"א וזהו מה דר"ל הגמ' בעירובין ד' ק"ה שלא התירו לך אלא משום שבות ר"ל רק הני דאין עליהם שם מלאכה דרבנן אבל היכא דיש עליהם שם מלאכה דרבנן לא התירו וכן בהן דלא גזרו על שבות ביהש"מ הוא ג"כ כן .. והוא הדין כאן גבי שבת כגון רדיית הפת ותקיעת שופר דהוה חכמה ולא מלאכה ר"ל דאף דאסורה בשבת מ"מ אין איסורה משום מלאכת שבת עי' מש"כ הרי"ף ריש פ"ק דשבת ובה"מ ומ"ה וגם נ"מ לגבי דלא גזרו שבות במקדש עי' עירובין ד' ק"ב ע"ב ברש"י ותוס' ומנחות ד' צ"ז ע"ש בבבש ברש"י דהוה נגד הגמ' דשבת ד' קכ"ג ע"ב גבי קנים דלה"פ ע"ש אך דר"ל שיש שם מלאכה עליו מדרבנן לא משום מוקצה בלבד וזה ר"ל הירושלמי בכ"מ לא כל שבות התירו חכמים.

שו"ת צפנת פענח (ירושלים תשכ"ה) ס' ה. מי ששכח שבועתו ועבר עלי' או אנסו אותו לעבור עליה. תשובה מש"ק כ"א מרחשון תרס"ט דווינסק. להרב החו"ב מתוך ומסיק שמעתא אליבא דהלכתא כמהור"ר יהושע נ"י, רב דבעשקאוויטץ.

מכתבו קבלתי, והנה לברר זה לא יספיקו כל הגליונות, אך כך דבאמת כ"כ בזה בחיבורי שם דעיקר זה הוה מחלוקת דאמוראי בירושלמי פ"א דנדרים אם אדם אוסר על חבירו בשבועה, ומהך דספ"ח דנדרים מבואר דעבר המשביע, לכן מחלק רבינוג בין אם הוא אונס או לא, והעיקר הוא משום דגבי שבועה להבא פליגי בזה בירושלמי פ"ג דשבועות ופ"ח וכן רבינו ורש"י אם שכח שנשבע ואכל אם חייב ע"ש דף כ"ח ע"ב ודף כ"ו גבי האדם בשבועה, ועיין במ"ש רבינו בהל' שבועות בפ"ג גבי אם אנסו לעבור על שבועה פטור מכלום, ור"ל שא"צ כלל לשאול על שבועתו וכדומה דזה לא הוה כלל

שום דבר, ולכך ס"ל דשכח שנשבע לגמרי פטור דאין האיסור על האדם שנשבע רק שלא יתבטל השבועה וכיון דאין זוכרה ליתא לשבועה כלל, וכן ס"ל להירושלמי בפ"ג דשבועות ה"יז דנשבע על ככר לאכול וזרקו לים או שרפו הוה זה מעשה וחייב מלקות, והתוס' שם דף ד' ע"א לא ס"ל כן, וזה תליא אם על האדם שנשבע הוא, שם לא הוה רק גרם, ואם על השבועה כיון שעשה שא"א לקיימה זה גופא הוה ביטול הדבר, ועיין ירושלמי גיטין פ"ז ע"ש דאם חתכה דדה הוה העכבה ממנו, וא"כ גם באחר כן כיון דהוא מבטל להשבועה, וכה"ג כתבתי בחיבורי אשר אני מסדר כעת במה דס"ל לרבינו בהל' נזירות פ"ב הל' י"ז דגבי עבד דחל נזירות על הגוף, ומ"מ לטמא למתים ולשתות יין רבו כופיהו, ומבואר בירושלמי דאף אם יכול למחות על דברי רבו מ"מ צריך לעשות כן, וגם יש שיטה דלקי ומביא קרבן טומאה, ומ"מ התגלחת לא, והטעם דזה איסור על הכול וגם על האדון חל זה כמבואר בנזיר דף מ"ד ולכך א"י לכפותו ע"ז דהוא עובר, ובגדר לפייע יש ב' פרטים א' מה שהוא עובר על כלל הלאו, וא' מה שיש עליו גרם הדבר רק א"ח כעושה, כמו הך דשבועות דף מ"ז ע"ב גבי עוקב אחר המנאף דיליף מלא תנאף, ר"ל דיש עליו גדר מנאף, וכן מייש רבינו בהל' עדות פ"ב ה"ט גבי מוכרי טרפה דהוא בכלל אוכל, ויש דרך זה דבר כללי, ועיין מ"ש הרמב"ן בסנהדרין על דף ע"ד ע"ב יט גבי קוואקי ודימוניקי דרש"י ס"ל דזה הוה גדר של ע"ז ושייך אביזריהו והרמב"ן ס"ל דרק משום לפ"ע שהוא איסור בפ"ע, וזה ר"ל דינא רבה וזוטא דקידושין דף מ"ג, ר"ל דינא דהורג או משום מכשיל, ועיין בדברי רבנו בהל' רוצח פ"ב כא דשוכר הוה עליו גדר רוצח רק לא ב"ד, ועיין בשבועות דף ל"ט ע"ב כב גבי שבועה כפירת ממון דחל על שניהם, אך שם דהוה יצתה שבועה מפיו לשקר, והנה עיין בפ"ד דדמאי הובא בדברי רבינו פ"ב מהל' מעשר ה"ב דשייך גדר שבועה אם נתקיים כה, וכמו בגיטין דף פ"ד ע"א דהוה בידו דאפשר לשחדו ע"ש, גבי איסור ג"כ, רק בשבועה א"א שהשבועה תגרום דבר לבטל מצוה, וזה דנ"מ בין מעשה דאז כיון דלא קבע זמן לא מיקרי ביטול גמור, ועיין מש"כ ה"ה ז"ל בפ"ח מהל' גירושין הכ"ב גבי לא קבע זמן, ולכך גבי אזיק או אכה פלוני לא כתב רבינו בבירור שלוקה משום שיש רק ויראה, אבל גבי נשבע שיאכל ואח"כ נשבע להיפך ל לא חל עליו לומר שישאל על הראשונה כדי שתחול השניה משום דזה הוה כמו שהתנו בזה ע"ת מעיקרא בבדאי.

ולומר עליו פסוקים יש למנוע המנהג: הגה ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות כי הוא מנהג ותיקין ונוהגין ליקח תרגול זכר לזכר ולנקבה לוקחין תרגולות (ב"י בשם תשב"ץ) ולוקחין למעוברת ב' תרגולים אולי תלד זכר ובוחרין בתרגולים לבנים על דרך שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ונהגו ליתן הכפרות לעניים או לפדותן בממון שנותנים לעניים (מהרי"ל) ויש מקומות שנוהגין לילך על הקברות ולהרבות בצדקה והכל מנהג יפה ויש להסמיך שחיטת הכפר' מיד לאחר שהחזירו עליו וסמך ידיו עליו דמות הקרבן וזורקין בני מעיהם על הגגות או בחצר מקום שהעופות יכולין לקחת משם (טור):

שולחן ערוך הרב שם ס"ג. יש נוהגין לפטר פמה זכרים בתרגול אֶחָד וכמה נקבות בתרגול אֶחָד, לפיכך אין לוקחין למעוברת אֶלָּא תרגול אֶחָד ותרגול אֶחָד, דאם העֶבֶר זָכָר — הָרִי יֵשׁ פֶּאֶן תרגול אֶחָד, וְאִם הָעֶבֶר נִקְבָּה — דִּי לָהּ וְלֵאמָּה בתרגול אֶחָד. וְיֵשׁ נוֹהֲגִין לִקַּח כַּפָּרָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָיו עֶצְמוֹ, לְפִיכָךְ לוקחין למעוברת ג' — שְׁמֵי נִקְבוֹת וְזָכָר אֶחָד:

(31) כותרת הסימן לשו"ע שם. מנהג כפרות בערב יום כפור ובו סעיף אחד.

כותרת הסימן לשו"ע הרב. מנהג כפרות בערב יום כפור ובו ו' סעיפים:

(32) מהרי"ל הלכות ערב יו"כ. אמהר"י סג"ל אשה מעוברת תקח שתי כפרות האחד בשביל העובר.

ב"ח שם. מצאתי העתק ממרדכי קטן עוברות צריכות ג' כפרות ולתאומים לא חיישינן ע"כ אמנם במהרי"ל כתב ב' כפרות והא' בשביל העובר ע"כ וכן נראה עיקר משום דאם נקבה תלד הרי התרגולות כפרה בעדה ובעד הולד ואם תלד זכר הרי התרגול כפרה בעד הולד וכן כתב בהגהת ש"ע ושאר מנהגי הכפרות מבואר בדברי האחרונים ע"ש:

מטה משה חלק ה' ס' תתלת. נוהגין להדר אחר תרגול לבן על דרך אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ומורי ז"ל לא הקפיד. והעוברות תקח שני כפרות תרגול ותרגולות דלמא הולד זכר. ויש כתבו דצריכין שלשה ולא ידעתי למה אם העובר נקבה די בתרגולות אחת עם אמה לכן די בשנים כמו שכתב גם המהרי"ל:

מג"א שם ב' תרגולים. כל' תרגול ותרגולות אף אם העובר נקבה די לה ולבתה בא' משום ששנים רשאים ליקח כפרה אחת (לבוש) וכן נוהגים אפי' בשני גופים וכ"מ ספי"ב דמנחות, והאר"י לקח ג' (של"ה):

לבוש שם. כי ראיתי מדקדקים בו - הרבה שאפילו מעוברת " לוקחת (ד) ב' תרגולים, אחת נקבה ואחד זכר, שאם תלד זכר יהיה זכר זה כפרתו, והנקבה היא כפרת עצמה, ואם תלד נקבה הרי כפרתה תהיה ג"כ לולד, ששנים יכולין ליקח כפרה אחת

(33) ביאור הגר"א שם. ולוקחין למעוברת כו'. דקיימא לן עובר ירך אמו הוא דרבי יוחנן דסבירא ליה בתמורה כ"ה א' עובר לאו ירך אמו הוא אתותב שם וכן הסוגי' בספ"ב דגיטין וכן ברפ"ה דב"ק פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט כו' וכן במתניתין דערכין ז' א' וע' רש"י שם ד"ה אין ממתניין כו' ובגמרא שם פשיטא גופה היא כו' ועיין תו' דב"ק מ"ז א' ד"ה מ"ט כו' וכ"פ הרא"ש שם ובת"ה נ"ג א' ובמשמר' הבית שם דלא כרא"ה ור"ת וע' תוס' דסנהדרין פ' ב' ד"ה עובר כו'. ומ"א כת' משום דשני גופים מתכפרים בכפרה אחת כמ"ש במנחות בכל הקרבנות לבד ממנחה שנא' נפש ואינו נרא' דלא דמי לנדבה:

פרי מגדים - אשל אברהם - סק"ב. ראה בסוף.

דעת תורה למהרש"ם. ראה בסוף.

(34) של"ה רלו עמוד עמוד ב. (בדפס ראשון.) בענין כפרות מצאתי בקונטרס דתלמידי האר"י ז"ל, מנהג מורי ז"ל ה"ה לשחוט תרגול לבן בערב יום כפור באשמורת אחר הסליחות. ויהיו כפי חשבון בני אדם שבבית, זכר לזכר ונקיבה לנקיבה. ואפילו לאשה מעוברת שוחט עליה ג', אחד עבודה, ושנים עבוד הולד, אחד זכר ואחת נקיבה מספק אם הוא זכר אם היא נקיבה, והוא סוד כפיות הגבורות, כי תרגול נקרא גבר והוא סוד הגבורות של היסוד הנקרא גבר שהוא יסוד הנוקבא, והוא יום תשיעי כנגד היסוד, ואנו שוחטין אותו למתק גבורות היסוד שבה ולהכניעם. אך ביום הכפורים אז הם גבורות המלכות שבה דינים קשים, וכנגדם שער המשתלח, נמצא תרגול הזה דוגמת השעיר רק שהוא נמתק יותר, ולכן נשחט באשמורת כי אז רחמים גוברים כנודע, עד כאן לשונו:

דרכי משה סק"ב. וכ"נ ועוד נוהגין ליקח למעוברת ב' תרגולות ותרגול אחר מספק שמא תלד בן או בת וכ"ה במהרי"ל ליקח כפרה לעובר ועוד איתא במהרי"ל שהיה מחזר אחר תרגול לבן ע"ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

אליה זוטא שם סק"ד. במטה משה, יש כתבו דצריכין ג', ולא ידעתי למה, אם העובר נקבה די בתרנגולת אחת עם אמה ע"כ, וכ"כ הב"ח, מיהו בהגהת מנהגים כתב דבעינן ג' למעוברת, ולענ"ד טעמם דצריכין לכל נפש ונפש תרנגולת בפני עצמו תחת נפשו. עוד נראה לי למצוא סמך דאין שנים יוצאין בתרנגולת, דהא דוגמת קרבן הוא ולכפרה באין, וקי"ל דאין שנים מביאין קרבן אחד של חובה וכמ"ש נמי במנחת יהודה ריש פרשת ויקרא ע"ש. וכן משמע במרדכי ריש יומא וזה לשונו, שוחטין תרנגולת למספר בני בית ע"כ. וכן מצאתי בתשב"ץ זה לשונו, כתב בתשובת הגאונים כל אחד צריך לבדו תרנגולת וכו'. וכן ראיתי בש"ע מהר"י לוריא ז"ל [ס"ב] ישחוט תרנגול לבן באשמורת אחר סליחות, ויהיה כפי החשבון בני אדם שבבית, ואם האשה מעוברת שוחט עליה ג' והוא סוד כפיית הגבורה, כי התרנגול נקרא גבר עד כאן.

אליה רבה שם סק"ח. לוקחות שתים וכו'. צידה לדרך מטה משה, יש כתבו דצריכין שלוש ולא ידעתי למה אם העובר נקיבה די בתרנגולת אחת עם אמה, עד כאן, וכן כתב הב"ח מיהו בהגהות מיימוני כתב דבעינן שלוש למעוברת, וכן כתב האר"י ז"ל ובאליהו זוטא כתבתי סמך דאין שנים יוצאין בתרנגול אחת דהא דוגמת קרבן הוא ולכפרה באין, וקיימא לן דאין שנים מביאין קרבן של חובה, וכמו שכתבו במנחת יהודה ונחלת יעקב ריש פרשת ויקרא. ועתה שנדפס ספר מגן אברהם וראיתי שכתב דבסוף פרק י"ב דמנחות איתא דשנים מקריבין אחת, עד כאן. ועיינתי שם דליתא דהתם מירי מקרבן נדבה וכמו שכתב הרמב"ם פרק י"ד מהלכות מעשה קרבנות, וכן משמע במרדכי ריש יומא זה לשונו, שוחטין תרנגולת למספר בני הבית, עד כאן, וכן מצאתי בתשב"ץ מתשובת הגאונים דכל אחד צריך לבדו תרנגולת, לכן אין לשנות:

שה"ג.* שער הכוונות דרושי יו"כ. מנהג של הכפרה המנהג הנזכר בספרי הגאונים היה מורי ז"ל נזהר מאד לקיימו והיה לוקח תרנגול א' לבן לכל א' מבני הבית הזכרים ותרנגולת א' לבנה לכל א' מבני הבית הנקבות ולפיכך לאשה מעוברת ישחוט עליה מספק ב' תרנגול א' זכר אולי הוא זכר ותרנגולת א' נקבה אולי הולד נקבה ועוד תרנגולת אחרת בשביל האשה עצמה נמצא שהם ג' תרנגולים ב' נקבות וא' זכר לכל אשה מעוברת.

פרי עץ חיים שער כז פרק א. מנהג מורי זלה"ה, לשחוט תרנגול לבן, ערב יום הכיפורים באשמורת הבוקר אחר הסליחות. ויהיה כפי חשבון בני אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה לנקבה. ואם האשה מעוברת, שוחט עליה ג' - א' בעבורה, וב' בעבור הולד, או זכר או נקבה מספק, א' זכר וא' נקבה. והוא סוד כפיית הגבורות, כי תרנגול נקרא גבר, והוא סוד הגבורות של יסוד, הנקרא גבר, הוא סוד נוקבא, והוא יום ט' נגד יסוד, ואנו שוחטין אותה למתק גבורות היסוד שבה, ולהכניעם. אך ביה"כ, אז הוא גבורות מלכות, שבה דינין קשין, וכנגדם שעיר המשתלח. נמצא כי התרנגול הזה, הוא דוגמת השעיר, רק שהוא נמתק יותר, ולכן הוא נמתק באשמורת, כי אז רחמים גוברים כנודע:

(35) סידור אדה"ז. ולמעוברת שוחט ג' אחת בשבילה וזכר ונקבה בשביל ספק הולד.

(37) טור יו"ד סי' רס"ה. שדר רב צמח גאון היכא דליכא אלא איתתא וגברא תפוש ליה לינוקא ומברכין על המילה והיכא דאיפשר לה עבדינן לה בעשרה והיכא דלא אפשר עבדינן לה בפחות מעשרה

רמ"א יו"ד סי' שצ"א ס"ג. ומ"מ נראה דאבל יכול לברך ברכת אירוסין ונישואין תחת החופה שבבית הכנסת וכן יוכל להכניס חתן כדרך ארצנו ששני אנשים מכניסין החתן תחת החופה.

(39) טור חו"מ ר"ס לו. עדים רבים שהעידו בעדות אחת ונמצא אחד מהם קרוב או פסול כל העדות בטילה. וכתב הרמב"ם כיצד בודקין אותן אומרים להם כשראיתם המעשה לראות באתם או להעיד באתם אותו שאומר שבא להעיד פוסל כל העדות ואותו שאומר שבא לראות אינו פוסל:

שו"ע שם. עדים רבים שנמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה בד"א בזמן שנתכוונו כולם להעיד אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד תתקיים העדות בשאר וכיצד בודקים הדבר אומרים להם בית דין כשראיתם דבר זה באתם כדי להעיד או כדי לראות בלבד כל מי שאומר להעיד באתי מפרישים אותו אם נמצא באלו שנתכוונו להעיד קרוב או פסול עדותן בטלה (אפי' לא ידעו זה מזה תוספות) ואם היו כל העדים כשרים אחד שנתכוין להעיד וא' שלא נתכוין להעיד וראה הדבר וכיוון עדותו חותכין הדין ע"פ עדותו: הגה אבל אינו יכולים לכתוב שטר על כך אע"פ שראו הקנין וסתם קנין לכתובה עומד הואיל ולא הזמינם לכך (תשובת רשב"א סי' אלף וע"ג) (וע"ל סי' ל"ט ס"ה): וי"א שאפי'

דעת תורה שם. ראה הערה 33.

(42) כתובות יב עמוד ב. ביהודה, בראשונה היו מעמידין להם שני שושביניו, אחד לו ואחד לה, כדי למשמש את הקתן ואת הפלה בשעת פניסתן לחופה, ובגליל לא היו עושין כן. ביהודה, בראשונה היו שושבינין ישינים בבית שקתן וכלה ישינים בה, ובגליל לא היו עושין כן.

(43) תורה אור פא עמוד א. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך כו'. מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן כו'. וצריך להבין מאחר שהמצוה היא באהרן שהוא יעריך את הנרות למה צוה ה' ויקחו אליך דמשמע שיביאו השמן אל משה. וגם דבפסוק ראשון גבי ויקחו אליך אל משה כתיב להעלות נר תמיד ובפסוק שני גבי אהרן כתיב מערב עד בקר לבד. אך הענין הוא כי הנה אהרן שושבינא דמטרוניא מטרוניא הוא מקור נש"י כי כל ישראל כו'. ואהרן הוא השושבין להם כמו עד"מ חתן וכלה שצריכין שושבין לילך עמהם לפי שא"א להם לילך בעצמם מחמת הבושה וצריכין סעד לתמכם. כך להיות התכללות נש"י במקורם באוא"ס ב"ה אין להם כח מצד עצמם רק ע"י בחי' אהרן שהוא שושבינא דלהון. והנה כמו ענין השושבינים עד"מ שאין זה אלא בשעת החתונה כי משם ואילך אין צריכין עוד לשושבינים. כך הנה שושבינות של אהרן הוא בבחי' ביום חתונתו וביום שמחת לבו והוא שמחה של מעלה המתגלה בנש"י לשמח לבם בה' השוכן בתוך תורתם ועבודתם שצ"ל בשמחה כמ"ש תחת אשר לא עבדת בשמחה כו'.

ושמחה זו היא באה ע"י אהרן ובשמחה זו הוא שושבין. והענין כי הנה שמחה זו הוא מחמת אוא"ס ב"ה מקור החיים מקור התענוג' המלוכש במצות. וכמאמר אק"ב. אשר הוא לשון תענוג גדול מאד עד להלל וכמו באשרי כי אשורני בנות שהוא לשון שמחה והילול על רוב טוב כו'. וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה. לעבדה במ"ע שע"י המצות הוא עושה הג"ע דהיינו שממשיך בו זיו השכינה ליהנות בו לצדיקים שמתענגים על ה' בג"ע שהוא תענוג נפלא עד אין קץ שלכן אמרו על אחר מוטב דלידיני' כו'. שכל יסורי גיהנם כדאי לסבול בשביל קבלת תענוג עוה"ב וכמארז"ל על ר"ע כשרא' כרך גדול של עכו"ם שחק ואמר אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ. פי' אם יש הרבה תענוגים כ"כ בבחי' עוברי רצונו שהם תענוגי עוה"ז שירדו ונתגשמו בגשמיו' העוה"ז וחומריותו שלא כדרך השתלשלות וירידת המדרגות מאוא"ס ב"ה מדרגה אחר מדרגה כמו

כיוון לראות כדי להעיד אינו פוסל אא"כ בא לב"ד והעיד דתרתו בעינן כיוון לראות כדי להעיד ובא לב"ד והעיד: הגה שטר שחתם עליו עד פסול ונתבטל כל העדות מ"מ אם העדים הכשרים זוכרים העדות ע"י ראיית השטר יכולין לחזור ולהעיד לבד לפני ב"ד וב"ד יכתבו עדותן וחשוב שטר (תשו' הרא"ש כלל ס' סי' ה') תקנת הקהל שחתום עליה עד פסול או שטר שחתם עליו בעל דבר עצמו כשר באחרים דאלו לא נתכוונו להעיד (ריב"ש סוף סי' קצ"ה) (וע"ל סי' מ"ה סעיף י"ב וי"ג) ואם הזמין התובע עדים כשרים ועמדו שם קרובים ופסולים אפי' נתכוונו להעיד והעידו לא נתבטלה עדות הכשרים וכן כשאדם צריך לעדות ומצוה להחרימם (על) כל מי שידוע לו עדות שיבוא ויעיד והעידו כשרים ופסולים לא נתבטלה עדות הכשרים שלא היתה כוונתו אלא בראויים להעיד:

(40) מטה אפרים תר"ה ס"ה. כשהוא מסבבו סביב לראשו, יחשוב שהוא חייב מיתה וזה נכנס חליפתו. ולכן הוא זורקו מידו לארץ כדין סקילה, ומה שהשוחט תופסו אצל הצואר ושוחטו ומחריכין אותו באש, או מה שמבשלין אותו על ידי האור, הוא דגמת שריפה הרג וחנק. ואין לאדם טועה מדרך השכל להיות סבור שכן הוא, שזה נכנס תחתיו להיות נידון על מקומו ארבע מיתות בית דין, רק שעל ידי זה יתעורר האדם לתשובה וישים אל ליבו כי הוא היה ראוי שיעשה לו כן. ולכן יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (איכה ג' לט) וישוב אל ד' וירחמהו. וכן כתבו הראשונים על טעם הקרבן הבא על השוגג. וגם יש כאן זכר לעקידת יצחק, שעל כל אבר שהקריב אברהם מן האיל אמר: זה תחת אבר פלוני של בני (עיין לבוש ואליה רבה):

שו"ע הרב סתר"ה ס"א. נוהגין באלו הקצרות לקח בערב יום הפורים תרנגול פפרה לזכר ומרגלית לזקנה, ואומרים עליו "זה תליפתי זה תמורתך זה פפרתי וכו'", (ראשי תבות חת"ך) זה השם החותם חיים לכל חי, ומתזירו סביב ראשו, ויאמר "בני אדם כו'", ועושין פן ג' פעמים. וסומכין עליו ידיהם דגמת סמיכה בקרבן, ושוחטין אותו מיד, דתקף לסמיכה — שחיטה. ויש ג' גמ' עליו מלסמך עליו ידיהם, כדי שלא יהא נראה כמקדיש קדשים ושוחטן בחוץ. ואין לחש לזה, כיון שהתרנגול הוא דבר שאינו ראוי למזבח. אצל אם אין לו תרנגולים ולוקח שאר בעלי חיים לכפרה — לא יקח תורים ובגדי יונה שהם ראויים למזבח, ואם יסמך ידיו עליהם יהא נראה כמקדיש קדשים ושוחטן בחוץ:

(41) שדי חמד כללים מערכת הע' כלל סב. ראה בסוף.

צפנת פענח סנהדרין פ עומד ב תוס' ד"ה עובר. ראה בסוף.

מדרגות דקדושה אלא שהם נפלו ממדרגות עליונות דקדושה דרך נפילה מאיגרא רמה כו'. ולכן נק' עוברי רצונו שהעבירו את הדרך. ואם לעוברי רצונו כך יש תענוג הרבה שנפל בשבה"כ כ"ש לעושי רצונו דהיינו מה שהוא עשוי ונתון מרצה"ע ב"ה כסדר ירידת המדרגות דקדושה בג"ע העליון והתחתון שהוא התענוגות על הוי"ה שבדאי יש בו תענוג נפלא והרבה מיני תענוג אין קץ שהוא מקור החיים ומקור התענוגים.

אור התורה פרשת תצוה עמוד א'תקס"ג. ענין שושבינא דמטרוניא. בפרשב"ם פ"ט דב"ב דף קמ"ד ע"ב הביא דמתרגמינן בש"ב סי' ט"ז ט"ז רעה דוד שושבינא דדוד, ובמד"ר כי תשא פמ"ג למלך שקדש אשה ע"י סרסר כו' וס"פ הנ"ל אמר לו שושבינו כו'. ובזהר ח"ג פ' תורת המצורע דף נ"ג סע"ב, ת"ח מה בין משה לאהרן הי מינייהו עילאה, אלא משה עילאה, משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניא, מתל למלכא דה"ל מטרוניא עילאה מה עבד יהב לה שושבינא לתקנא לה ולאסתכלא במילי דביתא כו' דכתיב אתה כהן לעולם על דברתי כו' עכ"ל, וכ' במק"מ ז"ל הרב בלקוטים וטעם שנקרא אהרן שושבינא דמטרוניא כי הלא כתיב ה' בחכמה יסד ארץ כי כל תיקון המ' אינו אלא יסוד דאבא שהוא אהרן גימ' ע"ב קפ"ד עכ"ל, וז"ל המא"א א' קל"ט אהרן נשמתו מיסוד אבא פנים ואחור גימט' ע"ב קפ"ד כו' עכ"ל וענין קפ"ד אותיות דפק עיין מ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן, ומ"ש שכל תיקון המלכות אינו אלא על ידי יסוד דאבא י"ל שזהו ענין ותתצב אחותו מרחוק דפירש בזה"ב פ' שמות די"ב סע"א דקאי על כנס"י הנק' אחותו כנודע מענין פתחי לי אחותי, מרחוק היינו כמ"ש מרחוק ה' נראה לי, כי החכמה נק' מרחוק כמ"ש אחכמה והיא רחוקה ממני, שאורות אבא מאירים מרחוק, ופי' נראה לי, נראה אותיות אהרן שהוא הממשיך בה אורות דאבא, ובמד"ר פ' שמות ע"פ ותתצב אחותו ג"כ כנ"ל ושם לדעה ע"ש כי אל דעות ה', א"כ י"ל אהרן ממשיך בכנ"י בחי' לדעה וזהו בחכמה יסד ארץ שתהי' ומלאה הארץ דעה, וגם כי הנה בזה"ג פ' אמור ד"ק ע"ב פי' כי עיקר זווגא דכנ"י במלכא קדישא זהו בזמן דנטלא מבי אבא כמ"ש אחותי בת אבי היא כו' היינו כשמקבלת מהחכמה דוקא כח מה וממנה נמשך בה הכח למס"נ וזהו ענין בחכמה יסד ארץ יעו"ש והמשכה זו זהו ענין ותתצב אחותו מרחוק בחי' מרחוק ה' נראה לי ע"י אהרן שהוא בחי' נראה. ובד"ה ויצונו אל בני"י פי' כהן גדול שממשיך בחי' אה"ר ע"י ההתבוננות בבחי' גדול הוי", ועי"ז בני"י מברר הניצוצים ומעלה מ"ן מ"ה דאתהפכא חשוכא לנהורא ועי"ז נמשך מ"ד ע"י משה שושבינא דמלכא כו' ועיין עוד מענין כה"ג

בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ. ואפ"ל שכדי שימשיך אהרן אור אבא למ' להעלות הנרות שהן נש"י זהו ע"י נר מצוה, כי ההמשכה מאבא למ' בא ע"י ז"א ששם רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח אברים דמלכא, ועמ"ש כה"ג בד"ה והיה לכם לציצית, ומ"ש סד"ה ענין חנוכה, ובפרדס סוף ערך חופה משמע שושבין הוא יסוד וכ"מ בו שער היכלי התמורות פ"ה כדמיון שושבין כו', ובפע"ח גבי משלוח מנות איש לרעהו פי' איש יסוד אבא לרעהו יסוד ז"א, וא"ש כנ"ל דאהרן להיותו יסוד אבא נק' שושבין, כי שושבין היינו רעה כנ"ל. ובמ"א בדרוש חנוכה דלאזני ערך תק"ס, פי' כי לפי שאהרן הוא מבזוי' יסוד אבא ששם התגלות אור א"ס והיחוד תמידי כי א"א תרין ריעין אין ויש כו' משא"כ בזו"נ שנק' דודים שלפעמים היחוד נפסק כו' ע"כ אהרן דוקא מעלה הנרות שממשיך מבחי' היחוד דא"א גם בזו"ן בחי' זו להיות היחוד שהוא ענין העלאת כנ"י להתחבר ולהתייחד באו"ס המאיר בז"א, וזהו ענין שודמ"ט לתקנא לה כו' לפ"ז י"ל להמשיך בה מבחי' הארת אימא ע"ד שקראה אמ' או כענין כעיר שחברה דאתחברת אימא בברתא בזהר וישב דקפ"ג סע"ב....ראה שם.

(44) סנהדרין פרק ג משנה ה. האוהב וְהַשׁוֹנֵא אוהב, זֶה שׁוֹשְׁבִינוּ. שׁוֹנֵא, כָּל שֶׁלֹּא דָּבָר עִמּוֹ שֶׁלֹּשָׁה יָמִים בְּאַיָּה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

פירוש המשניות להרמב"ם. האוהב והשונא אוהב זה שושבינו שונא כל כו': שושבינו הוא רעהו כגון הריעות שעושין בזמן הנשואים ונקראין שושבינין ואין הלכה כר' יהודה אלא אוהב ושונא כשר לעדות אבל הוא פסול לדון כלומר שאסור לו לדון לאוהבו ולשונאו ולא לידון איניש לא למאן דמרחם ליה ולא למאן דסני ליה והרבה מעשיות בתלמוד מחזקי' עקר זה ומאמצין אותו ומזהירין עליו ואין ראוי להבזות בכל זה במחשבות שאין בהם אמת:

(46) שיר השירים ג, יא. צִאֲנָה וּנְרָאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְכָּה שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה-לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִתָּת לָבֹו:

רש"י ד"ה בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ. יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה, שְׁעֶטְרוֹהוּ לָהֶם לְמִלְכָּה וְקִבְּלוּ עָלָיו:

תענית כו עמוד ב. וכן הוא אומר: "צִאֲנָה וּנְרָאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְכָּה שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִתָּת לָבֹו". "בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ" — זֶה מִתֵּן תּוֹרָה,

יתרו יט, יז. וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לַקְרָאת הָאֱלֹהִים מִן־הַמִּתְּנָה וַיַּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתִית הַהָר:

רש"י ד"ה לקראת האלהים. מגיד שֶׁהַשְׂכִּינָה יֵצְאָה לַקְרָאתָם כְּחֶתֶן הַיּוֹצֵא לַקְרָאת כָּלָה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר ה' מִסִּינִי בָּא (דברים ל"ג), וְלֹא נֶאֱמַר לִסִּינִי בָּא (מכילתא):

מדרש לקח טוב. ויוצא משה את העם לקראת האלהים. כחתן זה שהוא יוצא לקראת כלה, וכה"א ה' מסיני בא (דברים לג ב), לסיני בא מבע"י ליה, אלא בא לקבל את ישראל, לכך נאמר לקראת האלהים מן המחנה.

פרקי דרבי אלעזר. ר' חנינא אומר, בחדש השלישי היום כפול בלילה וישנו ישראל עד שתי שעות ביום ששינת יום העצרת עריבה והלילה קצרה ויצא משה ובא למחנה ישראל והיה מעורר ישראל משינתם ואמ' להם עימדו משינתכם שהרי אלהיכם מבקש ליתן לכם את התורה, כבר החתן מבקש להביא את הכלה להכניס לחופה כדי ליתן לכם את התורה. באה השעה, שנ' ויוצא משה את העם וכו', ואף ה"ה יצא לקראתן כחתן היוצא לקראת כלה כן ה"ה יצא לקראתן ליתן להם את התורה שנ' ה' בצאתך משעיר וכו'.

(47) תשב"ץ סי' תס"ז. ראה בסוף.

תורה אור צח עמוד ד. והנה ישראל זכו למתן תורה על ידי יסורים דגלות מצרים בחומר ובלבנים. והקדימו נעשה לנשמע כי א"א להיות גילוי והמשכה מאור א"ס ב"ה אלא במקום שיש בחי' בטול דוקא (דלכך אור א"ס ב"ה שורה בחכמה דוקא לפי שהיא בחי' בטול כח מ"ה כנודע). וזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע שהוא בחי' הבטול שמבטל רצונו מכל וכל כאלו אין לו רצון בפ"ע רק שירצה כל מה שהוא רצון העליון ב"ה וזהו בחי' עבודה ואותו תעבדו. שהעבד אין לו דעה בפ"ע רק את אשר יאמר רבו עושה. וע"י שהקדימו בחי' נעשה שהוא בטול זה יוכל להיות ונשמע דהיינו לקבל הגלוי והאור מאין סוף ברוך הוא. (וזהו שקשרו להם שני כתרים כנגד נעשה ונשמע שהן בחינת שני המדרגות הנ"ל שבכתר הבחי' העליונה נק' קדמונו של עולם כנ"ל. והבחינה השנית נקראת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין) אך כדי שיבאו לבחי' בטול זה דהקדמת נעשה לנשמע. שהרי ביציאת מצרים היו עדיין בבחי' קטנות (כמש"ל בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק כו') ואיך יבאו לבחי' בטול גדול כזה הנה לזה היה ענין שכפה עליהם הר כגיגית

שהוא בחי' וימינו תחבקני דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמעלה על ישראל כמ"ש אהבתי אתכם אמר ה' (ע' בד"ה ועשית בגדי קדש מש"ש בפי' אהבתי אתכם כו') שאהבה זו תחבקני לכנס"י ומקפת אותו מכל צד אפי' לבחי' אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו פב"פ. דהיינו שע"י אהבה עליונה זו נתעורר ג"כ האהבה בנשמות ישראל עד שבאו למעלה ומדרגה שהקדימו נעשה כו' וכמ"ש כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם פי' לב האדם העליון הוא מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם שהוא בחי' רמ"ח מצות עשה דאינון רמ"ח אברים דמלכא.

ושס"ה לא תעשה הם שס"ה גידים. אל האדם היינו בחי' אדם שבבי"ע כמ"ש ודמות פניהם פני אדם. הנה הוא כמים הפנים לפנים דהיינו שע"י התגלות אור האהבה מלמעלה בחינת אהבתי אתכם על ידי זה מתעורר גם כן האהבה מלמטה למעלה והוא העלאת כנסת ישראל בכלות הנפש אליו ית' (וכמ"ש משכני אחריך נרוצה כו'). ולכן נק' כנסת ישראל כלה ע"ש כלות הנפש וכמ"ש אחותי כלה מה טבו דדיך מיין כו'. וזהו ענין על כל דבור פרח נשמתן. שע"י הדבור והגילוי מלמעלה פרח נשמתן בבחינת בטול לאור א"ס ב"ה. (ועיין מ"ש כיוצא בזה בפרשת לך לך בפי' מארז"ל בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות. חשות היינו בחי' שתיקה ובטול כו'). וזהו ענין שכפה עליהם הר הוא בחינת אהבה עליונה שנק' הר (כמ"ש במ"א בענין אברהם שקראו הר. ובענין אהרן א' ה"ר נ'). כגיגית שהוא בחי' דבר המקיף סחור כל עלמין שע"י נתעורר בהם האהבה (ובזה יתורץ מה שאומרים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקדושין. והקשו למה שינו הסדר להקדים חופה לקדושין. אלא כי החופה הוא בחינת מקיף והוא ענין שכפה עליהם הר כגיגית שזה בחינת התגלות המקיף כנ"ל. ולכן הוצרך להקדים החופה לקדושין שכדי שיבואו לקבלת התורה שהוא בחינת הקדושין הוא על ידי המשכת המקיף תחלה שעל ידי זה באו לבחינת הבטול להקדים נעשה כו'. ואז יוכל להיות ההמשכה והגילוי בחינת התורה כנ"ל).

(48) זהר חלק א רסו עמוד ב. אֶהְרֶן שׁוֹשְׁבֵינָא דְמִטְרוֹנִיתָא הָנָה.

זהר חלק ב מט עמוד ב. פֶּתַח וְאָמַר, (ישעיהו י"ל"ב) עוֹד הַיּוֹם בָּנוּב לְעִמּוֹד וְגו' הָא אוֹקְמוּהָ אִינוֹן מְאִרִי מְתִיבְתָּא. אֲבָל אֲנָא לֹא אֶמְיָנָא לְכוּ הָכִי, אֲלֹא דְרָזָא דְמִלָּה אוֹלִיפְנָא. עוֹד הַיּוֹם, מֵאֵן יוֹמָא דִּין. אֲלֹא, הָכִי פְתִיב, (שמות ו' כ"ג) וַיִּקַּח אֶהְרֶן אֶת אֲלִישֶׁבַע בֶּת עֲמִינָדָב. וְרָזָא

הוא, על כנסת ישראל, דאָהרן הוא שושבינא דילה, לתקנא ביתה ולשמשא לה, ולמיעל לה למלכא לאַדוּוּגא פּהָדא, מפאן ולהלאה, פל פהן דמשמש במקדשא, כגוןא דאָהרן.

זהר חלק ג כ עמוד א. רעיא מהימנא פקודא דא להביא
קרפן על סנהדרי גדולה שטעו, תנאין ואמוראין ע' סנהדרי גדולה היו, ומשה עליהו. וע' סנהדרי קטנה הו, ואהרן עליהו. ובגין דא אמרו מארי מתניתין, משה שושבינא דמלכא הנה, ונדא תפארת, מתמן סנהדרי גדולה. אהרן שושבינא דמטרוניתא, ונדא מלכות, ה"א זעירא קרינן ליה, כגון (בראשית כ"ט:י"ח) אַעבדך שבע שנים כרחל בתך הקטנה. ועל שמה אתקרי סנהדרי קטנה.

שם נג עמוד ב. תא חזי, מה בין משה לאהרן, הי מנניהו
עלאה. אלא משה עלאה, משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא. מתל למלכא דהנה ליה מטרוניתא עלאה. מה עבד. יתב לה שושבינא לתקנא לה ולאסתפלגא במלי דביתא. ועל דא, פד עייל שושבינא דא למלכא, לא עייל אלא עם מטרוניתא, הדא הוא דקתיב, בזאת יבא אהרן וגו'.

משה שושבינא למלכא, בגין כך אדזמן כאושפיזא, ולבשר, ונדבר יי' אלו. אהרן הוא שושבינא למטרוניתא, וכל מלוי הו, לפיכא למלכא במטרוניתא, ויתפייס מלכא בהדה. ועל דא בגין דאיהו, שושבינא לה שני מדוריה בהדה, לתקנא ביתא ולעיינא תדיר במלי דביתא. ועל דא אתתקן כגוןא דלעילא, ואקרי פהן גדול. מנא לן. דקתיב, (תהילים קי"ד) אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. ובגין כך כל מה דאצטריך מבי מלכא, נטיל, ולית מאן דימחי בידה. ועל דא הוא קאים לדפאָה לכל אינון דעאלין לבי מטרוניתא, בגין דלא ישפח מסאָבא באינון בני היכלא. ובגין כך קתיב, ולקח למטהר שתי צפרים וגו'.

שם ערה עמוד ב. משה שושבינא דמלכא, אהרן
שושבינא דמטרוניתא. ועמהון שבעין ותרין סנהדרין, כמגין חסד, ומקבא סנהדרי גדולה. סנהדרי קטנה, מסטרא דשמאלא, (בראשית א"ט:ז) את המאור הקטן לממשלת הלילה.

אור התורה משפטים עמוד א' שם. ולהבין זה הנה תחלה י"ל מהו בחי' ז"א ומהו בחי' נוק' דז"א דהנה באמת הלא אין ערוך כלל וכלל בין הנבראים לגבי עצמות אור א"ס שהנבראים הן בבחי' גבול ממש ואור א"ס הוא

בלתי מוגבל כלל ואין לו תכלה ואין לו תחלה כו' וכולא קמיה כלא כו' אפילו הארת הקו שרש האצילות לא נחשב לגבי העצמיות רק כטפה בים אוקיינוס וא"כ אחר שאין ערך ביניהם איך יתהווה מציאות הנבראים מאוא"ס (נלע"ד דעל הבריאה וההתהוות לק"מ דזהו כח הבורא הכל יכול לברוא דבר מלא דבר ומאין ליש, אלא הקושיא הוא על ענין גילוי אלקות הנמשך בנבראים כידוע בפ' אנכי כו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים שהמכוון שלא יהיו תחת המיצרים וגבולים של עולמות בי"ע אלא שיומשך בהם גילוי אור א"ס בחי' אנכי הוי', וכמו ענין הגילוי בשעת מ"ת אשר פכ"פ דבר הוי', וע"ז הוא הקושיא איך יהי' גילוי אור א"ס בנבראים שהן בעלי גבול כו', ואפ"ל ג"כ על ענין הבריאה שהרי יש מלובש הארה אלקית בנבראים ועמ"ש ע"פ עוטה אור כשלמה שהתורה היא השלמה הממוצע ומחבר כו') אך צריך להיות ע"י בחי' ממוצעים דהיינו שיהי' א' ממוצע מצד אור א"ס ואחד יהי' ממוצע מצד הנבראים כדמיון יחוד וחיבור חתן וכלה שצריך להיות ב' ממוצעים הנק' שושבינים האחד מצד החתן וא' מצד הכלה זה מוריד החתן לגבי הכלה וזה מעלה הכלה לגבי החתן (וזהו אשר ברא חתן וכלה כי באמת בעצמותן הרי זהו בחי' יש אחד ואין שני לו אלא שברא בחי' חתן וכלה שהם ז"א ונוק', כדי שע"י יחוד זה יהי' המשכת אלקות ממש בנבראים) והנמשל מזה למעלה ג"כ הנה בחי' הממוצע להוריד אור א"ס למטה מטה ביותר הוא הנק' בחי' ז"א דאצי' כי נחשב לבחי' אחרונה סוף כל המדרגות באא"ס להיות כי ידוע בפ' ז"א שהן בחי' המדות דאצי' חו"ג וכיוצא וע"כ נק' בשם מדות ע"ש המדה והצמצום למדוד שיעור ומדה בבחי' גבול להארות אור א"ס למטה ואם לא שהי' אוא"ס מתלבש בבחי' המדות דז"א הללו המגבילים ומצמצם אור במדה וגבול לא הי' המקבלים יכולים לקבל אור שפעו הבלתי מוגבל אך ע"י מדות הללו מתקבלים במקבלים לכך נקראו בשם מדותיו של המאציל, כדמיון מדותיו של אדם התחתון שמגבילים אורו ושפעו העצמית כו' ואמנם מצד עצמות אור א"ס הרי אמרו לאו דאית ביה מכל אינון מדות כלל כמ"ש כי לא אדם הוא כו' (וזהו ענין חתן נחות דרגא ונסיב אתתא, כך האור יורד ירידות הרבה עד שמתלבש בז"א ועי"ז יוכל להיות בבחי' נסיב אתתא, ולכן ארז"ל כל המשמח את החתן זוכה לתורה כו' ומה צריך לשמחו ולמה לא יהי' שמח מעצמו, אלא מפני שזהו ירידה גדולה וגם כמ"ש ע"כ יעזוב איש שהוא ז"א את אר"א, כי בחו"ב מלובש אור א"ס יותר, וז"א הוא הצמצום במדות שע"ז דוקא יוכל להיות חתן להשפיע בנוק' בחי' עולם הדבור אין מלך בלא עם כו', וע"כ צריך לשמחו, והשמחה כי ע"י יחוד מ"ן ומ"ד דחתן וכלה יומשך גילוי תענוג עליון שלמעלה

מאז"א וזהו ענין ק"ש בעונתה, וזהו משמח חתן עם הכלה שע"י הכלה ההעלאה בבחי' כלה שארי ולבבי עי"ז משמח את החתן שע"י ז' יומשך בו תוספת אור והוא בחי' עונתה שכדי שיהי' בחי' זו נמשך בו תוספת אור מלמעלה וכמ"ש בביאור ע"פ תורה צוה גבי מוריד הגשם כו'

ספר הערכים חב"ד חלק ב עמוד כז. אהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא". והביאור בזה: מטרוניתא" (מלכה) היא ספירת המלכות, וגם נשמות ישראל. ועבודתו של אהרן היא להעלות את בחי' המלכות ונש"י שיוכלו באוא"ס ב"ה. ולכן נקרא שושבינא כי הוא דוגמת שושבין הכלה דמטרוניתא" שמוליכה להחתן. [וזהו מה שעבודתו של אהרן היא בהעלותך את הנרות, שבעבודה זו נכללים שני ענינים הנ"ל - מה שמעלה את המלכות ומה שמעלה את נשמות ישראל - כי מנורה" היא המלכות מקור נשמות ישראל. ובפרטיות: מנורה" היא המלכות. ונרות המנורה" הם הנשמות הכלולים] בה וזהו ההפרש שבין משה לאהרן [שע"י שניהם יחד נעשה היחוד של הקב"ה וכנס"י (ספירת המלכות למעלה ונש"י למטה)], שמשה הוא שושבינא דמלכא", הממשיך אוא"ס בכנס"י מלמעלה למטה - דוגמת שושבין החתן שמוליכו להכלה, ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא". המעלה את כנס"י מלמטה למעלה. וכמו ששושבין הכלה, עם היותו מוליך את הכלה להחתן, הוא (לא שלוחו של הכלה, כ"א) שלוחו של החתן להביא את הכלה אליו, כן הוא גם בנוגע לאהרן שושבינא דמטרוניתא" אשר זה שמעלה את כנס"י (בחי' המלכות) מלמטלמ"ע - הוא להיותו שלוחו של המלך" בחי' ז"א והיינו, דמה שאהרן מעלה את כנס"י מלמטלמ"ע, הוא ע"י שממשיך בהם אלקות מלמעלמ"ט. [ומה שאהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא" ולא שושבינא דמלכא" - אף שהוא ממשיך אלקות בכנס"י - כי מה שאהרן ממשיך אוא"ס מלמעלמ"ט הוא (לא ענין המשכת אוא"ס ממש, הולכת החתן, כ"א) בנוגע להעלאה דכנס"י, כדלקמן]. וזהו ג"כ מה שאהרן הוא אחד השבעה רועים שרועה ומפרנס את כנס"י (כנ"ל סעיף ג' בתחלתו) - דלכאורה: מזה שנקרא רועה" המפרנס את כנס"י מוכח שממשיך בהם אלקות מלמעלמ"ט, ואיך זה מתאים עם זה שהוא שושבינא דמטרוניתא" המורה על ענין ההעלאה מלמטלמ"ע - כי מה שאהרן מעלה את כנס"י מלמטלמ"ע הוא ע"י שממשיך בהם אלקות מלמעלה.

שם עמוד לז. ראה בסוף.

49) עירובין יח עמוד ב. "וּבִיאָהָ אֶל הָאֵדָם" — מלמד שְׁעֵשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹשְׁבֵינּוֹת לָאֵדָם הָרָאוּשׁוֹ, מִכָּאן לְגָדוֹל שְׁעֵשָׂה שׁוֹשְׁבֵינּוֹת לְקָטָן וְאֵל יָרֵעַ לוֹ.

רש"י ד"ה שושבינות - שנשתדל בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה:

ברכות סא עמוד א. "וּבִיאָהָ אֶל הָאֵדָם", אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּן אֶלְעָזָר: מִלֵּמַד שְׁעֵשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹשְׁבֵינּוֹת לָאֵדָם הָרָאוּשׁוֹ, מִכָּאן לְמַדָּה תּוֹרָה דִּרְבִּי אֶרְצֵי שְׁיִתְחַזֵּר גָּדוֹל עִם קָטָן שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאֵל יָרֵעַ לוֹ.

רש"י ד"ה שושבין - משתדל בחופתו ובזיווגו:

אבות דר' נ פרק ד, ד. שוב מעשה בר' יהודה בר' אלעאי שהיה יושב ושונה לתלמידיו ועברה כלה לפניו אמר מהו זה אמרו לו כלה שעברה אמר להם בני עמדו והתעסקו בכלה שכן מצינו בהקב"ה שנתעסק בכלה (שנאמר (בראשית ב) ויבן ה' אלהים את הצלע) הוא נתעסק בכלה אני עאכ"ו. והיכן מצינו שהקב"ה נתעסק בכלה שנא' ויבן ה' אלהים את הצלע שכן קורין בכרכי הים לכלה בנאיתה. מכאן שתקנה הקב"ה לחוה וקשטה ככלה והביאה אצל אדם שנא' ויביאה אל האדם. פעם אחת נעשה הקב"ה שושבין לאדם מכאן ואילך אדם קונה שושבין לעצמו (שנאמר עצם מעצמי ובשר מבשרי). פעם אחת נטלה חוה מאדם מכאן ואילך מקדש אדם את בת חברו :

בראשית רבה ריש פרק יח. וַיֵּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלֶע, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן זִמְרָא אָמַר גַּם בְּהַ בִּינָה יוֹמֵר מִן הָאִישׁ, דְּתַנִּינָן בַּת י"א שָׁנָה יוֹם אֶחָד נִדְרִיָּה נִבְדָּקִין, בַּת י"ב שָׁנָה יוֹם אֶחָד נִדְרִיָּה קִיָּמִין וּבּוֹדְקִין כָּל י"ב, אֲבָל לְזָכָר בֶּן י"ב שָׁנָה יוֹם אֶחָד נִדְרִיו נִבְדָּקִין, בֶּן י"ג נִדְרִיו קִיָּמִין וּבּוֹדְקִין כָּל י"ג. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר אֵית דְּמַחְלָפִין, דִּרְכָּה שֶׁל אִשָּׁה לְהִיּוֹת יוֹשֶׁבֶת בְּתוּךְ בֵּיתָה וְדָרְכָה שֶׁל אִישׁ לְהִיּוֹת יוֹצֵא לְשׁוֹק וְלִמַּד בִּינָה מִבְּנֵי אָדָם. רַבִּי אִיבּוֹ וְאִמְרֵי לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי בְּנִיָּה וְהוּא תָנִי לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, קִשְׁטָה כְּפֹלָה וְאַחֵר כֶּף הַבִּיאָהּ לוֹ. אֵית אֶתְרִין דְּקִרְיִין לְקַלְעִיתָא בְּנִיָּתָא. אָמַר רַבִּי חֲמָא בַר חֲנִינָא אֶתְּ סְבוּר שְׁמַתַּח חָרוּב אֶחָד אוֹ שְׁקִמָּה אֶתְּ הַבִּיאָהּ לוֹ, אֲלֵא מִשְׁקִשְׁטָה כַּכ"ד מִיָּנִי תַכְשִׁיטִין אַחֵר כֶּף הַבִּיאָהּ לוֹ, הִדָּא הוּא דְכָתִיב (יחזקאל כח, יג): בָּעֵדוֹן גֵּן אֱלֹהִים הָיִיתָ כָּל אֶבֶן יִקְרָה מְסֻכְתָּה אֲדָם פְּטָדָה וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקִּישׁ, רַבִּינָן אָמְרֵי עֲשֹׂר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר י"א. רַבִּי חֲמָא בַר חֲנִינָא וְרַבִּי שְׁמַעוֹן

בן לקיש תרניהון אַמְרין קָלל וּפְרַט, עָשָׂה אֶת הַכָּלל מוֹסָפֶת לְפָרֵט וְהַכָּלל בְּכָלל, כָּל אֶבֶן יִקְרָה מִסְכָּתָהּ כָּלל, אֲדָם פִּטְדָה וְיִקְרָה מִפְּרִישׁ וְגו' פִּרְט, הַכָּלל בְּכָלל. כָּל אֶבֶן יִקְרָה מִסְכָּתָהּ, רַבִּי לִוִּי וְרַבִּי סִימּוֹן, חָד אָמַר ט' וְחָד אָמַר י', מֵאֵן דָּאֵמַר עֲשֶׂר, כְּרַבְּנָן, וּמֵאֵן דָּאֵמַר ט' הָדִין דְּהַב דְּהָכָא לִית הוּא חֲפָה. רַבִּי אֲחָא בְּרַחֲמִינָא אָמַר עָשָׂה כְּתָלִים שָׁל זֶהָב, וּבְמִי קָרִיזוֹת שָׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמִרְגְּלִיזוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַחֲמִינָא בָּשָׂם רַבִּי אֲחָא אָמַר אָפְלוֹ קוֹרְקוּסִים שָׁל זֶהָב עָשָׂה לוֹ.

בראשית ב, כג. וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים נָתַת הַפֶּעַם עֵצִים מְעֻצְמִי וּבִשָּׁר מִבָּשָׂר לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לִקְחָהּ זֹאת:

שם פסוק כה. וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאֲדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבָּשְׁשׁוּ:

בנין יהושע לאדר"ג. לכלה בנאותה. שם בברכות איתא ויבן ה' אלהים וגו' מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה אל האדם שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנאיתא וכצ"ל כמו כן הכא: **וקשטה.** בכ"ד מיני תכשיטין הנאמרים (בישעיה ג') מ"ר בראשית פח"י ומ"כ: **שנאמר וי"ב"א"ה.** גימטריא כ"ד זוהר: **שושבין.** משתדל בחופתו ובזווגו. רש"י שם בברכות: **שנאמר עצם מעצמי וגו'.** לכך לא היה יכול אדה"ר לקחת לעצמו שושבין:

בראשית רבה פרק ח, יג. אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ נָטַל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹס שֶׁל בִּרְכָה וּבִרְכָן. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן רַבִּי סִימּוֹן, מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל הֵם הָיוּ שׁוֹשְׁבֵינִי שֶׁל אֲדָם הָרִאשׁוֹן.

פרקי דרבי אלעזר ס"פ יב. והיו מלאכי השרת מהלכין והולכין לפניו כמו רועים המשמרים את החופות, שנ' (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, ואין דרך זו אלא דרך חתנים, והב"ה כחתן, מה דרכו של חתן לעמוד ולברך לכלה בתוך חופתה, כך הב"ה עמד וברך לאדם ולעזרו שנ' ויברך אותם אלהים.

ביאור רד"ל לפרד"א אות נח. ראה בסוף.

(50) תורה אור קיא עמוד א. ד. וזהו שורש ענין ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור כו'. אך תחלה יש להקדים שורש בחי' משה שנק' שושבינא דמלכא כנ"ל דהנה מבואר למעלה בענין מחוץ לפרכת כו'. והנה כ"ז היא בבחי' העלאת מ"ן מבי"ע לאצי' אבל משה הוא בחי' שושבינא דמלכא דהיינו בחי' המ"ד שמברר מ"ן והוא

ענין מי שתורתו אומנתו כמלך שגזור כמאמר מתניתין מלכתא. וכמ"ש ודברי אשר שמתי כו' כמבואר. וזהו פי' ותורה אור. ואע"פ שמבואר למעלה בשרש התורה שהיא מבחי' השערות שלמטה מבחי' הלבנונית. שהוא שרש המצות מ"מ בירידת האור למטה בהתלבשות. הנה המצות ירדו למטה ביותר בהתלבשות בבי"ע משא"כ התורה שהיא בחי' אור לנר מצוה למטה עכ"פ. ולכך נק' משה שושבינא דמלכא ואהרן נק' שושבינא דמטרוניתא בלבד ומטעם זה בהעלות אהרן את הנרות לא כתיב להעלות נר תמיד. כי באצי' דאיהו וחיהו כו' אין שם בחי' עליות וירידות בשינויים כ"כ כמו בבי"ע ולכך עולה שם האור תמיד משא"כ בבי"ע דכתיב מחוץ לפרכת העדות יערוך כו' כנ"ל וד"ל) (וידוע דמשה הוא בחי' חכמה דאצי' וע"כ היה כבוד פה כו' ולכך כתיב ביה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך כלומר שיקריבהו ויעלהו אליו לבחי' האצי' להכלל בו ובכל עולם בחי' משה הוא למעלה מהפרסא ועמ"ש ע"פ משה ידבר והאלקים יענו. וזהו ויקחו אליך שמן זית כו' פי' ואתה הוא בחי' חכמה דמשה ואליה דוקא יקחו שמן לברר בירורים כי סדר הברורים תחלה באצילות ואח"כ מאצי' לבי"ע. ולהיות כי מבחי' אותיות דחכמה דוקא נעשה הברור משום דאבא יסד ברתא והוא הנותן הכח לאהרן להעלות נרות כו' ונק' סוסים זכרים. כמ"ש במ"א לכך אמר מאת בני"י חקת עולם מא' עד תיו דאותיות התורה יש חקת עולם להעלות הנרות כו' וד"ל. וזהו ואתה תצוה ואתה דוקא לפי שבמשה תלוי הדבר בין הברורים שמלמטה למעלה שע"י אהרן כנ"ל. ובין הברורים שמלמעלה כו'. ואח"כ נצטוו אהרן להעלות הנרות מלמטה כמ"ש בסמוך יערוך אותו אהרן כו' ואם לא ע"י משה לא היה אהרן יכול להעריך הנרות מטעם הנ"ל וד"ל. ובכל זה יתורץ מה שנצטוו משה במצוה זו ליקח אליו שמן זית זך כו'. וגם מה שבו נאמר להעלות נר תמיד. ובאהרן כתיב מערב עד בקר. כי העלאת מ"ן דבי"ע באצי' הוא ע"י המלכות כידוע והרי בחי' שרש התהוות הזמן הוא במלכות דוקא. כמ"ש ה' מלך מלך וימלוך. עבר הוה ועתיד כי בבחי' מלוכה שהוא בחי' התגלות והתפשטות אור שייך עבר הוה ועתיד. ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד. אבל בבחי' עצמות אלקות הוא למעלה מבחי' הזמן. וכידוע בע"ח הטעם דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות לפי ששורש הזמן הוא בבחי' נוקבא כו' וד"ל. ולכך אמר בהעלותך את הנרות דאהרן שנק' שושבינא דמטרוניתא מערב עד בקר שהוא כללות הזמן ביי"ב צירופים דלילה וי"ב

צירופים דיום משא"כ במשה שנק' איש האלקים שהוא למעלה מבחי' הזמן נאמר להעלות נר תמיד וכן"ל וד"ל:

המשך זאת חנוכה המזבח תר"מ פרק י. והנה אהרן הוא הרועה הממשיך עד ב"ע, וזהו דכתי' מחוץ לפרוכת, והיינו כי אהרן הוא בחי' שושבינא דמטרוניתא שהוא הוא המעלה כנס"י להעלותם בעילוי אחר, והוא ע"י שממשיך המשכת אוא"ס בבי"ע עד שגם הנשמות דבי"ע יתעלו, וזהו מחוץ לפרוכת היינו בבי"ע יערוך אהרן בחי' שושדמ"ט את הנרות היינם נש"י להעלותם בעילוי אחר עילוי כמ"ש ובהעלות אהרן את הנרות, וכת' בהעלותך את הנרות כו', וכל העלי' הוא רק עד האצי' כי באצי' א"צ לשושבין כלל, להיות כי שם איהו וחיוהי חד וכמשנת"ל, ולכן רק מחוץ לפרוכת היינו בבי"ע יערוך את הנרות דנש"י, היינו שממשיך להם סיוע שיוכלו להעלות כמו הרועה הרועה צאנו במרעה טוב ועי"ז הם הולכים ורצים כדרכם, כן בכדי להעלות נש"י מבי"ע לאצי' זהו ע"י אהרן שלכן נק' בשם רועה כו', וע"ד שמצינו בגמ' ב"מ דפ"ה ב' לבר מגוהרקא דר"ח דמנפשי' סליק, ולכולם יש מלאכים המסייעים אותם כו', כמש"ש בכולהו יש מלאכי כד סלקין ונחתין, ועד"ז יובן ענין יערוך אהרן את הנרות, וכ"ז הוא מחוץ לפרוכת כו'. וביאור הענין דהנה פרוכת מתרגמינן פרסא, וא"כ זהו הפרסא שמפסיק בין האצי' לבי"ע, וענין הפרסא הוא בחי' ש' אלקי' כמ"ש מזה בכ"ד, וכמ"ש שמש ומגן 185 ה' אלקי' שנמשל ש' אלקי' למגן הוא נרתק השמש, ובדרז"ל מוציא הקב"ה חמה מגרתיקה, שהוא הסתר דש' אלקי' המעלים על אור ה' וקדושתו והבהקת אורו בריבוי לגבי הנבראים דבי"ע, וכנודע שבכדי שיהי' מציאות ההתהוות דבי"ע זהו ע"י ש' אלקי' כו', ולכן בכדי להעלות נש"י דבי"ע לאצי' שהוא למעלה מן הפרסא דשם אלקי', זהו ע"י השושבין אהרן כהנא רבא, שמעריך את הנרות ומעלה אותם כו'. ואמנם עדיין צ"ל הלא נהוג עלמא שהשושבין הוא רק בעת החתונה לבד, משא"כ אח"כ אינם צריכים לשושבין כלל וכלל, ובענין הערכת והעלאת הנרות זהו בכ"י תמיד, אשר לכאו' אינו מובן כלל מ"ע השושבין בכי"ת כל בין הערבים, אך הענין הוא דהנה ענין החתונה הוא להיותה דבר חדש לזוג חו"כ הבלתי מכירים זא"ז כלל ואשר היו נפרדים ורחוקים זמ"ז מאז נולדו, ומקריבים אותם, בכדי שיולידו בנים שז"ע המשכת או"ח ממש כו' לזה צריכים שושבין דוקא, ומזה נמשך שמחה נפלאה על בחי' האו"ח כו', ועד"ז יובן שבכל בין הערבים יש בחי' התחדשות בירורי' שנתחדשו ע"י העבודה ביום שעבר, מרפ"ח

ניצוצין שנפלו, וזהו דכתי' ותקם כו' ותתן טרפיי, טרף הוא רפ"ח עם הכולל שז"ע בחי' הברורי' והניצוצים שעולים ע"י בחי' הברורים, והניצוצין כשעולה ה"ז דבר חדש, והיינו כמו שני אוהבים שלא ראו זא"ז זמן רב שמתחדש אצלם הקירוב לבבות והאהבה מזל"ז ביתר שאת ויתר עז ותגדל שמחתם עד למרבה מפני עוצם הקירוב שנעשה אחר הריחוק, ועד"ז יובן בענין ההעלאת הניצוצות דרפ"ח ניצוצין שנפרדו מאז הי' שבה"כ, והיו בעמקי הקלי' וסט"א, וע"י התלבשות הנשמה שבעצם טהורה היא"י היינו בלתי שום דבר נוסף על עצמיות אוא"ס שהיא חלק אלק' ממעלי', ולכן נק' טהורה כי ענין הטהרה הוא היותר מנוקה מכל, כמו הבגד טהור שפירושו שנקי הוא מכ"ד טומאה ומכל לכלוך כו', כמ"ש מזה בד"ה גור אר' יהודה"י, ונשמה הטהורה הלזה ירדה להתלבש בגוף ונה"ב בכדי לבררם ולהעלותם עם הניצוצות שנפלו בהם בשעה"כ כו', ולזאת בכדי שיעלו ניצוצות אלו זהו ע"י השושבין, וז"ע אהרן שושבינא דמט' שהוא הממשיך המשכת אלקות בכדי שיעלו הנרות הם נש"י בכל בין הערבים, וז"ע הטבת והעלאת הנרות בכל בה"ע בכי"ת שהו"ע העלאת הניצוצות המתבררים בכי"ת.

(51) מאמרי אדה"ז - אתהלך ליאזני ד"ה ענין הלולא דרשב"י. ענין הלולא דרשב"י. כי שמחת חתן וכלה הוא מצד שהיו נפרדי' ונתקרבו אבל מצד זה לא הי' כ"כ השמחה והתענוג אם לא הי' קודם הפירוד מקורב' מאד והי' לאחדי', כמו אדם שלא ראה אוהבו האמיתי זמן רב מאד. כראותו אותו תגדל ותבער האה' והשמחה ואם לא הי' מפורדים זמן רב לא היתה תגבורת האה' והשמחה כ"כ. אבל אין תגבורת האה' אלא לפי"ע התקשרות שהי' מקודם הפרדם. שאם הי' עצומה מאד נמצא הי' המרירות וריחוקו עצום מאד. ולפי ערך זה תהי' תגבורת האה' כראותו ותגדל השמחה. כן שמחת חתן וכלה שנשמתם קודם יצירתם בכלי גוף וחומר. מכריזין עליהן מ' יום קודם כו', והי' אז לאחדים ברוחניות בתכלית הקירוב כדרך המשפיע והמקבל ומיד כשנוצרו הנשמות בגופי' מחולקי' נתפרדו מאד הרחק זמן רב. לכן כשמזווגי' זע"ז בזמן חתונתם תחת החופה אעפ"י שאינו אלא יחוד וקירוב מחמת שבאו מן הריחוק גדול לנקודת הקירוב שהי' להם בתחלה. וזה הוא עיקר שמחת חתן וכלה.

(52) זהר חלק ג, ז עמוד ב. ונתנינן בפר' שפ'א ד'שמע ישרא' יי' אלהינו יי' אֶחָד, מהו אֶחָד. דא פְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל דְּאֶחָד בֵּיהּ בְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זְיוּגָא

דְּדָכָר וְנוֹקְבָא אַקְרִי אָחָד. בְּאִמֵּר דְּנוֹקְבָא שְׂרָיָא, אָחָד אַקְרִי. מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּדָכָר בְּלֵא נּוֹקְבָא פְּלֵג גּוּפָא אַקְרִי, וּפְלֵג לָאוּ הוּא סָד. וְכֵד מִתְסַבְּרָן פְּתָדָא תְּרִי פְּלֵגִי גּוּפָא, אֲתַעְבִּידוּ סָד גּוּפָא, וְכֵדִין אַקְרִי אָחָד.

שם קט עמוד ב. דְּבַר נֶשׁ בְּלֵא אֲתַמָּא, פְּלֵגוּ גּוּפָא אִיהוּ, וְשְׂכִינְתָא לֹא שְׂרָיָא עָלֶיהָ.

שם רצו עמוד עמוד א. עַד דְּאֲתַפְּרָשָׁא מְסֻרִי. וְאֲתִיַּאת לְאֲתַסְבְּרָא עֲמִיה אֲפִין בְּאֲפִין. וְכֵד מִתְסַבְּרָן מִתְסַזְּיִן סָד גּוּפָא מִמֶּשׁ. מְהֵכָא אֲוִלִּיפְנָא, דְּכָר בְּלַחֲדוּי, אֲתַסְזִי פְּלֵג גּוּפָא, וְכֵלְהוּ (וְכֵלְהוּ אִיהוּ) רְחֻמִּי. וְכֵד נּוֹקְבָא. וְכֵד מִתְסַבְּרָן פְּתָדָא, אֲתַסְזִי פְּלֵא סָד גּוּפָא מִמֶּשׁ, וְהָכִי הוּא. אוּף הָכָא, כִּד דְּכָר אֲתַסְבְּרָן בְּנוֹקְבָא, פְּלֵא הוּא סָד גּוּפָא, וְעַלְמִין פְּלֵהוּ בְּסִידוּ, דְּהָא פְּלֵהוּ מִגּוּפָא שְׁלִים מִתְבְּרָן

יבמות סג עמוד א. אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: כָּל אָדָם שָׁאִין לוֹ אִשָּׁה — אֵינּוּ אָדָם, שְׁנָאֲמַר: "דְּכָר וְנוֹקְבָא בְּרָאָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם".

(53) תורה אור פא עמוד א. ראה הערה 43.

משנה תענית שם. ראה הערה 46.

אור התורה תצוה עמוד א'תרנט. והנה כ"ז היה נעשה בבמה"ק דוקא שכ' בו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דהיינו שבו מתייחדו ומתחברו קובה"ו בחי' חו"כ וע"כ ה' שם דוקא בחי' המשכת שמן למאור ע"י משה שושבינא דמלכא והעלא הנרות הן נש"י ע"י אהרן שודמ"ט. והנה הנרות הם העלאת נה"א, אך כדי להיות ג"כ העלא' נה"ב ע"ז ה' ענין אבני החושן ואפוד כי אבן א' ב"ן ג' בהמה ובאמת גם הנה"א כלולה מב' בחי' אדם ובהמה וכמ"ש במ"א ע"פ זרעתי את ב"י זרע אדם וזרע בהמה. ולהבין זה י"ל מארז"ל ביום חתונתו זו מ"ת וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק. וי"ל למה בנין בהמ"ק דוקא נק' שמחת לבו. וילה"ק מ"ש צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, למה נק' צור לבבי, וכן כתיב לבבתי אחותי כלה. אך הענין הוא עד"מ שהלב הוא משכן הדם הוא הנפש שהוא בחלל השמאלי שבלב וממנו סובב והולך הדם לכל האברים ע"י ידיים שבהם נמשך הדם וזהו עיקר החיות, אך לא הדם מצ"ע לבד מחי' את הגוף עם היות ששורה בו בחי' נפש אלא ע"י התלבשות ג"כ מבחי' רוח החיים השורה בחלל הימני שבלב שמתלבש בהם שבתלל השמאלי ואז הוא מחי' כי בחי' נפש הוא בחי' מקבל מבחי' הרוח וכמו הנקב' שמקבלת מהזכר כמ"ש בזהר דמשפטים בהסבא שרוח ונפש הם דו"ג,

והענין הוא כי מובחר הדם שנתברר מהמאכלים הוא מתעלה לחלל השמאלי שבלב ואז הלב מבררו שנית ושולח מובחר מה שנתברר היינו אדים דקים אל המוח, ועי"ז נמשך אח"כ בחי' אור וחיות מן המוח אל הלב והוא המתלבש בחלל הימני שבלב וכמ"ש לב חכם לימינו היינו מה שהלב מקבל מבחי' חכ' מהמוח הוא בחלל הימני והוא בחי' רוח"ח שבחלל הימני שהוא מלא אור ורוח בלבד ואז מתלבש בחי' רוח זה בדם שבחלל השמאלי שבלב בחי' נפש והוא בחי' הדופק שבלב בחי' רוח"ש היינו דפיקו דליבא הא' בבחי' רצוא מהלב אל המוח ואח"כ דפיקו הב' בחי' שוב והמשכ' מרוח"ח שנמשך מהמוח בחלל הימני שבלב ומתחברים יחד עם הדם שבחלל השמאלי ונעש' מזה בחי' דפיקו דליבא ופי' בחי' התחברות נפש ורוח משפיע ומקבל כנ"ל ומזה נעשה בחי' המשכי החיות לכל האברים בכ"א לפי מזגו כו', וזהו לחם לבב אנוש יסעד פי' יסעד ל' הגבהה שמגביה הלב לקשרו ולחברו עם המוח דהיינו ע"י בירור הנעש' ע"י המאכלים שע"ז הלב שולח אדים דקים למוח וחוזר ונמשך רוח"ח מהמוח אל הלב והרי עי"ז מתקשרי הלב והמוח יחד. והנה כך יובן הנמשל למעלה ענין הקרבנות שנק' לחמי כו' להיות ידוע בשרש ענין הקרבנות כי שרש נה"ב נמשך מפ"ש שבמרכבה כמו ג' שותפים יש באדם הקב"ה נותן בו נשמה, ונפש העוף נמשך מפני נשר וע"י קרבן וזריקת הדם על המזבח עולה החיות ונפה"ב לשרשה בחי' פני שור וכן העלא' נפש העוף לפני נשר, ועי"ז נתוסף אור וחיות בחיות שבמרכבה והחיות נושאות את הכסא ואת אדה"ע שעל הכסא לבחי' שלמעלה מבחי' אדם הוא עצמו' המאציל ב"ה שנאמר בו כי לא אדם הוא וכתוב אשר לא ישב אדם שם ומשם חוזר ונמשך או"ח להתלבש בבחי' אדם שעל הכסא וזהו ריח ניחות לה' שע"י הריח והעלא' נה"ב והעוף וחיות המרכבה נעשה בחי' ניחות נחות דרגא להיות בחי' שם הוי' י' צמצום ה' התפשטות וה"ז ממש כמשל שע"י המאכל נעשה העלא' מהלב למוח והמשכ' מהמוח ללב והוא חיבור רוח ונפש דו"ג כמ"כ הוא למעלה ע"י הקרבן נעשה ריח והעלאת מ"נ ואח"כ ניחות והמשכת מ"ד בחי' חתן חות דרגא ששרש המשכה זו הוא ממקום גבוה מאד מבחי' בי לא אדם הוא כו' בחי' עתיקא וע"כ נק' הקב"ה צור לבבי דהיינו שהמשכת האור מא"ס ב"ה הוא ע"י אתעדל"ת והעלאת הקרבנות כמו שהוא בלב האדם ע"י המאכל כנ"ל והנה בשגם הוא בשר פי' שנמשך אחר תאוות ע"ד מי יאכילנו בשר ולכן ע"י הקרבנות שמעלים הבשר נמשך בחי' ריח כו'. ועפי"ז

(56) לך לך יי, יג. המול ו:מול יליד ביתה ומקנת פסגה והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם:

(58) קו"א רד"ה להביו מ"ש בפע"ה. להבין מה שכתוב בפרי עץ חיים, דבזמן הזה, עיקר הבירור על ידי התפלה דוקא, אף שתלמוד תורה למעלה מהתפלה. הענין הוא: שעל-ידי תורה ומצוות מוסיפין אור באצילות כו', פירוש, אור-אין-סוף ברוך-הוא בכלים דאצילות – על-ידי תלמוד תורה – בפנימית, דהיינו המשכות המוחין: ובקיום המצוות – בחיצונית הפלים, שהם בחינות נצח-הוד-יסוד, שבי' ספירות "נעיר אנפין" שבאצילות, רק שמתלבשים בבריאה-יצירה-עשיה, בתורה ומצוות הגשמיים שבעולם הזה. אבל התפלה, היא המשכת אור-אין-סוף ברוך-הוא לבריאה-יצירה-עשיה דוקא, לא בדרך התלבשות בלבד, רק האור ממש, לשנות הנבראים מקמות שהם, שיתרפא החולה, ויגד הגשם משמים לארץ ויולידה ונצמיתה. מה-שאינן בתורה ומצוות, שאין שינוי בקלף התפילין על-ידי הנחתן בראש ובזרוע. וגם במצוות שעשיתן הוא גמר מצותן, השינוי הוא על-ידי אדם, ולא בידי שמים כבתפלה, שהיא המשכת הסויות מאין-סוף ברוך-הוא, שהוא לבדו כל יכול: והלכך, כדי להמשיך אור-אין-סוף ברוך-הוא למטה, אי אפשר בלי העלאת "מין נוקבין" מלמטה דוקא. מה-שאינן לתלמוד תורה שבאצילות, המיוחדת בלאו הכי במאציל ברוך-הוא. והעלאת "מין נוקבין" במוחו ולבו של אדם, היא בחינת "רשפי אש" בלי גבול, ונקראת "מאדך", כדי לעורר בחינת אין-סוף, והיינו על-ידי גבורות ד"ס"ג", שהן הן הרפ"ח ניצוצין כו'. ולכן נקראת התפלה – "סיי שעה", היא מלכות הירדת בבריאה-יצירה-עשיה, ותורה – "סיי עולם", הוא "נעיר אנפין", כי רמ"ח פקודיו הן מתחלקין ב"י פלים דעשר ספירות ד"נעיר אנפין" כו'.

(59) שולחן ערוך הרב או"ח מהד"ת סוס"ד. לפי שגמר ועקר פניסת נפש הקדשה באדם, הוא בשלש עשרה שנים ויום אחד לזכר, ושנים עשרה לנקבה, שלכן נתחבבו אז במצוות מן התורה, ונעשו בני ענשים. ותחלת פניסת נפש זו הקדושה היא בחנוף לתורה ולמצוות, שחיבו חכמים לסגף (גם במצנות מילה. ולכן, הנהגה מנגיעת הקטן מיום המילה ואילך – קדוש גאמר לו):

לקוטי שיחות חלק כ עמוד 246. פון דעם פסוק יולדו על ברכי יוסף" - סיי כפירוש התרגום יונתן און סיי כפירוש תרגום אונקלוס ורש"י - קען מען אויך

יובן בטוב טעם מה שבנין בהמ"ק שבו ה' העלא' הקרבנות הוא דוקא בחי' שמחת לבו של הקב"ה, כי הנה ענין שמחת הלב הוא פתיחת הלב, והעצבות הוא מחמת שהלב סגור וקמוט ופתיחת הלב הוא ע"י תוס' חיות חדש מבירור מובחר הדם שנתברר מהמאכלים הטובים ועולה ונכלל בלב כי השמחה היא מחמת גילוי הפנימי' כמו ענין צהבו פניו הוא מחמת גילוי פנימי' הדם וכ"ה בשמחת הלב ועי"ז נתקן הילוך האור והחיות הדמים באברים ביתר שאת ויתר עז כידוע שמחמת שמחת הלב נתקן כל הילוך הדמים בתוס' אור וחיות גם לתקן כל ריעותא וקלקול כו' ולכן בחי' זו דשמחת הלב למע' הוא דוקא בבנין בהמ"ק, שע"י העלאת הקרבנות להיות ריח ניחוח כו', שמבירור זה וההמשכ' שאח"כ יהי' בחי' שמחת לבו כבי' וע"כ גם ענין העלאת הנרות ושמן למאור הוא בבהמ"ק דוקא דלשם נמשך בחי' השמן למאור כו' ע"י שודמ"ט בחי' ניחוח חות דרגא והיינו מ"ש שמן וקטרת ישמח לב, וע' מזה בזהר בהעלותך דקנ"א ע"ב ובפי' הרמ"ז שם סדקמ"ט שבוזהר דישמח לב היינו מל' כו' ועמ"ש בפ' ויקהל סד"ה קחו מאתכם תרומה בענין כל נדיב לב כו', ובפ' בראשית סד"ה צאינה וראינה.

54* תנחומא וארא טו. ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על השמים ויהי ברד (שמות ט, כב). זה שאמר הכתוב: כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ (תהלים קלה, ו). השמים, אמר הקדוש ברוך הוא, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו, טז). משל למה הדבר דומה? למלך שגזר ואמר: בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי. כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, גזר ואמר: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. כשבקש לתן את התורה, בטל את הגזרה הראשונה ואמר: המתונים יעלו לעליונים, והעליונים ירדו למתונים, ואני המתחיל, שנאמר: וירד ה' על הר סיני וגו' (שמות יט, כ). וכתוב: ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד, א). הני, כל אשר חפץ וגו'.

(55) במדבר רבה פרק יב, ת. ביום חתנתו, זה סיני, חתונו ה'יו, שנאמר (שמות יט, י): וקדשתם היום ומחר. וביום שמת לבו, זה מתן תורה, שנאמר (שמות לא, יח): ויתן אל משה ככתו וגו', ככלתו כתיב. דבר אחר ביום חתנתו, זה אהל מועד. וביום שמת לבו, זה בית העולמים. ומנין לאהל מועד שחתונו ה'יו, דכתיב: ביום פלות משה להקים את המשכן, פלת כתיב, ביומא דעלת פלתא לגנא.

ארויסנעמען ענינים אין חלק ההלכה שבתורה, ומהם: דער אלטער רבי זאגט אין שו"ע, אז תחילת כניסת נפש הקדושה בגוף איז בשעת המילה (וואס דערפאר - הנוהר מגיעת הקטן מיום המילה ואילך קדוש יאמר לו"). אויף דעם דין אין אלטן רבי'נס שו"ע איז ניט אנגעצייכנט (אויפן גליון) דער מקור. אמאל האט מען מבאר געווען, שו"ל אז דער מקור איז אין ספר סדר היום ולפני זה במנורת המאור (לר' ישראל אלנקאווה) וראשית חכמה, וואס ער פסק'נט (ווי די דיעה) אז קטן מאימתי בא לעולם הבא כו' משעה שנימול". ע"פ הנ"ל יש לומר, אז דאס איז פאר-בונדן מיט א גאָר פריערדיקן מקור - תרגום יונתן הנ"ל אויף יולדו על ברכי יוסף" - כד אתילידו גזירינון יוסף" - קומט אויס, אז דער ברית (גזירינון) איז דער זמן פון אתילידו". ולכאורה, דער זמן הברית איז טאקע בסמיכות צו לידה, אבער ניט כד אתילידו? וע"פ דברי אדה"ז הנ"ל איז פארשטאנדיק דעמאלט איז די כניסת נפש הקדושה - בגוף, וואס איז דוגמת לידה.

(60) לקוטי שיחות חלק י עמוד 45. ויובן זה בהקדים דברי אדה"ז בשלחנו אשר תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא כו' במצות מילה". ולכאורה אינו מובן: גם קודם לידת התינוק, בהיותו עוד במעי אמו, מלמדין אותו כל התורה כולה", הרי שגם טרם הוולדו נמצאת בו נפש הקדושה שהיא היא הלומדת את כל התורה כולה" - ואיך יתאים זה עם המובא לעיל שתחילת כניסת נפש הקדושה היא בעת הבר"מ, שהוא יום השמיני ללידתו? והביאור בזה: כניסת נפש הקדושה" פירושה חיבור פנימי של הנשמה עם הגוף, ועד להתאחדות והתעצמות למציאות אחת, שאז ניכרת ונראית פעולתה של הנשמה בגוף משא"כ כשהעובר במעי אמו, עם שי כבר ישנה בו הנפש דקדושה, בכ"ז לא זו בלבד שנשמתו זו טרם נכנסה" ונתאחדה בגופו כנ"ל, אלא שגם פעולתה של נפשו החיונית אינה ניכרת ונרגשת עדיין בגופו - שהרי הוא אוכל ושותה וניזון ממה שאמו אוכלת וכו' וגם לאחר שנולד, שהנפש כבר באה אז לידי חיבור עם הגוף, הרי מה שניכר ונגלה בגופו הוא לא פעולתה וחיבורה של הנפה"א (שהיא עדיין בו בבחי' העלם ומקיף), כ"א של נפשו החיונית. כניסתה הפנימית של נפש הקדושה בגוף והתחברותה הגלוי' הריהי נפעלת וניכרת דווקא ע"י הבר"מ, מפני שנעשה אז בריתי בבשרכם לברית עולם" - שהברית עם הקב"ה טבועה וחתומה בבשר הגוף הגשמי, ועד לברית (הנראית וניכרת גם לאומות העולם"). וזוהי מעלתה של מצות מילה על שאר המצות: כל המצות ענינם לחבר את האדם המקיימן עם הקב"ה המצווה מצוה ל' צוותא וחיבור - אבל אין חיבורה ניכר בגוף המקיים המצוה זי. עד"מ היד המחלקת צדקה, אף

שבדאי פעלה מצוה זו שינוי גם במציאותה הגשמית של היד אבל אין זה שינוי הנראה וניכר בבשר הגשמי של היד. משא"כ במצות מילה. ויתרה מזו כל ענין המצוה הוא שהשינוי ע"י בריתו עם הקב"ה יהא ניכר בבשר הגוף לעיני בשר, וגם לאוה"ע, כנ"ל.

(61) שבת קל עמוד א. תנא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דקתיב: "שש אנכי על אמתך כמוצא שלל רב" — עדיין עושין אותה בשמחה.

רש"י ד"ה שש אנכי על אמתך - אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות והיא מילה שישאר עושין וששים עליה דכל שאר מצות אינן מוכיחות כל שעה כגון תפילין ומזוזה וציצית דאינן כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ אבל זו מעיד עליהם לעולם כדאמרינן במנחות (דף מג): בדוד שראה עצמו בבית המרחץ ונצטער אמר אוי לי שאני ערום מכל מצות כיון שנסתכל במילה נתישבה דעתו: **בשמחה** - שעושין משתה:

תוס' ד"ה שש אנכי - במדרש (שוחר טוב) למנצח על השמינית כתיב הנדרש על המילה שהיא בשמיני וכן אמרי' (פר"א פ' כ"ט) ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ביום ה"ג מל את יצחק דהיינו ביום השמיני דמילה כמנין ה"ג. ר"ת.

מגילה טז עמוד ב. ליהודים היתה אורה ושמחה ושלשון ויקר"....."שלשון" — זו מילה, וכן הוא אומר: "שש אנכי על אמתך".

לקוטי שיחות חלק ז עמוד 306 מכתב מכ"א שבט תשי"א.....ובמה ששאלנא קדימכון אם למנוע המנהג שמאחרין המילה עד אחרי המנחה כדי שיהי' ברוב עם. הנה זריזין מקדימין למצות דוחה לענין דברוב עם הדרת מלך כדמוכח בר"ה (לב, ב) אבל לכאו', מילה שאני דטוב שיהי' בשמחה כמו שקיבלוה עליהם (שבת קל, א) ועיג"כ מגילה טז, ב. כתובות ח, א. וביחוד נדה (לא, ב) : כולם שמחים כו'. וזה דוחה לזריזין מקדימין למצות, שלכן בת"ב נדחה מאחרין המילה לאחר המנחה (שו"ע או"ח סו"ס תקנ"ט, ומה שאם חל בת"ב עצמו אין הדין כן, הוא משום דאין חילוק בשמחה גדול כ"כ, משא"כ בנדחה שמפסיק תעניתו). והנה בשד"ח כללים מע' זיין כלל ג' הביא מברכ"י או"ח ס"א חיי אדם כלל ס"ח ראה חיים פ' לך לך ולב חיים ח"ב סקכ"ז שאין לאחר פדה"ב בשביל זה, וכותב בפשטות שגם במילה הדין כן הוא.

והנה בשד"ח כללים מע' זיין כלל ג' הביא מברכ"י או"ח ס"א חיי אדם כלל ס"ח ראה חיים פ' לך לך ולב חיים ח"ב סקכ"ז שאין לאחר פדה"ב בשביל זה, וכותב בפשטות שגם במילה הדין כן הוא.

ולפענ"ד, חלוקים הם כנ"ל - (ואין לומר דאדרבה במילה צ"ל הקדימה ביותר וביחוד, דהא בכל רגע של איחור ה"ה ערל ומאוסה הערלה כו' (ובמילא יקשה ג"כ על האיחור בת"ב הנ"ל) דשאני הכא דהתורה אמרה בפירוש וביום השמיני, ולא הציבה גבולים בזה גופא. אלא דלפי"ז במילה שלא בזמנה צ"ל הקדמה נוסף על מה שבשאר מצות זריזין מקדימין (ועיין שד"ח שם). וא"כ דין מילה בת"ב הנ"ל יהי' רק במילה בזמנה, ול"מ כן, וי"ל, ואכמ"ל). ובמוחש רואים שהשמחה תלוי ברוב המתועדים, ולפעמים יש גם עצב בהמנע אחדים לבוא. ובנדו"ד הרי עוד ענין אשר תלוי בזה התועדות אנ"ש שבטח מדברים אז בעניני תומ"צ ודא"ח. וסו"ס הרי ציוונו ה"א לעשות את כל החוקים כדי ליראה גו'. ועכ"פ מספיקים טעמים אלו, לדעתי, שלא למנוע בידי הנוהגים כנ"ל ...

62) תהלים ק, ב. עֲבָדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה פָּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה:

רמב"ם סוף הלכות לולב. השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאזהבת האל שצוה בהו. עבודה גדולה היא. וכל המנוע עצמו משמחה זו ראוי להפריע ממנו שנגמור (דברים כח מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". וכל המגיס דעתו וחולק פבד לעצמו ומתפבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושופט. ועל זה הזהיר שלמה ואמר (משלי כה ו) "אל תתהדר לפני מלך". וכל המושפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המקבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אומר (שמואל ב ו כב) "ונקלתי עוד מזאת נהייתי שפל בעיני". ואין הגדלה והפבד אלא לשמח לפני ה' שנגמור (שמואל ב ו טז) "והמלך דוד מפגז ומכרפר לפני ה'": סליק הלכות שופר סקה ולולב.

63) מדרש לקח טוב תחילת פרשתינו. מדרש שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחאי מפני מה אמרה תורה מילה לשמנה שלא יהו הכל שמחים ואביו ואמו עצבים לפיכך שהת המילה עד שתצא מטומאה לטהרה.

64) חדא"ג שם. ומפני מה אמרה תורה מילה לח' כו'. פרש"י ולא לז' עכ"ל והוא דחוק ויש לפרש דה"ק מפני מה אמרה תורה מילה לח' של לידתה דלא ה"ל למתלי בטומאת ז' של לידת האשה שהפסיק בענין מילה שאחר שכתב וטמאה שבעת ימים כתב וביום השמיני ימול ואח"כ חזר לענינו ושלשים יום גו' אלא ללמדך שלא יהו הכל שמחים כו' וק"ל:

כלי יקר פקשתינו יב, ב בד"האשה. ועוד מה ענין מצות המילה לכאן אע"פ שנוכל לומר שרצה ליתן טעם למה נתנה המילה בשמיני והוא כדי שלא יהיו הכל שמחים ואביו ואמו עצבים (שם לא); שהרי יש לה טומאת ז'.

או"ח ד"ה ונראה לתת טעם לסמיכת וביום השמיני עם מה שלפניו, שבא לתת טעם לעכבת המילה עד יום השמיני ולא צוה למול ביומו כמו שמצינו במקנת כסף (שבת קלה) לזה כתב אחר אומרו וטמאה שבעה ימים וביום השמיני וגו' לומר כי לטעם זה הוא שעכב המילה והוא על דרך אומרים ז"ל (נדה לא): כדי שלא יהיו כל העולם שמחים ואביו ואמו עצבים.

רי"ף לע"י שם. ומפני מה אמרה תורה מילה לח' כו'. נראה לתת סמיכות לשאלות אלו שמפני שנתן טעם לזכר שהוא לז' חי מפני שהכל שמחים בו מתחרטת לז' וכפי זה יקשה שביום שהיא מתחרטת היה ראוי להיות המילה ולמה תמתין עד יום הח' ונתן טעם לפי שאביו ואמו יהיו עצבים להיות אסורה לבעלה לכך ביום הז' לפנות ערב תטהר ותהיה מותרת לבעלה ויהיו אביו ואמו שמחים גם הם וביום השמיני ימול כי ששון זה מילה (מגילה טז):

66) ע"ז כז עמוד א. איתמר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר ואתה את בריתי תשמור ורבי יוחנן המול ימול מאי בינייהו ערבי מהול וגבנוני מהול איכא בינייהו מאן דאמר המול ימול איכא ומ"ד את בריתי תשמור ליכא ולמאן דאמר המול ימול איכא והתנן קונם שאני נהנה מן הערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים אלמא אף על גב דמהילי כמאן דלא מהילי דמו אלא איכא בינייהו ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולא מלוהו למ"ד ואתה את בריתי תשמור איכא למאן דאמר המול ימול ליכא ולמ"ד המול ימול ליכא והתנן קונם שאני נהנה ממולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים אלמא אע"ג דלא מהילי כמאן דמהילי דמו אלא איכא בינייהו אשה למ"ד ואתה את בריתי תשמור ליכא דאשה לאו בת

מילה היא ולמ"ד המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא ומי איכא למאן דאמר אשה לא והכתיב (שמות ד, כה) ותקח צפורה צר קרי ביה ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה ותכרת דאמרה לאיניש אחרינא ועבד ואיבעית אימא אתיא איהי ואתחלה ואתא משה ואגמרה:

(67) פרש"י נדה שם ד"ה שלא יהיו הכל שמחין -
שאוכלין ושותין בסעודה ואביו ואמו עצבים שאסורין בתשמיש:

(68) נצבים ל, ו. וימל יהנה אלהיה את-לבבך ואת-לבב נוצה לאהבה את-יהנה אלהיה בכל-לבבך ובכל-נפשך למען חיה:

אגה"ק ס"ד. אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, שנאמר
"ושבית בצדקה". כתיב: "צדק לפניו יתלד", ונהנה-ליה-
למימר: "ילד". אך הענין, על פי מה שכתוב "לך אמר
לבי בקשו פני", פירוש, בקשו פנימית הלב. כי הנה,
בלהב יסוד האש האלקית שבלב (נוסח אחר: הנה, בהלב
[יסוד האש האלקית שבלב]) יש ב' בחינות: בחינת
חיצוניות, ובחינת פנימיות. חיצוניות הלב, היא
התלהבות המתלהבת מבחינת הבינה והדעת בגדולת ה'
אין-סוף ברוך-הוא, (להתבונן) [להתבונן] בגדולתו,
ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'. ובפנימיות
הלב, היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דלבא, שהיא
למעלה מעלה מבחינת הדעת והתבונה שיוכל האדם
להתבונן בלבו בגדולת ה', וכמו שכתוב "ממעמקים
קראתיה ה'" – מעומקא דליבא (ועל דרך משל, כמו
במילי דעלמא, לפעמים יש ענין גדול מאד מאד, שכל
חיות האדם תלוי בו ונוגע עד נקודת פנימיות הלב ועד
בכלל, וגורם לו לפעמים לעשות מעשים ולדבר דברים
שלא בדעת כלל). וזה לעומת זה, ככה הוא ממש בעבודת
שבלב. והיינו, לפי שבחינת נקודת פנימית הלב היא
למעלה מבחינת הדעת המתפשט ומתלבש במדות שגולדו
מחכמה-בינה-דעת כנודע, רק היא בחינת הארת חכמה
עליונה שלמעלה מהבינה והדעת, ובה מלופש וגנוז אור
ה' ממש, כמו שכתוב "ה' בחכמה כו'", והיא היא בחינת
ניצוץ אלקות שכל נפש מישראל. ומה שאין כל אדם
זוכה למדרגה זו, לעבודה שבלב מעומקא דלבא מבחינת
פנימיות, היינו, לפי שבחינה זו היא אצלו בבחינת גלות
ושבינה, והיא בחינת גלות השכינה ממש, כי היא היא
בחינת ניצוץ אלהות שבנפשו האלהית. וסבת הגלות,
הוא מאמר רבותינו זכרונם-לברכה "גלו לבבל שכינה
עמם", דהיינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקודת

לבבו ב"זה לעומת זה", דהיינו בלבושים צואים דמילי
דעלמא ותאות עולם הזה, הנקרא בשם "בבל", והיא
בחינת ערלה המקסה על הברית ונקודה הפנימית שבלב,
ועל זה נאמר: "ומלתם את ערלת לבבכם".

והנה, במילה יש שני בחינות: מילה ופריעה, שהן ערלה
גסה וקליפה דקה. וכן בערלת הלב יש גם כן תאות גסות
ונקות – מילה ופריעה; ו"מל ולא פרע – באלו לא מל",
מפני שסוף סוף צדיין נקודת פנימית הלב היא מכוסה
בלבוש שק דק, בבחינת גלות ושבינה.

והנה, על מילת הערלה ממש כתיב "ומלתם את ערלת
לבבכם" אתם בעצמכם. אך להסיר הקליפה הדקה, וזהו
דבר הקשה על האדם, ועל זה נאמר בביאת המשיח:
"וימל ה' אלהיה את לבבך כו", לאהבה את ה' אלהיה בכל
לבבך ובכל נפשך למען חיה", כלומר – למען כי ה'
לבדו הוא כל חייך ממש, שלכן אהבה זו היא מעומקא
דלבא – מנקודה פנימית ממש כנזכר לעיל, ולמעלה
מבחינת הדעת. ולכן משיח בא בהיסח הדעת לכללות
ישראל, והיא גילוי בחינת נקודה פנימית הפללית,
ויציאת השכינה הפללית מהגלות והשבינה, לעד ולעולמי
עולמים. וכן, כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד
מישראל יוצאת מהגלות והשבינה לפי שעה, ב"חיי שעה"
זו תפלה, ועבודה שבלב מעומקא דלבא, מבחינת נקודה
הפנימית הגלית מהערלה, ועולה למעלה, לדבקה בו
בתשוקה עזה בבחינת "למען חיה".

והוא גם כן בבחינת היסח דעת האדם, כי בחינה זו היא
למעלה מדעת האדם והתבוננותו בגדולת ה', רק היא
בחינת מתנה נתונה מאת ה' מן השמים, מהארת בחינת
פנים העליונים, כמו שכתוב "יאר ה' פניו אליך", וכמו
שכתוב: "וימל ה' אלהיך" כו'.....

(69) ישעיה נד, ה. כי בעליך עשיר יהנה צבאות שמו
וגאלך קדוש ישראל אלהי כל-הארץ יקרא:

(70) שמות רבה פרק טו בסופו. דבר אחר, החדש הזה
לכם, משל למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות,
כיון שבא ללקחה, כתב לה מתנות רבות כבעל. כך
העולם הזה ארוסין הו, שנאמר (הושע ב, כא): וארשתיה
לי לעולם, ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד, שנאמר:
החדש הזה לכם, אבל לימות המשיח יהיו גשואין,
שנאמר (ישעיה נד, ה): כי בעליך עשיר, באותה שעה מוסר
להן את הכל, שנאמר (דניאל יב, ג): והמשפילים ינהרו
כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים פכוכבים לעולם ועד.

לקוטי תורה שה"ש מח עמוד א. והנה התורה הנגלה
היא בחי' רצון המתגלה הנל וכמ"ש בזהר דתרי"ג מצות

נמשכין מן תרי"ג ארחין וזהו בעטרה שעטרה לו אמו כי הרצון הנ"ל נקרא עטרה וכתר הנעשה מן האבנים טובים והם דומם ואעפ"כ יש בה יופי הדר אשר מאיר בה אור מהודר ונעלם (וכך המצות נעשים מעינים גשמיים ציצית מצמר ותפילין מקלף זהו כמשל דומם ואבן אך שאבן טוב והדר הוא) והוא כמשל הרצון הנ"ל שהוא רק בחי' חיצונית של מו"ס הנעלם בפנימית של הרצון וכמ"כ התורה הנגלה אין בה טעם גלוי ומספיק לנו על כל המצות כמו דממעט כסות לילה מוראיתם אותו ומרבה כסות סומא ואין הטעם מספיק והיינו כי שרשה הוא רק מחיצונית שנגלה לנו כעת רצון בלי טעם כו'. אבל לעתיד איתא שיונתן לנו תורה חדשה ברבות שמיני פ"ג הכוונה ע"ז כמ"ש רש"י ע"פ ישקני מנשיקות פיהו שיתגלו לנו טעמי תורה הפנימית היינו מו"ס יבא בהתגלות הטעם והעונג של הרצון אז תתענג על הוי' שהתענוג גבוה משם הוי' וכעת הוא בהעלם ונסתר מאתנו. אכן אז כשיתגלה הטעם והתענוג של מו"ס יהיה התענוג על הוי'. וזהו ג"כ שרש ענין אירוסין ונשואין כי במ"ת היה רק בחי' אירוסין שהאשה מקבלת רק טבעת קדושין העגול (וה"ע קדשנו במצותיך כמ"ש ע"פ טוב לחסות) אבל לעתיד יהיה בחי' נשואין וכמ"ש ברבות סדר בא ס"פ ט"ו כי בועליך עושיך שהאשה נקנית בביאה והטיפה נמשכת ממוח האב מפנימית היינו שלעתיד יהיה התגלות בחינת פנימית מו"ס והתענוג יבוא בהתגלות נגלות לנו לכן אז נשואין ע"י ביאה בועליך עושיך כו'.

והטעם לזה שהתגלות הנ"ל יהיה דוקא לעתיד כי הנה ידוע דשרש המצות הוא רק לברר מעשייה הטוב דנוגה במ"ע והל"ת להפריד הרע כי בכל דבר ואפילו בכל נפש מישראל יש טוב ורע אשר ע"י נפילת רפ"ח ניצוצין אשר נתערבו ברע צריך ע"י המ"ע והל"ת להפרידם ולבררם ולאחר הבירור אז הם גדולים וגבוהים הרבה כי שרשם מתוהו אשר נעלה במדרגה יותר מן התיקון אחר הבירור. ולכן עבור זה המאכל מחיה את האדם כי שרש המאכל הגם שכמו שהוא למטה הוא מעורב ברע אכן שרשו הוא מתוהו ולכן כשאדם אוכלן ומברר הטוב ומגרש הרע והפסולת לחוץ אזי אחר הבירור הטוב מן המאכל אזי אדרבה הם מחיים את האדם ומוסיפין לו כח וחיות בנפש כי אחר הבירור ועלייתם למקורם הם במדרגה יותר נעלית דהיינו מעולם התוהו שקדם לתיקון תוהו שם ס"ג ותיקון שם מ"ה. ולכן הנה לע"ע קודם שנברר עדיין הניצוצים שנפלו (ר"ל קודם שיושלם כל הבירור) עדיין אין בהתגלות התענוג כי הם מעורבים טו"ר אכן אחר הבירור שישו בו למדרגתם הקודמת אז יהיה גמר וסוף

מעשה אשר במחשבה היה תחלה ולא יהיה שום הסתרה מרע אז ממילא יהיה נגלה התענוג מאור וזיו העליון. ודוקא מבירור דברים תחתונים שכעת. וזהו ענין אשת חיל עטרת בעלה שבה יהיה מאיר אור טוב טעם ודעת הגנוז ונעלם דהיינו בחינת מו"ס (שהוא למעלה גם מבחינת כבוד עילאה כבוד ל"ב נתיבות ח"ע אבל מו"ס לא אתפתחא בנתיבות) שכעת הוא באבן טוב בחי' דומם ויהיה האור אז בהתגלות ויהיו תוהו במדרגה יותר גבוה מן התיקון כי גם תיקון יהיה אז אבל תוהו יהיה האור יותר גבוה אחר הבירור (נמצא המכוון שבחינת ההתגלות מפנימית הכתר שהוא מו"ס ועתיק זה יהיה דוקא אחר שלימות הבירורים דתוהו ועיין הטעם לקמן בסוף הדרוש) וזהו שבשני ברכות אחרונות דנשואין אומר תחלה משמח חתן וכלה. ובאחרונה אומר משמח חתן עם הכלה כי לע"ע הכלה מקבלת מהחתן וזהו משמח חתן וכלה. אבל לעתיד יהיו שוין בקומתן כתר ע' לשניהם כמו שהיתה קודם המיעוט זהו משמח חתן עם הכלה (שע"י הכלה משמח החתן כי א"ח עט"ב) אומר גם כן ישמע קול חתן וקול כלה כי לעתיד יהיה לכלה קול. קול היינו המשכה והתגלות כמו קול גשמי שנמשך ונתגלה מהבל הלב לקנה. ולעתיד כשיהיה א"ח עט"ב אז יהיה להכלה קול המשכה והתגלות והוא ע"ד מ"ש ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני שהמל' תהיה עטרת ומשפיע לבעלה גבוה מן התיקון רק מחמת שגם התיקון לא יתבטל לכן קול חתן וקול כלה שלשניהם יהיה קול המשכה והתגלות ב' המאורות הגדולים אחר הבירור. והנה מו"ס הוא מקור כל הבירורים כי מ"ש בחכמה אתברירו שרשה מן מו"ס הנעלם ששם עיקר הבירור (כמ"ש בד"ה למה נסמכה כו') ואחר שיתבררו אז יהיה גילוי מו"ס תענוג עליון תכלית השלימות ואז יהיה התגלות פנימית טעמי התורה ישקני מנשיקות פיהו. לכן לע"ע הוא צלוחת בלחש כיון שאין להכלה קול שעתה בחי' דבור בטל לגבי מחשבה ומדות אשה טפלה לגבי בעלה. אבל לעתיד לבא אחר הבירור כשיתגלה מו"ס טוב טעם ודעת אז יהיה להכלה קול גדול ולא יספ' שמונה עשרה בקול רם ויהיה המל' עיקר אחע"ב כנודע שבע"ס דאו"ח המל' הוא כתר ויסוד (המשפיע עכשיו למל') הוא חכמה כו' ועיין מ"ש בד"ה ואכלתם אכול ס"פ ויגש:

תוס' פסחים קיד עמוד ב ד"ה אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה - כשחל י"ד להיות בשבת אין צריך רק בישול אחד דחגיגת י"ד אינה דוחה את השבת ומיהו אומר ר"י דמ"מ אין לחלק דדמי לחובה אם היינו מניחים מלעשות שני תבשילין וגם יש לחוש שמא לא יעשו בשאר פסחים ואין שום חשש אם אנו עושין אע"ג דלא צריך דליכא

למיחש שמא יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד עשינו
זכר לחגיגה בשבת והשתא נמי נקריבה בשבת דהקרבה
מסורה לזריזין וכשיבנה משה ואהרן יהא עמנו וליכא
למיטעי אך הבא להניח מלעשות שני תבשילין אין
מזהירין אותו:

יומא ה עמוד ב. פיצד הלבישן? פיצד הלבישן? מאי
דהנה הנה! אלא: פיצד מלבישן לעתיד לבוא? לעתיד
לבוא נמי, לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמם!

הלכות מילה

זרעו בזרעו ואמר אליו מהרי"ל שנתגדל הנער הסוף לבן עשר שנים ומח. וכתבו
למהרי"ל לבשורה עובד שנתחלק ונחסף מחוכו. מילה בשבת אף מהרי"ל שחסף אחר
המילה יסירו מידם כל זורכי המילה דחשבים מוקדם להלכה שאין לזרז בזה עוד. וגם
המחל לא יחזור לימול באימול מן החול
שהמיל שם עם הערלה בהיותו בחול על
הפריעה ולא ישתה הסגדין ברכה מן
הכוס דאין קידוש אלא במקום סעודה.

מילה בשבת אומר יוצר אלוני איתו חופן אזורי איתם
אמת ויציב של י"ט. חול אף כרית. אלהים
אוי וזכר סכריו נקדשה למסוף. כתב (הג"ס במהרי"ק)
מילה ו. ח. מילה עיקר. בסיוע מילה וחפונה ו"א שנים
עיקר וי"א חפונה עיקר :

וכן דין ב"ע. איתא בעור דאבי הבן אין ראוי למול בנו בשבת דהוי פסיק רישיה
דמיחא ליה בהסיה חבלה אבל גבי אחר הוי פסיק רישיה דלא ניה' ליה וכ"כ הרא"ם.
אמר מהרי"ל דכתב מהר"ם האשה שהיא בעלת ברית לימול הילד מהיולדת להולידו
לפס"כ להמול חוליכו עד פתח ב"ה. ולא חכנס אל תוכו להיות ג"כ סנדיק לשם
להמול הילד על ברכיה משום פריעות שתלך אשה בין אנשים. ואמר דיש אנשים כשנעשו
סנדיקין ואין נשותיהם עמהם חולכים בעלמם ומביאין הילד מן היולדת. אך הוא מהר
בכך לפעם א' הוא נעשה סנדיק ולא היתה אשתו עמו ואף להביא אליו הילד לב"ה.
כי הנכנס אלל היולדת להביאו דרך הנשים לחפוש בכנף הנושא כשמוליכו למזל.
ואמר מסתמא מדהקפיד מהר"ם שלא חכנס האשה בעזרה בין האנשים. מסתמא ג"כ
לא יכנס איש בין הנשים דכל המרבה להתרחק מהן הרי זה משובח. אמר מהרי"ל סג"ל
שמנהג ה"ה (באושפריי"ך) שכל מוהל היו לו שני אימולין מוכנים ביד המחזיק לזרזי
המילה. משום דלפעמים ימלא הגיד מכוסה בשני ערלות וכי ישליך מידו האימול עם
הערלה הראשונה ואח"כ מרגיש בערלה שנייה וטורס שיסגר האימול הראשון לחסוך
בו שנית פן ח' יסתכן הילד לפיכך יבא מוכן לו השני. ואמר שראש מעשה כן לכן
עובד סדבר ונכון לנהוג. מעשה קדם מהרי"ל בנער בן שנה שנחזרה העור של הפריעה
וכסה את רוב הגיד והראוהו למהרי"ל ואמר מסתמא אף להפריעו שנית וחפשו כמה
לדדן להחזיר הפריעה אחורנית למקומה ולא יטלו עד שאיקלט שם (מהר"ר זמלין) ס"ל
שהיה מוהל אומן ומזכק והיה ממעמם בגיד ופתאום חזרה הפריעה למקומה.
ואמר מהרי"ל סג"ל לכן יא להחזיר הנשים כשמרחינן הנערים אחר המילה. יהיו מסדקין
בכל פעם ופעם הפריעה אחורנית עד שתתפרץ המילה כדי שלא תחזור לפניו ותכנס
בגיד. פעם אחת היה מהרי"ל סנדיק ולא היה שם מפה ללפף בה רגלי הילד אחר
המילה שלא יתקלקל המילה. וזה הרב סג"ל להוליך מפה שגוללין בה הס"ת וללפף בה
רגלי הילד ואמר שגם יריעה של ס"ת מותר ללפף בגופה בכה"ג משום סכנת נפשות.
ואמר דלא נפגם קדושת המפה בכך. אך יעשהנה אח"כ מן הדם ויחזירנה לס"ת וימנ
דבר לזדקס שלא ליהנות מן ההקדש בחנם :

אבאר ואלבן. הלכות פריון הבן

במעשה במגנל"א בית מהרי"ל סג"ל שהיה שם בחור מעיר (ערפורט) שהמליטה לו אשה
בכור במדינתו והיה פודה את בנו שם במגנל"א בפני הרב בעל הבית סג"ל.
והי' לך גופא דשודא. מתחילה הניח האב המעות כנגד זהב אחד ורביע (רייז"ס)
בכלי כסף וטאל הרב על מנן המעות והשיב אחד מן הבחורים הלא הכלי שזה יוחר
מחמשת סלעים שער הפדיון. ואמר הרב הכלי מושאל לו ואין רשותו ליתן לכסף.
וזה הרב לפסוק סך המעות לשם (לב' זכ' רייז"ס). כי אמר דנראה לו שהן שיפור
ה' סלעים דנראה לו דסלע הוא ארבע גדולים ממנו (פראנקפורט שקורין אלט טורק"ש)
ועולק פשרין מהן לב' זכ' רייז"ס וכן המסקנא בסמ"ק. והי' כאשר ישבו לסעוד
וידברו ברכת סעודת אבי הבן הכלי עם המעוט ועמד לפני הכסף וא"ל פלוגי. אשתי
פלוגי

כדרי המילה לר' יעקב הגוזר

אברהם אבינו, ואף המוהל¹) צריך להדר עצמו במלבושים נאים משום כבוד: ויש מקומות שגם הצבור מהדרין עצמן במלבושים נאים מפני חביבות המצוה שהיא גרולה יהדין עמהם. וגם הקטן מרחיצין אותו לפני המילה כדי לנקותו ואפי' בשבת נמי שרי, ומלבישין לו לקטן כמו כן בגדים נאים להדור מצותו. כתונת בד וסרבל של מעיל ומצנפת של מעיל על ראשו ביום חתונתו,²) ונושא אותו אשתו³) בעל ברית בהדר לבית הכנסת, מיד אחר שגומרים הצבור תפלתן ויצא האיש כנגדה מבית הכנסת ומקבל את הנער מידה ומכניסו לבהכ"נ למולו, ועומדין הצבור מלפניו ואומרים ברוך הבא!⁴) ומכניסו אומר בשם ה':

באר יעקב

¹) נוהגין שהמוהל לובש בגדים נאים דרגל ידיה הוא, ורמז לדבר. מאלו, הוד, והדר לבשה. ר"ח מוהל ע"י משה משה.

²) אכן עזרא פ' שמות ע"פ כי חתן דמים אחז לי מנהג הנשים לקרוא לכן כאשר יומל חתן, כמו שהיו קוראים לאדם ביום חופתו חתן. כי זה הוא ענין התחדשות בשמחה. וכמו שהתחדש השמחה ביום החופה, כן התחדש השמחה ביום המילה. לכן ילבישו אותו בגדי הוד והדר. ³) מהרי"ל כשהי' סנדק היה מביא בעצמו החינוך לבית הכנסת, ולא הניח אחרו להביאו אצל כהן בשם מהרים דמי שרונה לזכות גם לאשתו הרשעה בידו. וכן נוהגין בכל חפזות ישראל ול"ג המנהיג שיש לאם הילד יותר שייכות משיש לאב, מפני שדומה הכנסה זו להכנסתו לחורה, ולחופה ולמשיש. ואלו אצל אימא אמו מביאחו לבית הספר לכן אמר שלמה הע"ה ואל הטוב חורג אמך. וכן במע"פ האם מחויבת יותר להדריך את החינוך בדרך הישר כי אם יח"י בן מביש וכן כסיל הוא חוגג אמו, וע"כ נאמר אצל שלמה (משלי ל"ח) אשר יספרו אמו. הי"ה כאן. ע"י סדור המנהגים וכו' בתבצן קטן סי' ט"ז אצל חין למול בחיקה ואפי' בעלם מביא לו חביה או בנה, ולאו כבוד המטה שהיא חכמה מקושטת בין האנשים. ועוד שלא נטויות למול אפי' בנה, וא"כ למה תחטוף המטה מהאנשים. ולכן כהן הכנסת הגדולה בחשו ח"ד סי' רמ"ב דאין שום מטה במה שעושה בסנדקו שלה ומכ"ש לרחות אכלות זו בסנדק. אצל מימא אם הצריח הוא צחוק ביהא אפשר דהיא מותרת. ולכן אשת הסנדק הוכל לסעוד בסעודה מילה חוק אכלות של י"ב חדש כמו בעלה ע"י במג"א ח"ח סי' תקנ"א סק"ג. וע"י במה"מ השקל שם דלא ידע חילוק בין סנדק לאשתו. וכן הדין בסנדק קטן הוא שלוקח החינוך מאבי הנער ונוהגו למוהל משום הדור מטה כמ"ש בספחים וספקו הרמב"ם בפ"א מה' קרבן פסח הי"ד ח"ל ושם השוחט וקבל הכהן נוהגו לחברו וחברו לחברו כדי שיחטפו רבים במטה עד שיגיע הדם אצל הכהן התקריב, הרי למשום דבר עכ' הדרה מלך מלכו של פולס כמ"ש בגמרא מרבים צהנים הא במילה כדי שיהיו רבים העוסקים במטה וכו'.

⁴) מנורת המאור. אבודרהם. תיאל. משה משה. וכל האחרונים כתבו הנח בגימטריא ח' כל' ברוך הגמול לח"י כמנין הבא. ובס' ח"י אברהם סי' ש"מ משם רבו המובא בס' זכר דוד מ"א פ' ש"ח סי' ברוך ר"ח ב'שמחה רבה, ויעני כולל. הנח הינה, ב"ח חליוה, בשם ר"ח ב'שכיל ש"רחה מילה מילה ר"ח מ'לאך יושב לימי הארון. או ח'שמה יעשה ליכל ה'קרוואים. או מוהל. יורד לימי ה'חובה.

כללי המידה לר' יעקב הגוזר

אוצר החכמה
116115

כדי שיהיו גם הם מן המנוין ומקיימין מצות המילה התביבא שבזכותה נצולין מדינה של גהינם :

טעם המצוה לבעל ברית.

ומנין לו לב"ב שעושה מצוה במה שתופס הנער בחיקו למול. אבל יש ללמוד מממרא תמצא בב"ר למה נקרא שמו ממרא¹ רבי עזריה בשם רבי יודא אומר שהמרה פנים באברהם. שאמר הקב"ה לאברהם שימול, הלך ונמלך בשלשת אוהביו. ענר אמר לו כבר אתה זקן בן צ"ט ותצטער את נפשך. אשכול א"ל למה אתה הולך ומסריח עצמך בין שונאיך. א"ל ממרא וכי לא עמד לך אלהיך² בכבשן האש, ברעבון. במלכים, והדבר הזה שאמר לך למול אין אתה שומע לו? אמר לו הקב"ה נתת לו עצה למול חייך איני נגלה אל אוהבי אלא בפלמין שלך ואתה תהיה עמו שותף בברית הה"ד וירא אליו ה' באלוני ממרא. מכאן לבעל ברית שזוכה במצות מילה ע"י שנעשה שותף לברית מילה. ע"א במדרש חזית³ המול ימול יבא טהור ויטפל עם טהור⁴. רבי אבין בשם רבי שמעון אומר אלמלא מקרא כתוב⁵ א"א לאומרו הקב"ה נעשה שושבין לא"א ותפש בו כבעל ברית עד שמל אברהם א"ע שנא' וזרות עמו הברית. וזרות לו ל"ג אלא וזרות עמו מלמד שאחו הקב"ה עמו כבעל ברית מכאן לב"ב שעושה מצוה. ענין אחר נדרש בשוחר טוב⁶ ע"פ החזק מגן וצנה. א"ל הקב"ה לדור מה אתה עושה לי. א"ל אני אשבחך בכל אברי, בראשי אני כופתי בתפילתי בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו פאת ראשכם ועוד אני מניח תפילין בראשי. בצוארי אני מקיים מצות עטיפה בציצית. בעיני אני מקיים וראיתם אותו. בפי אני אהללך שנא' תהלת ה' ידבר פי. בשפתי אני אשבחך שנא' תבענה שפתי תהלה. בוקני לא תשחית את פאת זקנך. בלשוני שנא' ולשוני תהגה צדקותיך. באפי השתחויה שנא' וישתחו לאפיו ארצה גרוני שנא' נחר גרוני. לבי שנא' בלבי צפנתי וגו'. חזה שאות ציצית כנגד הלב כל זמן

באר יעקב

- ¹ רס"י ריש פ' וירא. הנחמא טכ. משפטי מואל סי' י"ג.
- ² סדקי ר"א פ' כ"ו. פשט הקב"ה את ימינו והגילו מדכבן, וברעבון, ובמלכים.
- ³ ס"ד רבה פ"ד סי' ו'.
- ⁴ ריקאנטי סי' הק"א הביב רבינו שמחה הדרך להיות בעל ברית מוב, כדי שיהיה מלאך הברית הוא אליהו ז"ל ליכב בקהדרא כנגדו.
- ⁵ ע"י מלואים סי' י'.
- ⁶ ילקוט ה"לס מזמור ל"ה סי' פ"ו ע"פ כל עצמותי האמנה וכי א"ל מנחם ח"ן לך כל חנך ואבר טלח קלם דוד להקב"ה. ובפסיקה סי' בראשית רמ"ח מ"ע כנגד חברים שנאדם, כל חנך ואבר חומר לאדם בבקשה ממך עשה כי את המלוא הזאת. ושם"ה מנחם לית כנגד ימות החמה, כל יום ויום חומר לאדם בבקשה ממך אל תעשה כי העבירה הזאת.

שלחו ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - א או"ח א (א - נ) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 240) 116115

פרי מגדים

משבצות זהב

אשר אברהם

קג

הכמת שלמה

ציצית הרביעית (עיי' ב"ח ריש הסימן כתב נפקא מינה לענין ברכה וגם אי עובר בעשה, איני יודע דגם לר' ישמעאל עובר בעשה על רביעית דרחמנא אמר גדילים תעשה על ד' כנפות כסותך, ומה בכך דמקיים ג' מצות), והשיב לברך קיי"ל כחכמים ארבעה מצוה אחת, דלא כר' ישמעאל, ומיהו הולך לבית הכנסת אף בחול שרי כהאי גוונא דציצית שב ואל תעשה הוה כר"י שבמרדכי וכתוספות יבמות צ' (ע"ב ד"ה כולחן) וכרש"י ברכות כ', א' ד"ה שב ועל תעשה, ובשב ואל תעשה נדחה דין תורה מפני כבוד הבריות כמו לא תסור כר' וע"ז כתב הרב"י ואין גוונא ולא תתיר בחול, דלא דמי כבוד הבריות בכרמלית ברבים ליושב בקהל דלית כאן כבוד הבריות דכמה בני אדם יושבים בלא טלייתם, אבל בשבת כבר הסכים הרב"י דמותר אף בביתו דבשבת לית איסור כלל לא מן התורה ולא מדרבנן (עיי' מ"א אות ח' וט"ז אין סובר כן), והרב הסכים לתשובה בשבת עכ"פ, ולר' שבמרדכי אף בביתו שרי, אלא דהר"ש מטירוש אוסר, הכריע הר"ב בקהל משום כבוד הבריות שרי בשבת הא בביתו אסור, ובחול ברשות הרבים כהאי גוונא נמי י"ל דשרי משום שב ואל תעשה ועיי' מ"א [ס"ק ח]. וכן נראה מדרכי משה [ד"ה אמרין] שכתב ולי נראה דברי התשובה בשבת, ש"מ דהתשובה אף בחול מתיר. וסיים ה"ט, לר"י שבמרדכי בשבת אין איסור כלל אף בלא כבוד הבריות, א"כ במנחות ל"ח א' [דמשני] בכרמלית [ומשום] כבוד הבריות, תיפוק דשבת הוא, י"ל טלטול משא הוה מעשה בידים, ולא שייך בזה שבת דשייך לציצית ומשום הכי אמר, דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות, והבן. ודע לט"ז יש להקשות אמאי השמיט המחבר סברת ר"י שבמרדכי דעדיפא מדרבנן, ולמ"א אות ח' אתי שפיר דאיסור דרבנן יש ורק כבוד הבריות ואין דומה יושב בקהל לכרמלית. פעם אחת נפסק (ציצותי) [ציציות] בבית הכנסת ולא נשאר כי אם גדיל, ופתחתו קצת שיהא קצת פתיל ומן התורה הוה ציצית, ואם דרבנן אסור, כבוד הבריות. ונעשה ולא מן העשוי [לא הוה], דומה להטיל ציצית על ציצית בסימן י' סעיף ו' הואיל ונעשה בהכשר. וצריך לעיין בסימן י"ב מה דכשר מן התורה ומדרבנן פסול תו [שייך ביה] גדול [כבוד הבריות] והבן זה:

יד (א) האשה. עיי' ט"ז. (טעות סופר ל"ג רצ"ל ל"ט סעיף א'), ולר"ת כל הפסולים שם קטן כר' ומומר כר' פסולים כאן נמי,

יד א ששאו. עיי' מ"א. כתב זה לאפוקי מנ"ח [ד"ה עשה] דפסק להרא"ש כל עשיית הציצית בעינן לשמה מן טויה עד הקשירה, דככלל גדילים תעשה [לך] לשם חובך הכל ככלל (ויש אומרים אפילו הניפוח עיי' סימן י"א סעיף א'), וכן דבר אל בני ישראל "ועשו" להם ציצית הכל ככלל, פסול כהם עכו"ם, והיינו ודאי אף ישראל עומד על גביו, דכאן עומד על גביו אין צריך מיעוט דבני ישראל תיפוק דבעינן טויה, אלא למעט אף נעומד על גביו, וא"כ הוא הדין טוואן עכו"ם וישראל עומד על גביו פסול להרא"ש, אלא השו"ע בסימן י"א [נשם] פסק דמהני לרא"ש וכן נוהגין, והלכנו בסימן י"א סעיף י"ד אסברה על זה דעשו להם ציצית על כנפי נגידהם תחילת החוטין בנפך מיירי, וממעט בני ישראל [ולא] עכו"ם אפילו תחנן לבד בנפך או עשה חוליא או קשר ע"י עכו"ם (שיעור הניפוח מן המורה, הא שאל החוליות והקשורים אין מעכב, רק תחילת החוטין וחוליא אחת עם קשר כנף מעכב, בעינן ע"י ישראל, ועיי' סימן י"א בט"ז [ס"ק] י"ד ומ"א [ס"ק] י"ט), אלא טוואן וסורן עכו"ם וישראל עומד על גביו כשר לרא"ש. ופסוק גדילים תעשה לך לשם חובך לשמן יבואר א"ה בט"ז אות ז' כנאן. ועיי' דרישה [פרשה אות ח] עשאן עכו"ם פירוש קשרן וענגן, והוא לאו דוקא, הוא הדין תחילת החוטין ולמעט טוואן יע"ש: ב כשירה. עיי' מ"א. עיי' ר' אליהו מורח"י ריש פרשת אמור [ויקרא כא, ח] מירן בזה דבני לא

מחצית השקל

דוקא כשכית הכסא היה רחוק בשדה, שאי אפשר לו להזמין לו אבנים מערב שבת, אבל כשהכית הכסא סמוך לביתו דהיה אפשר לו להזמין לו מערב שבת, לא הותר לו בשבת, אף על גב דאית ביה משום כבוד הבריות, אם כן הוא הדין כאן היכי דהיה אפשר לו לתקן מערב שבת: הקשה כר' ואז הוא פסול. ויי"ד סעיף ג': סיפן שב"ג. בשבח לטבול כלי חדש מערב שבת וצריך לו בשבת, יתן אותו לגוי במתנה ויחזור וישאלנו מן הגוי, דכהאי גוונא הוי כלי גוי ואין צורך טבילה: וכ"כ שכן הכא שבאמת הוא ש"ל. עד עתה, רק שעכשיו נתנו לאחר. איכא מראית עין אפילו תוך שלשים: ואם תאמר מה בכך. רוצה לומר על כל פנים עדיף טפי כשיתנו לאחר דלבוש בשבת בלי ציצית. דהוי שב ואל תעשה, מלעשות איסור אפילו שלו, אינו רק מדרבנן, והשתא דנתנו לאחר אינו אלא משום מראית העין, ובכחאי גוונא ודאי קיל טפי מאילו לא נתנו לאחר, דאז לא הוי רק חד דרבנן: מתנה בשבת אלא צורך. וא"כ עדיף טפי לעבור על איסור דרבנן, דלבוש בשבת בלי ציצית. דהוי שב ואל תעשה, מלעשות איסור דרבנן בקום ועשה ליתן מתנה: וכן משמע בשבת דף ק"א. הבאתי לעיל דמשני כן אליבא דר' אליעזר כנוכר לעיל: הוא"ל ובידו י"תנן ג' או אקפון. דאפילו למאן דאמר ציצית חובת גברא, דאליביה אזיל הש"ס, מ"מ השתא כשיבא ליד גוי או קטן בעליהם, לאו בני מערב מצוה ניהו, אלא

לרבותא שז ואל תעשה וגם [הוא] ציצית, וליני יודע אמאי לא, דהמחבר בטלית גדול שלנו מיירי. ומשמע נמי דליני שז ואל תעשה לא זו שאין צריך לפוסקו, אפילו אם נפל מעליו צרשות הרבים המלבוש עם ציצית ורואה שנפסק מותר "ללבוש" בחול, אף שיש לחלק בין שז ואל תעשה דעושה פסק דמטמא [צרכות כ, ח], שאין עושה מעשה ציצית דעושה לובש מלבוש בלא ציצית. ועיי' ר"מ פרק ג' מציית הלכה י' והמחבר בסימן (ט') [ח] סעיף י"ז הביאו, אין מכאן סמירה, דלא מיעביא אס נאמר ציצית לאו שז ואל תעשה דלא כחוספות יצמחו ז' ב' אלא כמרדכי דכי עובר בלבישה מדי כחול, ומה שכתב מורח"י "דעשו" להם ציצית אמר רחמנא וצצבת לית כאן עשה כלל דעשו, ואפילו נאמר דמרדכי כחוספות ממע, נמי יש ליישב, ובספרי שושנת העמקים כלל ו' הארמתי תחלית האריות וכלן אקלר. ומה שכתב שצצבת ציצית אין צריך למהר כר', הוא דאסור דרבנן, וחבול אסור מורה, ועיי' יו"ד [סימן] ש"ג סעיף א' בהג"ה [שכתב] ואין צריך למהר ללא [מציית המדרש] ככלאם דרבנן, ועיי' יו"ד [סימן] ש"ג סעיף א' בהג"ה כהן צצית, יע"ש. ולא הוה חסם שז ואל תעשה, דשהיה חסוב מעשה כמו כלאים, ומה שכתב דאס ידע מאחמול שפסול אסור ללבוש, כן משמע מתשובה אשכנזי הוצא צצ"י דאס הולך לנית הכנסת "ומלא" ציצותי פסול, הא ידע מאחמול לא מחירין, וסימן שני"ה שם סעיף ב' וסעיף ג' בהג"ה, נית הכסא דיוקא נשכר צצבת "ושכחו" ולא עירבו [מורח"י] יע"ש. ועיי' צ"ח [ד"ה גרסין] כתב אס ידע צצבת ציצית פסול, קודם שאל לא קנסינן כי לא מחירין לנדוק, משמע דאס "דע" וודאי מקודם צריך לפשוט אפילו בגדיו גדול, וזה יומר מירושם שכתב מ"א. ומה שכתב אס אין מנאליס ציצית בחול [דינו] כמו צצבת, דהמורה אמרה שיעשה ציצית ואס אין, [הוא] אנוס ועיי' אליה רבה [ס"ק] פקפק בזה, ולעיל סימן י"ב [משנאות וזה אות ג; אשל אברהם אות ז] כתבו ג"כ דנראה כמ"א, והוא הדין טלית דמחויב רק מדרבנן [דינו] בחול כמו צצבת, ומה שכתב י"א במתנה [אינו מותר רק] לנורף שבת, עיי' אליה רבה [שם] דזה הוה לנורף שבת. ומה שכתב דכן משמע משנת [הקלמה והוא זינן] "להפקירין", כאן לא הטרחנו להפקיר דיוכה זו אחר, ושם איירי אי חובת טלית בהכרח לקטן או עכו"ם, וקטן במלבוש עשה אין אסור [ליספי ליה] בידים, עיי' [סימן] מיר"י סעיף ב' נמ"א [ס"ק] ב, ועוד דלאן אין אסור כלל על הקטן דליתו יכול לעשות ציצית, ותקנתא דשאלה הוה מצי לומר שם. וי"ל להפקירין הא חוזר חוזה, ומה שכתב מ"א צצבת יעשה כן, [כונתו] ויאלץ נמי לעת הר"י שלמה מטירוש בזה, ואין להאריך יותר:

יד א ששאו. עיי' מ"א. כתב זה לאפוקי מנ"ח [ד"ה עשה] דפסק להרא"ש כל עשיית הציצית בעינן לשמה מן טויה עד הקשירה, דככלל גדילים תעשה [לך] לשם חובך הכל ככלל (ויש אומרים אפילו הניפוח עיי' סימן י"א סעיף א'), וכן דבר אל בני ישראל "ועשו" להם ציצית הכל ככלל, פסול כהם עכו"ם, והיינו ודאי אף ישראל עומד על גביו, דכאן עומד על גביו אין צריך מיעוט דבני ישראל תיפוק דבעינן טויה, אלא למעט אף נעומד על גביו, וא"כ הוא הדין טוואן עכו"ם וישראל עומד על גביו פסול להרא"ש, אלא השו"ע בסימן י"א [נשם] פסק דמהני לרא"ש וכן נוהגין, והלכנו בסימן י"א סעיף י"ד אסברה על זה דעשו להם ציצית על כנפי נגידהם תחילת החוטין בנפך מיירי, וממעט בני ישראל [ולא] עכו"ם אפילו תחנן לבד בנפך או עשה חוליא או קשר ע"י עכו"ם (שיעור הניפוח מן המורה, הא שאל החוליות והקשורים אין מעכב, רק תחילת החוטין וחוליא אחת עם קשר כנף מעכב, בעינן ע"י ישראל, ועיי' סימן י"א בט"ז [ס"ק] י"ד ומ"א [ס"ק] י"ט), אלא טוואן וסורן עכו"ם וישראל עומד על גביו כשר לרא"ש. ופסוק גדילים תעשה לך לשם חובך לשמן יבואר א"ה בט"ז אות ז' כנאן. ועיי' דרישה [פרשה אות ח] עשאן עכו"ם פירוש קשרן וענגן, והוא לאו דוקא, הוא הדין תחילת החוטין ולמעט טוואן יע"ש: ב כשירה. עיי' מ"א. עיי' ר' אליהו מורח"י ריש פרשת אמור [ויקרא כא, ח] מירן בזה דבני לא

על כרחך דכהאי גוונא איכא איסור דרבנן. ואף על גב דהתם מיירי לענין חיוב דין תורה, מ"מ ניחא להש"ס למנקט תקנה דמהני אפילו מדרבנן יד (ס"ק א) ששאו כר' אפילו ישראל עומד על גביו. להרא"ש, דהרמב"ם [ציצית יב, א] הוכיח דעל כרחך תלית הציצית לא בעינן לשמה, דאם לא כן למה לי קרא דבני ישראל למעט גוי, תיפוק ליה גבי טויה דלא כתיב מיעוטא, ואפילו הכי הטויה אסורה ע"י גוי, כדלעיל ריש סימן י"א. והיינו מטעם כיון דבעינן טויה לשמה, וגוי לאו בני לשמה ניהו. א"כ הוא הדין תלית, אי אמרת דבעינן לשמה לא איצטרך למעט גוי מקרא דבני ישראל, אלא ודאי דלא בעינן תלית לשמה. אבל הרא"ש דסבירא ליה דבעינן תלית לשמה והכי קיימא לן, וכדאיתא בסעיף שאחרי זה, ותיקשי קושיית הרמב"ם למה לי קרא דבני ישראל. ולזה כתב מ"א דהרא"ש לשיטתיה אתי שפיר דסבירא ליה גבי טויה אם ישראל עומד על גביו של גוי מקרי לשמה, לכן איצטרך קרא דבני ישראל לגבי תלית, דאפילו כהאי גוונא דהוי לשמה, אסור בתלית גמורת הכתוב. אלא דהרמב"ם לשיטתיה שפיר הוכיח דהוא סבירא ליה בטויה, אפילו ישראל עומד על גביו של גוי פסול, דאכתי הוי שלא לשמה, א"כ הוא הדין בתלית אי הוי בעינן לשמה, וא"כ למה לי בני ישראל למעט גוי: (ס"ק ב) כשרה בוי. בקדושת דף י"ד. דממעטין מבני ישראל נשים מסמיכה: ובמנחות דף ס"א. לענין

פ"ב פ"ב

וכה"ג סעיף ג' שכתב ולא עירבו מומר, הא בלא עירבו צמוד לא: (א) שם מוכר מקום בשבת יעשה בן. כדי להקל האיסור. אי נמי, כדי ללאות די דעת החולקים על ר"י, הוצא צצ"י סק"ה. וסבירא ליה דאסור דלוייתא אפילו בשבת, ואם יעשה כן יהיה רק מדרבנן. אלא לר"י אין נפקא מינה עשייתו כן,

מאמר פ"ב

ג (פ"א פ"ב) ומשמע בשבת דף פ"ב. ג"כ פ"א ע"ב: (חתם סופר)

[משנאות וזה סימן י' אות ח] שמתקן אס מומר לעשות ציצית בלילה. ואין בחידושי בשנאות לק"ק שטעמיהו. בשנאי דעליל ל' דעומר לעשות בלילה. ודאי מפרק ה' דחולין [פ"א ח] דרבי אפסוריקי רמי, כתיב (ויכ"ו) והיה שבעת ימים וכו'. אלא לילה להצלה ויום להקריע. ראויה להקריע, מכל מקום מותר להקריע. א"כ מכל שכן ציצית, דאף דאין זמנא בלילה. מכל מקום מותר לעשות בלילה. ועיי' בט"ז יו"ד סימן ג' [ס"ק ח], דלקולא לומר, כן חולין מקדשין מקל וחומר, נראה לפענ"ד כדור דור"ק: הנה דין זה אס האשה כשהי לעשות פלגי הפוסקים ועיי' צצ"י [ד"ה עשה]. והיינו הרא"ש הביא ראיא מקומה גנ"ח [סוטה ח, ב] דכשרה, שזאין בני חובת. ולעמי נראה דלדברא מהם היה מוכח להפיק, שזרי הש"ס קאמר שם, דההוא מנא דגנ"ח אלימא ליה גנ"ח, משום דקביע, וקא מנא מ"מ לאחוי קביע' דלא קביע, וההוא מנא אלימא ליה גנ"ח, דבני חובת ניהו, ומנא מ"מ לאחוי גנ"ח דלא בני חובת ניהו. אלא קביע' למא לי מ"מ לאחוי גנ"ח, הוי שר קל וחומר דמה קביע' דלא קביע' כשרה, שזאין למר דאס אינן בני חובת, דשרי שן קל וחומר מציצית ואין דבעינן עשייה לשמה, ומכל מקום כשרים על דא אשה, מכל שכן כשרים על דא בעינן לשמה, שהרי קביע' כשרה, מכל שכן דשרים על די אשה, דמהני נפשו לשמה, על גבינן דמחומי מרדכי, ומה דאין בני חובת הוי קל וחומר מציצית דשרים, ולמה לי מנא לאחוי גנ"ח. אלא ודאי דציצית אשה פסולה מנא דבעינן לשמה, לכן דומה שפיר לתפילין, דאמרין כל שפיר

בעשייה אינו נקשרה, כן הכל נמי ציצית, כיון דבעינן שיעשה המעשה לשם מלוא, ואם לא עשאן לשם מלוא אף בנכ חובת פסול, וא"כ כיון דבעינן מהשנה לשם מלוא, בעינן שיהיה נמי מחויב במלואו, ואלא אם אינו מחויב מלוא לא הוי מחשבתו מהשנה אלימא, כיון דבעינן עשייה לשם מלוא, בעינן שיהיה חיב

יד אפרים

(שם) אי"כ הכי נמי אסור יצינו בסתנה בוי. לפי זה בהן דינו שכתב לעיל, אם נפסק ציצית בטלית קטן ברשות הרבים בחול, שכח לעיל שאינו צריך לפרשו, צריך לומר דמירי דליבא אחר. אך מה שכתב אח"כ והרואה בחבירו, צ"ע דבכי האי גוונא שפיר יש לו תקנה, שהוא יאמר לו ליתנו בדמנתה. אך יש לומר כי אין תקנה גמורה, כיון שמכל מקום נראית כשלו, לכך לא יאמר לו עד שיבא לביתו: יד (פ"א פ"ב) כמו בתפילין סימן י"ב כ"ל:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - א או"ח א (א - נ) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 242) 116115

אָבִיר

ס"ה'

ברית

אין איסור רק על הכעס כי הכעס חבל על כל דבר וזוהי שלא כשחטא כס סנדק כשימא שאין למנוע עצמו בשביל הנצח. ע"כ דנ"ה: זה יכיר אירע לי שאמרתי להכעיס שכבר הייתי אלו סנדק וביא לא רצו בלחך רק כי ולא יכולתי למנוע ואולי יש חשש איסור שגורא כמולול חיו בדבר מלכ או כמולול בכבוד כבדיות ע"ש וצ"י עוד בדבריו בהכנסת י"ש על סיו"ד שכי דנאציו או זקנו לא איכפח לן ויכול להיות סנדק לבי ולדיס ומ"ש ד"ס כי סירוש' בדבריו סח"י עי"ל אזה ירד מ"ב ב"ס חרובי כרד"ל ז"ל נשמע מזה דלאציו או זקנו או לאדם גדול אין קפידא אפי' בניהם חיים אבל לאדם פשיט ממכריו אין לכבד עוד סעס שנית מבעט שם לחוש לזוהר ריכית שכל דבריו ד"ק. ומס' שלא אמרו בזה שומר מ"ה לא ידע דכ"ר כמו בשאר מלכ משום דבסנדק לא ידעין במי צ"י סכנס ואם סכנס הוא בילד לא צ"י גבי שומר מלכ וכו' כמ"ש ב"ס עיקר' ע"ש: [כב] ועיין עוד שם בעיקר' ש"כ בשם מרן סחיד"א ז"ל ב"ס פ"ט ד' ס"ז סכנסים לדברי ס"י דרוקא אדם א"י לא יכפול לחת לבני' א"י אבל כשאינס מאדם א"י. אפי' משנים ומשגש אפי' בכל יום לבני' מותר ע"ש. ומס' שטעולס נכני' שלא להיות סנדק כי פטמי' בשנס אין לזה שום שורש ויסוד דאי ס"ל דאיכא איסור כקטורה כי לריך שלא לטות בה מעולס כקטורה דמעולס לא שנס בה (שם בשם ס' פני אכרן):

[כג] מי שנחן לחבירו מעות על ח"י רויח וכו"ע כמנסג ואח"כ נולד לסמקבל בן זכר ורואם לכבד את הטותן בסנדקאות בעטין שולח העסקא לא כי מכבדו אי כבר למעבד ככי לא דכוי כריכות עיין בשו"ת טומי"ד מהד"ג ס"י ל"ס שס"ב בזה דאכיר דכוי בעטין לא יקדים לו שלום אם לא כי מקדים לו בל"ה וסקיל וכדי בזה ומסיק ח"ל ועכ"ס יס"י איך שיהי דון שאלחיו הוא ממס' כדון דאסור ללמוד עם המלכ חורס ובפרט דה גרע טפי דכיבוד כזה סוי מלחא דפרסס"א ומס' דכוי פרסס"א אסור אפי' במס' שמוחר בעלמא דכך נראה דאסור. לכבד המלכ בכך זולת אם יתן המלכ ללוס ממון כך כזה מס' שאלס רצו המלכ ליתן כך לאיוס ע"י ס"י משיג כמי סנדקאות כזה באופן זה שאין למלוס כגאלס מחמת כולאחו לא נחשב כריכות וגם ריכות דרצנן כס"ג ובפרט במקום מלכ נראה לסחיר ע"ש:

[כד] אם הכניח לאחד סיכוד אוחו במלכות סנדקאות אם רשאי לחזור דינו כמו במלכ וכל כולל בזה דינו כמו במלכ ע"י לעיל ס"י א"י. אם אבי סנן רואם לכבד במלכ סנדק לקרוב שלו וכאלס רענס לכבד לקרוב שלה סולכין אחר סיוחר גדול בחורס ובמעיט. ואם שטסס שו"ס קרוב שלו קודם' סמנדק' לריך להיות זריו לכוא בסכנסא ואם לאו מעמידין אחר במקומו שאין מחמילין במלכ (מגיט) סמנסג הוא שסנדק טותן מחנס דורן לחינוק סנימול כמ"ש חז"ל שסכב"ס נחן לאכרסס אביט מ"ס א"י במחנס כשמל עצמו (שם):

[כה] ע"י מ"ס לעיל אוח י"ב בדיו סנדק סכוא אבל ר"ל אבל סאשס מוחרח לכו"ס קוואטיריון צו' ימי אכלס אם כבדית מילס סוא בחוך ביחס (ע"כ ס"י ש"ג בשם כנס"ג):

[כו] מרגל' כטמי. דנ"י כמלסס מענרת א"י לא חס"י קוואטיריון וגם לא חס"י כלל לשלח את החיטק לכוכ"ג ומעמיוסו ש"ס ח"י איוס סכנס לולד אחד וא"י לקאר סגחי לא ידעתי שום שורש ויסוד לוס. [ועיין בספר לקוטי סופר ד' ח"י

ברית ס"ה אבות מ

חיי ע"כ שכי ויין הטעם שלא חראם דם בגמול ולא חשמע לעקח כולד דים לחים
 שחחלש וחפיל חיו ומסוס לא סלוג נוכגין שלא לסייע למטס זו כלל עכ"ל. אבל
 מפני שכל דבר שמחזיקין אותו לסכנס ראוי לחוש לו כמיס בסי חסידים ס"ה רס"א
 ע"ס. ע"כ שכי וא"ח עדיף וכבר נחב כרשניא נחשיבס ס"ה ע"י דכל דבר שיש קבלס
 ציד זקנים וזקנות לא נסחר קבלתס רק אחר הקיום שאינו באשכרי עכ"ל ועיין בס"ח
 יוריד ס"ה קע"ט ס"ק ב' ודו"ק וכן אמרו בירושלמי ס"ח דהרומח אמר ר"א לריבין
 אנו למיחוש למס דברייחא חוששין:

[ב'] יוסס נח ססנדק מנח המוסל לסקדימו לקריחא סחורס (רס"א בשס מהר"ל
 בשס מבריס ז"ל) ועיין נחים חא"ח ס"ה קניח וס"ה קניט שסקסס סלס ססנדק
 אינו אלא נפסל למנולמס וס"ה סנפסל עדיף ממסוסל סעוסס סמליס בקיס ינשס.
 וססנדק סול בשב וא"ח ע"ס ומ"ס נוס בסי אורי דבריו דחוקיס אכל ע"ס פשס
 נראס לי משוס דבסרסס מקומות נוכגין סססנדק עוסס סולאות על זס סמליס ונראס
 לעון כל שסול מכבד סמלס דרלוי לו [עיין בס"ח סדמ"ח צברלין ס"ה חקסיס שכי
 ויס מקומות ססבעל בריח עוסס סעורס ונותן דקס ע"ס. ומ"ס סבעל בריח כונחו
 על ססנדק ע"ס]. לא כן המוסל שאינו עוסס שוס סולס ע"ז ע"כ צעבור זס יוסס
 נח ססנדק מנח המוסל לסקדימו [ואח"כ מלחתי לסמריענ"ץ ז"ל שחי כן. ולפי ז'
 בסנדק עני המוסל קידס. ססר כוכ"צ]. וא"כ לס"ז צמדיטס סולין סטוכגין ססרס
 סלכ"ד סול לעולס סנדק נכל סעיר נכל סילודי איכ צולאי לו אין שוס משפס
 קדימס בקרסיח על המוסל. רק בלליס יס לו קדימס שסול ח"ח אכל חס המוסל
 סול ג"כ ח"ח כמוכו אין לו שוס קדימס. ואחרי רבות בשני מלחתי כן בסי זכ"ל
 צחלק סמלואי ס"ה יורד ע"ס צלריכות:

[ב'] וססס משמט מדברי סרמיא ז"ל דאחר ססנדק קוראין אח סטוסל ואח"כ
 אצי סגן אכל בסי זליא צערך גיילס מלחתי שכי נראס דססנדק קודס ללצי
 סגן ואצי סגן קידס למוסל כן נראס מדברי סכנס"ג ס"ק ל"ס ער"ד וכ"כ צמגי
 ס"ה רס"ב בשס סלבוט [וסנדק קודס ליאליט ויליט סול קידס ללצי סגן] וס"ה
 צשו"ח מחנכס חייס ח"צ ח"ד ס"ק מ"ד שכי וז"ל סלכ קודס לסנדק וסנדק קודס
 למוסל דסל סניסס רק נטסליס וסמוסל סמלוחר דסול רק שלית וסלכ מקייס סמלס'
 ססול מל בנו ציוס ח' וססנדק סול מקייס מלס מסויט למלס ולס צחורס סליחות
 רק מליס דלי סול עדיף ממוסל [אמר סמלקס צוס יס לייכב ק"ח מס ססקסס
 סחיס ז"ל סנלחתי דבריו צלות כ"ז וסגן] אכל לא כסלכ דס"ל מקייס עסס דמילס
 אסנס אס סול מוסל מילד אחר אחר אין סלכ צציהו או ססול יחיס סאין לו אכ
 או המוסל סול חחח וס"ס לסלכ סמוסל אח בנו או אומר סמיכל נל ונעיל גורל
 דסלל סול שוס עמי דשסאיכ ע"ס וליע שסול סוחר אח עלמו בנשוצס ססול מני
 ובי סמחחלס סביא שס דברי סלבוט שסביא אותו סמגי בסי רס"ב סססנדק סול
 דוחס ללצי סגן ואח"כ כ' שסלצי סגן סול קודס לססנדק וליע ועיין בססר לסון
 חלמים ס"ה ע"ז ועיין צסערס שס. ועיין צסער אסריס להג' מסרואיס ז"ל שער ב'
 ס"ה ב' שכי סצמקומינו אין ססנדק וסמוסל חיוציס וצסרס צריס ויוסיכ אין מסניחין
 צחויצון כלל ע"ס. וססס רלחי בקילור ש"ס בסי ע"ח אות י"ל שחושב שס סדר
 סחויציס לקריחא סחורס וססב שס סנדק ציוס סמילס וס"ל סחוסס אח סחיוק
 צשטת סמילס ואח"כ חשב שס סנדק ציוס סמילס סמכניס אח סחיוק לביסכ"ג
 למול

בסימן יא. אות ז' שאם מל בסכין של שחיטה יקרא אותו
אז חיזמל עיין בדברינו באות שלום סי' רס"ד
סיק ד' עמוד ע"ר מהנדפס מ"ש שאינו טעם לשבח דברי כורת
הברית בחמתן בזה. וממילא אם יש קפידא מחמת שנקרא
בכתוב (עזרא ח') חליף וכי כס' התשבי שהוא על שם שמחליפים
הבהמה מחיים למיתה ומעלה כשאחר המילה יביאו לו עופות
לשחוט שוב יהי נקרא חליף והכי קרא שמו חליף שמחליפין
אותו. להט החרב המתהפכת כו' וגם איך נקרא שמו אם בפני
ג' או י' או להסכין ידבר כו' ואין כדאי להאריך: (א"ה ח')
הכנתי בדברי כוה"ב דר"ל רק אם נודמן שלריך לקרותו יאמר
דרך משל תן לי החיזמל ולא יזכיר שם חליף):

שם באות ט"ו דנער מכן ח' שנים וחליף אין עוד הפריעה
דבוק עוד כלל דרק מכן ח' שנים ומעלה. הלא עינינו רואות
היו בהאזיל של הממשלה בפק"ק עוד דימי ממשלת אונגארן
אשר פעלתי בעזה"י אללם שנתנו רשות למול בני ז' וג' ודי
שנים ויותר וכולם מכן שנה שלישיית ומעלה הי' העור החיתוך
והפריעה נפרדו ונלקחו ולא היו דבוקים כלל להעטרה עוד ונימ
לדינא אשר ביארתי בזה בחי' אות שלום סי' רמ"ד עמוד שיח
בהנדפס בריה אמנס) עיי"ש וכן היא בלימודי הרופאים בטבעי כנ"א:
שם באות כ' מ"ש בשם כורת הברית דאם אי"א בשום אופן
למנון צפה כו' לריך כמעליה לתקן כו' כדאיתא באבות
חכמים הזכירו בדבריכם כו': (א"ה עיין בלוח הטעות והתיקון
מ"ש בס"ד):

בסימן פו. אות י"ב בשם שו"ת מהר"ש ענגעל כי דאם החוט
דבוק לגמרי דאין לחזור ולתקן כו' הנה לפי
האומנות בעזה"י גם אם אין חלון בלד אי' אז יתחבו כלי העלם
המתקן לזה בלד חלון אי' וממילא ינקוב לך השני ויוכלו להעביר
למעלה החיזמל ולהפרידו כמו שבארתי בארוכות באות שלום
(עמוד שיח ש"ט) באורך ההלכה ולא יקילו בספק כרת ח"ו:

בסימן יט. אות י"ג אשה מעוברת לא תהי' קוואטטערין שלא
תשמע לעקת הנימול ולא תראה דמו ותפיל ח"ו.

והוא טעם שאין לו טעם וריח דאיכ מדוע לא תהי' שושבינא
בעת

צעת החופה (וחד מנהגא היא) ואי משום שהיא שם צבית
 היוולדת והילד ע"ז יאסרו כל המעצרות לילך עם הילד לביהכ"ז
 למולו ולא נהגו כלל כן כו' ודרכי להורות בכזה כשיבאו וישאלו
 אם כי אין למנהג הזה שום מקור כלל אך הנני שואל אם
 אינה כריסה בין שיניה שנראה לעין כל אז כיון שהעולם
 מקפידין (לו יהי מטעם מנהג בלבד) עכ"פ יש חשש פיהר
 כשמתאספין האנשים ונשים בחופה או צברית מילה כיון דהוא
 מילתא דלא שכיחא כ"ל שלטא עינא חלילה כנודע בדרז"ל בכמה
 דוכתי) משא"כ כשהיא עודנה בחדשים הראשונים שאין ניכר
 ונראה לאחרים הגם שהיא מעוצרת ודאי הנני מתיר ובפרט
 לדבר מלוא בפני בעל צרית או בעל חתונה :

שם אות י"ד אין להיות סנדק (היינו קוואטטער) עם אשה
 אחרת (מג"א תקנ"א ס"ק י"ג עיין מהרי"ל) עכ"ל מפ"ל
 תמהני היכן נזכר זה במג"א אמת כי בודאי אסור ונראה כפורץ
 גדר ישראל שנהגו שאין להיות זה רק עם אשתו או קרובו
 ביותר קרוב אבל לא נזכר במג"א : (א"ה עיין בלוח הטעות
 והתקן מ"ש בס"ד) :

בסימן בא. אות כ"ה לענין תפילין בשעת המילה והביא
 דברי מהרש"ם ולא הביא מדבריו באות חיים
 סימן כ"ה ס"ק י"ח שהבאתי כ"ז ומדברי התיקוני ז"ר וכסא
 מלך וגם מזקיני הגה"ק מהר"א והגה"ק בעל ד"ח שהלכו
 בתפילין בשעת המילה והכרעת האמור הגה"ק ז"ע בשעה שהי'
 מוהל שהוא מכבד ה"ד כשהיא קשורה בלתי חפשיה ולא ממחרת
 ע"כ ה"י חולץ והי' לו להביא זה מפני אומנות המילה גם כן
 ובדבריו באות שלום (סימן רס"ה ס"ק ל"ה עיי"ש) ליינתי ע"ז :
ועתה עלה בדעתי ליישב דברי רבותינו הגה"ק העט"ל ורבו
 (הוא זקני) הגה"ק הרמ"ל מסאסוב ז"ע שנהגו לחלץ
 וגם כי אמרו הטעם בשמם מפני שהתפילין היא אות ומילה
 היא אות כמו שבת ע"כ כשם שא"ל תפילין בשבת כך א"ל אז
 לתפילין בשעת המילה. ולכאורה בלא"ה קשה דהא א"כ יהי'
 סטור כל היום מתפילין כיון שיש אות מילה חתום צברית קדשו
 ואין לומר דמעשה המילה הוא חשוב יותר עד שאין לריכץ אז
 בשעת

כו

הלכות נשואין

לנכוחא ובשמושא ערסא חמשין. עשרין וחמשא. למרין סך הכל מאה. חמשין למרין דכסף וכך אמר פלוני חתן דין אחריות שער כחובתא דא קבילית עלי ועל ירתי בתראי להפרע מן כל שפר ארג נכסין וקנינין דאיה לי תחות כל שמיא דקנאי ודעתיא אגא למיקני נכסין דאיה להון אחריות ודלית להון אחריות כלסון יסון אחראין וערבאין לפרוע מנסון שער כחובת' דא ואפי' מן גלימא דעל כספאי בחיים ובמות מן יומא דין ולעלם ואחריות שער כחובתא דא קבל עליו ר' פלוני חתן דין כחומר כל שפרי כתובות העשוין בישראל כתיקון חכמים דלא כאשמתא ודלא כטופסי דשפרי וקנינא מן ר' פלוני חתן דין בר פלו' למרת פלונית בתולתא (ארמלתא. מתרבתא) דא בת ר' פלוני ככל מה דכתוב ומפרש לעיל במנא דכשר למקניא ביה הכל שריר וקיים: די לך לבון חוספות פרק במה מדליקין בי נשא דרב שיזבי אר"ת דכבר נפטר אביו לכך אמר בהאי לינא דאי מחיים הל"ל דבי אבוב ואר"ת בשם רבינו שמואל מתי שכיבב כחובה אם אבי הכלה בחיים כותבין דהנעלה ליה מבי אבוב ואם כבר מת כותבין מבי נשא ולרשב"א נר' דאפי' מחיים דאשכחן דקאמר מבי נשא פ' מי שהחשיך לוי ברי' דרב הונא בר חייה אשכחי' לגבלא דבי נשיא דקגביל וספי ליה לחוריה בטע ביה אחא אבוב ואשכחיה. ויכול לכתוב בכתובה כאשר יראה. ובמרדכי שקילר מה"ר שמעון כתב דאין הפרש דיכול לכתוב אף לאחר מיתה מבית אבוב. שנא' שבי אלמנה בית אביך וכבר נפטר שם אביה:

הלכות מילה

מהר"ל כשנעשה הוא בעל ברית והוא קרוי סנדיק בלשון חכמים היה נוסג לרחוק ולטבול עצמו להכניס החינוך בעשרה לברית ואמר גדול מלוא בעל הברית ממלוא המוהל מפני שרגליו נדמו למזבח כחילו מקטיר קטרת לשמים. ומלואו טעם כחב רבינו פרץ ע"ה מה שאין כופלין לתת בניו לבעל ברית אחד פעמים ושלא רק לכל בן בורר בעל ברית אחר משום דאיתמר פ"ק דיומא כהן שהקטיר קטרת פעם אחת לא שינה עוד לעולם מפני שהקטרת היה מעשיר. דכתיב ישימו קטורה באפך וסמך ליה ברכ' ה' חילו לפיכך בכל פעם היו מעשרין כהן אחר ה"נ ל"ס. ומטעם זה גדול בעל ברית יותר ממוהל אמהר"י סג"ל דמקדימין לאותו בקריאת הסורה קודם המוהל. ממנהגי מהר"ק מנהג פשוט שמהדרין אחר מנין עשרה לברית. (הג"ה) משום דאיתא בפרקי דר"א דאין שום עדות שנתן הקב"ה לישראל לא היה אלא בעשרה והנה נמי יעידו עדה העשרה על האב שהכניס בנו בבריתו של אברהם ע"כ בג"ה. מנהג בישראל שהאחד שנעשה בעל ברית לחינוך לתופסו על ירכו להמול וסמך לאותו מנהג דאמר בשוהר טוב דכתיב החזק מגן ולנה אמר להקב"ה מה שאתה עושה לי אני משבחך בכל אברי בראשי אני קורא בתפילין בשערי לא תקיפו בירכי אני עושה סנדקים לילדים הנימולים. לריך לחפש אחר יהודי כשר לעשותו סנדיק דהוא הבעל ברית כדי שיבא אליהו ז"ל וישב על הקתדרה מכוסה במעיל אלל בעל הברית ומשום כבודו מושיבין לו פסא אחד כמו שכחב רב שמריה גאון ז"ל דאליהו הוא מלאך הברית וכן יסד הפייט ביזר דשבת דחל בו ברית. לריך ג"כ לחזור בתר אדם כשר למול כדאיתא במדרש המול ימול יבא טבור ויטפל עם טבור ולא יקח מוהל באהבת אדם רק אומן ומוחזק לכך. א"ר אבא בשם ר' אלעזר אלמלא מקרא זה אי חיפשי לאומרו שהקב"ה נעשה שושבין של אברהם במילה שנא' וברת עמו הברית. חומרים קיים את הילד הזה לאביו ולאמו וגו' עד הודו לה' כי טוב כל"ה. נראה בשני הטעם משום דאי בגמרא אמרו לו אשחו ילדה זכר מברך הטוב והמטיב. וי"מ משום ארבעה לריבין להודות ואחד מהם סיוולא מבית האבות וכן החינוך ילא בן מאביו מבי אמו. מנהג שמטפסין מן

היין

3

ב

פרי מגדים

אשל אברהם

הגהות והערות

- [ד] עין אליה רבה סימן
מקום שהיה מדברי ספר
מסידים להיפך, ועין צבירת
עולם [על ספר מסידים שם]
שהיה:
- [ה] תוקן ממנהגות פראג
תקנה:
- [ו] תוקן ע"פ מקור חיים,
יד אפרים ולקטיו חזר בן
חיים:
- [ז] עין הגהות הגרש"ם
שפירא נלקטו מפרשים
מכת"ל ד"ל "קין":
- [ח] גופה ממנהגות אמ"ד
תנ"ח:
- [ט] עין דמשק אליעזר
שכתב דלא מצינו מזה בפרק
השוכר את הפועלים, וע"כ
צ"ל דס"ק זה שייך על מה
שכתב רמ"א דאין אומרים
הרבה פלוגות, ועל זה הביא
מה דלימא בפרק השוכר את
הפועלים [בבא מציעא פד,
ב] צע"י רבנן לאיעסקויה
כו', ובהנהגות בן אליה כתב
דעדות סופר בגר"ל וצ"ל
פרק הזהב, וכוונתו דשם
[בבא מציעא נט, ב] במעשה
דברו אליעזר דלימא ליה בין
מלא לחסר, דמפורש דבראש
חדש אין נופלים על פניהם,
וא"כ הוא הדין ערב יום
כיפור:
- [י] תוקן ע"פ כתי" של
הלבושי שרד:
- [יא] בבא דהפ"ר
הנוסח "מנהג כפרות צעבר
יום כיפור מנהג של שטות
הוא", ועין שו"ת שמש
דקדק אור"ח סימן כג ד"ה
והאמת בשם מהר"ם אלוהב
שכותב וזו אינה מדברי
המחבר, אלא הוא מדברי
מסדרי הימנים והמפסחות.
ועין בספר נתיב יעקב סימן
מא הערה ד. וממנהגות
אמ"ד ת"ס"ח הושמעו מיתות
"מנהג של שטות הוא":
- [ב] דרבי משה [אות א']
כתב ליקח למעצרת "ב"
מרגנוול ומרגנוול אחד"
מספק שמה מלך בן אה, כע"ס:
- [ג] ב"ה דרבי משה [אות
ב] בשם מהר"י וייל [סימן
קא] ובמנהג"ל [הלכות ערב
יום כפור עמוד שיג] והגהות
מנהגים [מנהגי ערב יום
כפורים אות קמ]:
- [ד] צע"י גטור י"ט
במשניות הגאונים, והוא
בשו"ת הגאונים שערי
תשובה סימן רל"ט בשם מה
רב ששאל גאון, וע"פ חמדה
גטורא סימן ג' תשובה רב
גטורא גאון:
- [ה] דה"ה כח כח בשם
מהר"ל שיותר טוב לפדות
כדי שלא יצטוו העניים, אך
הא דמעות מעשר לא יתן,
כתב השלי"ה עמ"ה, ואינו
במהר"ל:

משבצות זהב

(ב) אפילו. עין ט"ז. כפורים ועצרת אכילה מצוה, יתענה תענית
חלום, מה שאין כן בערב יום הכיפורים כאלו התענה, ויפה לחלום
כזו תענית, ולמה יתענה. ועין סימן רפ"ח בט"ז אות ג' (דאח"כ)
[דאחר] יום הכיפורים אם התענה יום הכיפורים יצא ידי חובה. ואף
[אם] לא התענה, יום הכיפורים מכפר על עשה, יע"ש. ועין מ"א
אות א', ואי"ה שם יבואר עוד:

תרה (א) וכן. עין ט"ז. שמות כ"א פסוק כ"ג ונתתה נפש תחת
נפש. ועין פרי חדש, ועין מה שאכתוב אי"ה באות ג':

(ב) ובוחרי. עין ט"ז. ועין מ"א [ס"ק] ג', ועין אליה רבה אות
א' במה שכתב הלבוש זה תחת, שאין לומר, יע"ש:

דמאומים לא שכיח, ולא חיישין, כמו שכתבו הפוסקים. דאם לא כן אולי תלד זכרם היה לו לומר, ועל כרחך מרגנוול ומרגנוול, וזהכרת שנים די, דלי
שנשה אולי תלד זכר או נקבה היה לו לומר, עין פרי חדש [ד"ה וי"ש]. והא"ר ז"ל לקח שנשה, אכל לא ד' וכו', כמפור. ומה שהביא ראה מסוף פרק
י"ג דמנחות דלף גופים נפרדים די בקרבן אחד, כל שכן עובר עם האם, עין אליה רבה [ס"ק] ח' נדבכה, אכל חובה לא, כמו שכתב הר"מ ז"ל פרק
י"ד מהלכות מעשה הקרבנות והלכה א', ודעמו שצריך לכל אחד כפרה, יע"ש. ומכל מקום אפשר עובר עם אס די בחדש: ג בתרגומי. עין מ"א.
עין לבוש מה שכתב תוריס ובני יונה, יע"ש. ואף בעל מוס אין פוסל בעופות, ומיחו מחוסר אכר פוסל בעוף. מה שכתב רש"י שבת הביאומי בלאת א',
וכמו צעבר ראש השנה, לא ערב יום הכיפורים, יע"ש: ד או צדירות. עין [מ"א] אות (ד') [ה] דלדקה על הקבירות יכול לפטור עמנו בזה הכפרות.
ומעות מעשר לא יתן, רק שלו, אליה רבה [ס"ק] ו' בשם שלי"ה ומהר"ל. ויזע לעני ח"ו, שיאמר זה נותן עונות על המרגנוול ושוטל אלי: ה צ"ל.
עין מ"א. צעבר יום הכיפורים אין להרבות בתמימות על הקבירות, לפי שאין אומרים בתנן צעבר יום הכיפורים:

הגהות רע"א

תרה (א) (מ"א פ"ג ב) ונראה ל"י יתק. וכן כתב הלבוש דאין לוקחין
מינים הראויים להקרב. וקשה לי. הא הלבוש כתב מקודם דאם אין
תרגומים יתק תוריס ובני יונה. ואפשר דהיינו תוריס טענים ובני יונה גדולים,
והמג"א מיייר בהיפך. או אפשר דהלבוש מחולק בזה עם המג"א, וסבירא ליה דאף
ביום. ועין שלי"ה, ומ"א [ס"ק] א' הביא. והעיקר שאין המצוה להרבות אלא ביום, וגמרא ערוכה היא בכתובות א' א', ועין רש"י שם ד"ה אית ליה כו':

תרה (א) [פס"ה] מה שנהגים בו. משום דרכי האמורי. ועין ברשב"א [שו"ת ח"א] סימן שצ"ה: [ב] [הגה] ויש בו, עין רש"י סוף פרק ח' דשבת פ"א ב' [ד"ה הא פריפסא]: [ג] [הגה] ויש בו, ששמו גבר. ועין סוף פרק קמא דיומא, וכו'. [ד] זכר בו, עין פרק הנוקין [גיטין נה, א]: [ה] [ה] וצוקחין לצעוברת
כו'. דקיימא לן עובר ירך אמו הוא, דרבי יוחנן דסבירא ליה בתמורה כ"ה א' עובר לא ירך אמו הוא, אחרת שם. וכן הסוגיא בסוף פרק ב' דגיטין [נב, ב]. וכן
בריש פרק ה' דבבא קמא [א] פרה שהיהק גובה מולדה, מאי טעמא כו'. וכן במתניתין דערבין ד' א', ועין רש"י שם ד"ה אין ממתינין כו'. ובגמרא שם,
פשיטא גופה היא כו'. ועין תוספות דבבא קמא מ"א א' ד"ה מאי טעמא [הא] כו'. וכן פסק הרא"ש שם [פ"ה סימן ב] ובתורת הבית [ג' א' ב] כתב שער ג' נה, בן
ובמשמרת הבית שם [ד"ה אמר], דלא כרא"ה [בן הכית שם ד"ה ער] ור"ת [הובא בתוספות דלקמן], ועין תוספות דסנהדרין פ' ב' ד"ה עובר כו'. ומ"א [ס"ק] ב' כתב
משום דשני גופים מתכפרים בכפרה אחת, כמו שכתוב במנחות נקד, בן בכל הקרבנות לבד ממנחה, שנאמר [ויקרא ב' א] נפש. ואינו נראה, דלא דמי לנדבה:
[ו] [הגה] ויש בו, עין ט"ז [ס"ק] ב' [מ"א] [ס"ק] ג'. וכמו שכתוב בפרק קמא דעבודה זרה וי, א': [ז] ונהגו. כמו שכתוב [וינאל ד, כד] והטאין בצדקה פרוק:
[ח] או צדירות בו. עין מ"א [ס"ק] ו' ועטרת זקנים [ס"ק] ב'. ועין בפרק קמא דהגיגה [ה, א]: [ט] ויש מקומות בו. כמו שכתוב בריש פרק ב' דתענית [טו, א]:
[י] [ה] וזהרבות בו. כמו שכתוב [ישעיה נה, ו] וזו הלא זה צום באחריו כו' הלא פרוס לרעב כו', כל הענין שבת קנ"ו ב' ראש השנה ט"ז ב':

מחצית השקל

כמו שכתבתי סוף סימן ר"ב. במ"א ס"ק ג' שם. ואיתי ראיה התרגומים
[וכרת נה, ב] כשחלם לו חלום רע אמר וחלומות השוא ידברו [וכרת נה, ב].

אם בן ג' הליכה יום טוב. ואף על פי כן אומרים מעט סליחות, מפני שהוא
על כל פנים יום אחד מימי תשובה, כן הוא בשל"ה: דדוקא ב"י שאוב"ל
בלי"ה ממש. וכן משמע בשל"ה גופיה: כיון שנדר בהדיא. דשל"ה לא
הקיל אלא להנהיגים איסור ולא נדר בפירושו: ועין מה שכתבתי סוף סימן
תרה. במ"א ס"ק ז', דבזמן הש"ס אפילו ביום בשחרית לא נהגו לאכול
בשר: [פ"ק] ערב יום כיפור בו. עין מה שכתבתי סימן תקפ"ה. שכתב
מ"א דאפילו חל יום ב' דראש השנה בערב שבת אין אומרים אבינו מלכנו
במנחה: כע"כ. ואפשר בסימן ר"ח סוף, וסחם רמ"א וכתב דבערב יום
כיפור במנחה אין אומרים אבינו מלכנו, ולא חילק דאם חל יום הכיפורים
בשבת דאומרים במנחה, אלא על כרחך דאפילו כהא גוונא אין אומרים
במנחה:

תרה (פ"ק) שני תרגומים. כלומר תרגום ותרנוול. והיינו תרגולות
בשביל האשה, ותרגול שמה יהיה העובר זכר: אפילו בשני גופים.
ר"ל, לא מבעיא מעוברת דדי לאם ולולדה באחד דהוי כגוף אחד, דעובר
יך אמו, אלא אפילו בשני גופים נפרדים די בכפרה אחת: וכן הוא סוף
פרק י"ב דמנחות. דתנן שנים מתנדבים עולה ושופות עולה ושלימים ועוף אפילו
פרדה אחת, כע"כ. ואע"כ דהיינו דוקא בקרבן נדבה, אבל חובה אין שנים
מביאים בשופות, וכן הקשה בספר אליה רבה [ס"ק] ח', וצריך לומר דהמ"א
מדמה הא דהכא לקרבן נדבה, דהיכא צעינו שנתחייבו בכפרות הללו והא
אינו אלא מנהג בעלמא, ורבים קוראים תגר על המנהג. ואע"כ דעל כרחך
דעת הנהגים לשוטט הכפרות שיהיה להם כפרה בזה, מכל מקום הוי
כעולת נדבה שג"כ מכפרת על עשה אפילו מקיבצא, כדאיחא בזבחים דף
ו"ו [ע"א], ואפילו הכי באה בשופות, ובדורא כפרת התרגומים לא הוי
יותר מקרבן עולה: והא"ר יצחק ג', ר"ל, דמעוברת שתי תרגולות, שמה
הולד נקבה וצריך אחד לאם ואחד לולד, דסבירא ליה דאין שנים יוצאים
בכפרה אחת אלא עם עובריה. ותרגול אחד שמה הולד יהיה זכר:
[פ"ק] ב' בתרגומים בו. מכל מקום כו' כדאיחא בפרק קמא דע"א אלא אם

לבושי שרד

(ג) שם ב' ימים רצופים וכו'. ערב יום הכיפורים ויום הכיפורים, אלא דמיייר
שכתמנה כל היום: (ד) שם כמו שכתבתי סוף סימן ר"ב וכו'. בנגמ"א
שם ס"ק ג', דהא אמר שמואל [בבא מציעא נה, ב] ותלומות שאלו דבריו [וכרת נה, ב]:
(ה) שם כיון שנדר בהדיא וכו'. מה שאין כן צדן הקודם שלא נדר, רק מנהג
נלמד, הקיל גלילה: (ו) שם סוף סימן תרה. דשם כתב דמשמע ששחמית
ערב יום הכיפורים היו גינלין לאכול מאכלי חלב, והמג"א כתב שם דיש לאכול בשר.
וכוננו המג"א כאלו, דמסק דהכא יש ראייה לדבריו, דחיון נדר שלא לאכול בשר

אורח

ה' יום הכפורים ס' תרה

חיים

קנה

ב. אין גופלים על פניהם בערב יום הכפורים. הגה גם אין אומרים למנח ומחזר לחוד (מנהגים) גם אין אומרים קודם עלות השחר הרבה סליחות ויש מקומות נוהגים להרבות בסליחות והכל לפי המנהג ולענין אמירת אבינו מלכנו בעייב יש צו מחלוקת בין אחרונים ומנהג עירי שלא לאומרו כי אם כשהל' י"ב בשבת שאין אומרים צו אבינו מלכנו אז אמרינן אותו עייב שחרית:

תרה מנהג כפרות בערב יום הכפורים. ובו סעיף אחד:
א. מה שנוהגים לעשות כפרה בעייב לשחוט

דעת תורה

סימן תר"ה

פסוק ב': בהג"ה: ב' תרגולים. פי' מג"א ס"ק ב' [בשם הלבוש דמה שזריך ב' תרגולים, הכוונה תרגול ותרגולות, כי אף אם העובר נקבץ די לה ולבחה באחת, משום ששנים רשאים ליקח כפרה אחת, וכן נוהגים אפי' בשני גופים עכ"ל]. אבל בא"י ובמחזיקי חמכו דבחוצה [כלומר: קרבן הבא לכפרה חטא] אין ב' מביאים בשותפות. וכדבריהם כי ב' זמנים פ"ג משגגות, ובכ"מ שם בשם חוספתא, וכ"כ בחז"ל ז"ק מ' ע"א ד"כ כופר שלם דמבואר שם בשם של שני שותפין דכופר שלם ולא חצי כופר, משום דלכפרה אחת, ימסחמא שלמה בעינן. וד"כ שם כופר אחד וכי' דגבי חטאת שנים שהוליוו בשבת כל א"י חייב חטאת, כמו דחייב כל א"י כרת על זדונו.

ובב"ש שם בח"י ב' [דחטאת ולגביה הוא אין להקפיד בשנים, אבל כופר דלחצירו הוא שאני ע"ש] ועיון בנ"י מ"ח חאב"מ ס' ק"ב, ק"א, ק"ב צ"ב. וע"ש בא"מ"ז בשם הראב"ד ש"כ לכדור דאין שנים מביאים חטאת א', ואם כי הרא"ה מכריחות כ"ג [דאמר רב אסי שם כל חטאת שהיא באה על חטא אין שנים מביאים אותה] חמוה, כמ"ש בדרושי רח"ב דרוש ט"ז, אבל עכ"פ הדין נכון.

וצ"ל דהבא דמי לנדבה, כמ"ש במחזיקי [דהיכן מלינו שנתחייבו בכפרות הללו, ואינו אלא מנהג בעלמא וכי' יע"ש]. אך גוף הדבר תלוי אם עובר ירך אמו. וב"ש בא"ל לחלק בין זכר לנקבה, [דאם העובר נקבה א"ל תרגולות אחרת כי עובר ירך אמו, משא"כ אם הוא זכר ע"ש], הוא חמוה, ואף דבתוס' בנורות ט' [ד"ה אמר רב אשי וכו'] כתבו כה"ג לענין חליה ע"ש, אבל לענין עובר ירך אמו אין חילוק [בין זכר לנקבה], כדמוכח ברמב"ם ובה"מ פ"ג מנחלת הכ"ב [כניח להם פרה מושכרת וכי' וילדה, הבכור נוטל זה וצילוח פי

דילמא כיון דקרא מפיק לה בלשון בחשעה לחודש בערב וגו', לומר דהוי כהשענה חשישי ועשירי, ממילא כל שמחויב בחשענה בעשירי מחויב לקיים ועניתם וכו' לאכול בחשישי, והניח ב"ע ע"ש]. ועי' מג"א ס' חק"ע סק"ע [שבי' דחיוז אכילה בעיוה"כ הוא מדאורייתא, והקשה על הב"י במ"ש דאםמכתא בעלמא הוא יע"ש].

ועי' מג"א ס' י' סק"ז דאסור ללעום לאקרייץ בערב יוה"כ [כי ישאר מחיקוחו בפיו ביוה"כ, וכשצולע הרוק יבלע מחיקוחו], ועי' בט"ז סק"א [במה שהביא מדברי הטור במעשה דחייב כמה שקנה הדג וכו' ע"ש] ועי' במד"ר פ' בראשית פ"א דמס"ס עלה שקרע החייב הדג ומלא צו מרגליות ונחפרנס זה כל ימיו ע"ש. ועחוס' ע"ז ה' ע"ב שרמזו למעשה דחייב.

ואסור לחתענות בו אפי' ח"ח. עי' הלק"ט ח"א ס' כ"ז בנשבע שלא לאכול בשר בעיוה"כ, [שכתב דלדידי חזי ליה דאין איסור להשענות, דאדרבה מכלל עשרת ימי תשובה הוא ויש מחזירים להשענות בריה ושבת שניתיים כ"ש בעיוה"כ, אלא שצגלול היו נוהגים להרבות צו שמחה כדאמרינן כל האוכל ושותה בעיוה"כ וכי' יעוש"ה]. ודברי הלק"ט חמוהים שלא הזכיר מכאן, ובפרט מדברי הרמ"א שבי' דאפי' חטאת חלים אסור להשענות צו. אך דמ"מ י"ל דהשענה שנשבע שלא יאכל בשר ולא ישחק יין חלה עליו, כי אין חיוב לאכול בשר דוקא אפי' בשבת, כמ"ש ביו"ד רס"י שמ"א וש"ך שם. ועי' במש"ז סוסק"א שהניח ב"ע אי איכא איסור לא תחמוד בשל עכ"ר. ועי' בש"ע הרב בקינ"א לפי ת"מ שהעלה דמותה, וע"ש מ"ש עכ"ג בס"י ת"מ [סק"א מכמ"ק צ"ה].

פסוק ב': אין גופלים על פניהם בעיוה"כ. פי' מג"א סוס"י תרי"ז דמותה להספיד בערב יוה"כ.

ג. א"א למנח ומחזר לתודה. פי' ס' א' באחרונים שאין לומר פרשה בקרבנות כלל בעיוה"כ.

קנו

אורח

ה' יום הכפורים ס' תרו

חיים

דמות הקצבן חורקין בני משיבם על הגנות או בחלל
מקום ששפוטות יכולין לקחת משם (עור):

תרו שיפיים אדם חבירו בערב יוה"כ. ובו ד' סעיפים:
א. עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר

דעת תורה

שנים, ובקשה הכ"מ דלהו כתרמל ונעשה שכלים ואישתני, דבכא נמי מעיקרא עובר וכשחל ולד, וחי הכ"מ דאיכא למימר שאני עובר דירך אמו הוא, ובר"ל כלא אישתני ישיש]. ועי' רמב"ם פרק ז' מעבדים הלכה ה' [הכותב לשפחתו מעוברת ברי את בן חורין ולדך עבד, דבריו קיימין, ברי את שפחה ולדך בן חורין לא אמר כלום, שזכר כמו ששחרר חליב]. ובכשגות שם [ח"ל: ח"א קשי רישא חסיפא, סיפא קאמר דעובר ירך אמו הוא, איכא רישא אמאי דבריו קיימין, אלא רישא דבריו קיימין דעובר לאו ירך אמו הוא, וסיפא לא אמר כלום או משום דלא בא לשלם וכו' ישישי]. ועי' בלח"מ שם [מיש באורן דבריו הרמב"ם שדעת הר"מ נראה דזה ששובר ירך אמו, והביא ברבב סחירות מכחיק מדבריו הרמב"ם שדעתו אינו כן, ישיש באורן], וגם בשאר רדב"ז ח"א סי' קפ"ה באר"ך דזה, ובמח"כ נעלם מהם דבריו הרמב"ם בפ"ג מב' נחלות הר"ל והר"מ שז' בפשי דעת הרמב"ם ששובר ירך אמו הוא, ועי' בשעריי פ"ג מגניבה [מיש דזה באורן לכוונה שדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו הוא ישיש]. ועלח"מ פ"ד מפסוקימיק [הלכה ה' דהא דכפרים חטאת מעוברת וילדה וכו']. ומה שז' מהרמב"ם רפ"ו ממשכב הקרבנות וכו' ע"ש. ורמב"ם פ"ג משחיטה הלכה ה' שכתב להדיא דעובר ירך אמו הוא. ועי' סי' מהנה ראובן חמורה י"א דזה. ועי' ברין יומא פ' יוכי"כ בשם הרמב"ם דמוכה ג"כ הכי, [ישיש דהא דעוברת שהריחה וכו', שהביא דבריו דכ"ג דמשמע מיני דמאכלין אותה משום סכנה ולד וכו', וכתב הרמב"ם דהיינו דגרסין בסופיק דעריין האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקדשין את כריסה ומזליין את כולו וכו', ובסו"ד כתב דזה"ל: ואיכא ח"ד שאין מחללין משום נפלים וכו', ופעמא דיושבת על המשבר טעמא אחרונה הוא, דכיון שמתה הוא כילוד ולא כירך אמו הוא וכו' ישישי]. ועי' רמב"ם פ"א מפרס [ה"ז בסופה ח"ל: נעשית דה מלאכה או שטלה עלי עול מאליו, אם לרצו פסולה וכו', לפיכך אם שכן עלי העוף כשירה, טלה עלי זכר פסולה, ואין לר"ך לומר שהמעוברת פסולה]. וחז"ט ברפ"ג דפרס [שהביא דבריו הרע"ב וכו' דריש דריש ורצן דפליגי בפרס חטאת המעוברת אם כשרה, נחלקו אי עובר ירך אמו או לא, דריש דמכשיר סבר עובר ירך אמו והוי כגופה דפרס, ורצן דפסלי סברי עובר לאו ירך אמו ונפסלת מחמת מלאכה שנושאת את עוברת, וסיים הרע"ב דהלכה שהיא פסולה משעה שטלה עלי זכר וכו', ואפי' אינה מעוברת ע"כ. וכתב החז"ט ע"ז ח"ל: ומיש בר"ז והלכה שהיא פסולה וכו' ואפי' אינה מעוברת,

סימן תר"ו

פעיף א': עבירות שבין אדם לחבירו וכו'. עפ"מ דמש"ז סק"א [מיש בשם הפרי"ח דביומא דכיפורי לית לשטן רשות לאסעוני להפך חובתו, אבל מימ דודי עבד וכו' ישיש]. ועי' מהר"ל ה"ל יוכי"כ דדוקא עבירות של יו"כ, [לית לי רשות לאסעוני], אבל של כל השנה יש לו רשות. ועי' רוקח סי' ר"ז בסופו [בזה"ל: ולאחר כל החפלה של נעילה וכו' חוקעין קשרין וכו', ומונה שלנו במלכות לוח"ר לתקוע רק תקיעה אח' לומר נאחו את השטן, לפי שבערקי דריש בפמ"ז יוכי"כ מכפר על עבירות קלות וחמורות וכו', ראש סמאל שאינו מולא דכן חטא, אמר לפני הקב"ה רצ"ע יש לך עם אי בארץ וזמה למלאכי השרת ששמים, מה מלאכי השמים הולכים

שדי חמד מערכת העין בלל סא—סד בללים תרבה

ידי שביע על ידי סמיכה לא מהניא לגבי שירות דבעין בעמידה אף על גב דעל ידי שמייה כשר בעדות דשמייה נקראת עמידה ונקראת ישיבה ואפילו הכי כשר בשירות אכל עמידה מן הלד לא חשיבא עמידה ויש לתמוה על הרב מוהר"ן בהגהותיו לטורי זהב שישב דברי הרמ"א דיפה דק שסמך עלמו על סוף דברי הרשב"א שכתב ועוד דמאי דאמרינן דיינים בישיבה אינו אלא מדרבנן כיון דדריעבד כשר ואם כן בעמידה על ידי סמיכה אפילו לכתחלה נמי משמע מזה דאפילו בלא טעמא דלעיל מכשר בהכי כיון דאינו אלא מדרבנן ואין כאן עמידה משאם אם כן הוא הדין לענין עמידת העדים דהיא נמי אינה אלא מדרבנן וקל וחומר נמי איכא דעל כל פנים קרובה לעמידה יותר מלישיבה שהרי עמידה על ידי סמיכה מקרייא ולא מקרייא ישיבה על ידי דבר אחר בשום מקום אלו תורף דבריו ותמוה עובא דלפי זה על כרחין שהבין בדברי הרשב"א דהאי ועוד וכו' קאי נמי אעמידת עדים ולא הו"ל אלא מדרבנן וזה אינו דעמידת עדים הוא מדאורייתא כדמוכח בסוגיא בפרק ב' דזבחים דקאמר מה ליושב שכן פסול לעדות גם עיקר מה שכתב ליישב דברי הרמ"א תמוה דמזכיר דעמידה על ידי סמיכה קרובה לעמידה יותר מלישיבה וקשה עובא שהרי גבי קדוש סברי רבנן (בפרק ב' דזבחים הג'ל) דשומה כשר לקדוש ובעומד על ידי סמיכה פסול ועל כרחין דסברי דשומה מיקרי יושב ומקרי עומד אכל עומד על ידי סמיכה הוי קרוב לישיבה יותר מעמידה וכו' גם מה שכתב שרמ"א סמך על סוף דברי הרשב"א אחר המחילה אין כונת הרשב"א כן אלא כונתו דאפילו במא דעמידה על ידי סמיכה לא חשיבה ישיבה מכל מקום כיון דהוי מידי דרבנן דהיינו הא דדיינים בישיבה לא הוי אלא מדרבנן כל דלא עמידה גמורה דרבנן יש להקל אכל קושטא הוא דסובר הרשב"א דעמידה על ידי סמיכה חשיבא ישיבה וכן תמה על הרב בית חדש בסיומן י"ז שמתבאר דסובר עמידה על ידי סמיכה קרויה עמידה וקרויה ישיבה דומיא דשמייה ממא ותימה שהרי רבנן גבי קדוש סברי דכשר על ידי שמייה ופסול על ידי סמיכה ומה שדמה הרשב"א עמידה מן הלד לשמייה אינו אלא לענין דמקרייא ישיבה וכו' שכתב הרב טורי זהב אלו תורף דב"ק ועיין מה שפלפל בזה הרב רנו ליעקב (שכסוף ספר מוצא כפרה) בליקוטיו לשבועות על דף ל' ונראה מדבריו דנקיט דעמידה על ידי סמיכה חשיבה עמידה וחשיבה ישיבה (עיין שדי חמד מערכת ראש השנה ס' ב' אות ל"ו ד"ה והנה נמשכו) :

בלל ס"ב) עובר ירך אמו הוא לא הו"ל אלא מחלוקת בש"ס כנודע וגם בספק ההלכה נחלקו אבות העולם התוספות קמא מ"ז עמוד א' וחולין ח"ן עמוד א' סבירא להו דעובר ירך אמו זולתי בטרפיות דתלי בחיות ורבינו פס סבירא ליה דקמא לן לאו ירך אמו עיין להרבנים מלא הרוצים במערכת זו שער המלך בפרק ב' מהלכות גנבה מחנה אפרים הלכות דבר שלא בא לעולם סימן א' שפתי כהן יורה דעה סימן ע"ט ס"ק ח' ובהגהות יד שאלו שם מנחה טהורה דף ק"ג ע"ג כסף נבחר כלל קל"ב מטה אהרן ד' רמ"א מלאכת שלמה חכים ד' ח"י ע"ד ומכלל דברי רבנן קדישי הג'ל אתה למד כי אינו פשוט להחליט בדעת הרמב"ם היכי סבירא ליה ושירים רבים נבוכים הם באר"ש זה אומר בכה וכו' ועיין מה שכתבתי במכתב לחזקתו בחלק השיטה ד' ו' ע"ד וק"ל ועיין עוד בחנא וחסדא ח"א ד' קע"א ע"ג וע"ד ועיין תרומת הדשן ס' ע"ר ולפי הנראה נעלם מהגאון אור נעלם בשו"ת ס' כ"ג שיטת הרא"ש בזה דלפי דרכו לריך לומר דהרא"ש סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא ומשום הכי אי אפשר להקנות העובר במשיכה ולכן מהני קנין כסף וכיעוין שם ובאמת דעת הרא"ש בפרק הפרה ס' ב' דדעת התוספות דעובר ירך אמו בכל דוכתא חוץ מטרפיות וכמו שכתב בתרומת הדשן שם ובכתבים ס' קס"ז וקס"ט ואם כן אימיה במשיכה מיקרי על ידי אמו וגם מה שכתב לפי דרכו דדעת הרמב"ם דעובר לאו

ירך אמו הוא כבר כתבתי דאינו פשוט לומר כן גם הטור מלבד דמסתמא נמשך אחר סברת אביו הרא"ש הנה בשער המלך שם כתב מפורש שדעת הטור בחשן משפט ס' ע"ן דעובר ירך אמו עיין שם גם לפי מה שכתבתי שם בשם העיטור להוכיח מדברי הרמב"ם ריש פרק ט' מהלכות נזקי ממון דסבירא ליה דירך אמו הוא עיין שם גראה דכן יש להוכיח גם מדברי הטור חשן משפט ריש ס' ש"ט עיין שם ולריך להתיישב בכל זה ואני אמרתי בחפזי עיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת ליינים במערכת בכור בהמה ס' ג' אות א' ס"ק ל"ה ובספר עלי לבונה ליורה דעה ס' ע"ך (בסוף ד"ה אך שמעתי) הביא מה שכתב בהגהות אשרי בפרק הזהב דהמור עובר בהמתו לנכרי לפטירה מבטורה בני בכסף לבד אף למאן דאמר דקנין העכו"ם הוא במשיכה ולא בכסף משום כיון דאי אפשר במשיכה בני בכסף וכו' וכאב דלריך עיין שלא הביאו הפוסקים דברי הגהות אשרי דזה חידוש וכו' עיין שם ולפי הנראה נעלם ממנו דבמשיכות מיימוניות לספר קנין ס' ה' כתב דמהר"ם לא סמך על סברת האור זרוע שבהגהות אשרי הג'ל וכתב בתרומת הדשן ס' ע"ר ובפסקים וכתבים ס' קס"ז וקס"ט דהאור זרוע סבירא ליה דעובר לאו ירך אמו הוא ומשום הכי סבירא ליה דלימיה במשיכה מיקרי ואהכי בני בכסף ומוהר"ם סבירא ליה דדעת התוספות והרא"ש דעובר ירך אמו הוא ואימיה במשיכה אם כן ממילא מוכן דמה שלא הביאו הפוסקים סברת ההגהות אשרי הוא משום דנקיט כחוספות והרא"ש ומוהר"ם הג'ל ובהגהות כליל תפארת שבשו"ת תפארת יוסף יו"ד ס' ל"ד אות א' הקשה על דברי הגאון אביו שכתב דלא מלא תקנה משום שלא היה בנדון משיכה בעובר כי אם קנין כסף מדברי ההגהות אשרי הג'ל כאילו סברת האור זרוע היא הלכה פסוקה והעלים עיין מדברי התרומת הדשן הג'ל כיעוין שם ובספר פרט יוסף להגאון מסלאנים בדף קל"ד ע"ג כתב להכריח דסברת הרמב"ם היא דעובר לאו ירך אמו דלא כהרב לחם משנה שהחליט בדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו עיין שם והרב"ד בתשובות החדשות ס' פק"ח תופס שדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו הוא :

ובתבו התוספות בבא מליעא ד' ע"ט ע"ב ד"ה השתא דאפילו למאן דאמר עובר לאו ירך אמו בלשון בני אדם לענין משא ומתן חשודים כגוף אחד ועיין פרט יוסף מסלאנים ד' דק"ל ע"ד ס' ר"ך :

בלל ס"ג) עיבור עורות לכתיבת ספר תורה תפלין ומזוזות דבעין לשמה אם הוא מדאורייתא עיין באור לי ס' ל"ג (ד"ה ואין לומר) מה שכתבתי בשם הרבנים מנחה בלולה ד' נ"ן וטעם המלך סוף פרק ג' דגירושין ועיין עוד שם באור לי ד' ל"ח ע"ד ומדברי רבינו עקיבא איגר בתשובה סוף ס' ב' מתבאר יפה דפשיטא ליה דהוא מן התורה עיין שם ומה שכתב בפרי מגדים ארח חיים ס' ל"ב ס"ק י"ג באשל אברהם דהוא מדרבנן והוכיח כן מתשובת הרמב"ם שבכסף משנה הלכות תפלין פרק א' הלכה י"א כתב בשו"ת בית שלמה ארח חיים חוץ ס' ע"ג ד' מ"ז ע"ב דבתשובת הרמב"ם הנדפסות ס' י"ח הלשון מתוקן כראוי ואין משא ראיה ועיין בזה בשו"ת בנין שלמה לידדי הגאון מהרש"ך י"ז בס"ו ו' ובשו"ת משיב דבר להגאון נל"ב בחלק א"ח ס' ח' (ד"ה והא מיהא) כתב על מה שהביא מרן כסף משנה בשם תשובת הרמב"ם דבאמת תשובה זו מרפסת איגרי וכו' הא מיהא עיבור לשם ספר תורה הוא מן התורה ושוריה הרמב"ם אם אמת הוא שהרמב"ם חתים עלה לריך לומר כמו שכתב הגר"א בא"ח ס' ש"א ס"ק ק"ד עכ"ל ומי שנמלא אללו חידושי הגר"א הג'ל עיין בו ויבין מאי קאמר רב בזה (לריך להתיישב בל"ן במה שכתבתי במערכת הכ"ף אות קמ"ט) :

בלל ס"ד) עובר בלאו וכן עובר בעשה איכא עובא דרולה לומר מדרבנן כמו שהאריך מרן מיד"א בקמה דוכתי עיין יעיר און במערכת הבי"ת אות ח' ובמערכת קול"ט

בלל ס"ב) עובר ירך אמו הוא לא הו"ל אלא מחלוקת בש"ס כנודע וגם בספק ההלכה נחלקו אבות העולם התוספות קמא מ"ז עמוד א' וחולין ח"ן עמוד א' סבירא להו דעובר ירך אמו זולתי בטרפיות דתלי בחיות ורבינו פס סבירא ליה דקמא לן לאו ירך אמו עיין להרבנים מלא הרוצים במערכת זו שער המלך בפרק ב' מהלכות גנבה מחנה אפרים הלכות דבר שלא בא לעולם סימן א' שפתי כהן יורה דעה סימן ע"ט ס"ק ח' ובהגהות יד שאלו שם מנחה טהורה דף ק"ג ע"ג כסף נבחר כלל קל"ב מטה אהרן ד' רמ"א מלאכת שלמה חכים ד' ח"י ע"ד ומכלל דברי רבנן קדישי הג'ל אתה למד כי אינו פשוט להחליט בדעת הרמב"ם היכי סבירא ליה ושירים רבים נבוכים הם באר"ש זה אומר בכה וכו' ועיין מה שכתבתי במכתב לחזקתו בחלק השיטה ד' ו' ע"ד וק"ל ועיין עוד בחנא וחסדא ח"א ד' קע"א ע"ג וע"ד ועיין תרומת הדשן ס' ע"ר ולפי הנראה נעלם מהגאון אור נעלם בשו"ת ס' כ"ג שיטת הרא"ש בזה דלפי דרכו לריך לומר דהרא"ש סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא ומשום הכי אי אפשר להקנות העובר במשיכה ולכן מהני קנין כסף וכיעוין שם ובאמת דעת הרא"ש בפרק הפרה ס' ב' דדעת התוספות דעובר ירך אמו בכל דוכתא חוץ מטרפיות וכמו שכתב בתרומת הדשן שם ובכתבים ס' קס"ז וקס"ט ואם כן אימיה במשיכה מיקרי על ידי אמו וגם מה שכתב לפי דרכו דדעת הרמב"ם דעובר לאו

צפנת	סנהדרין פ' ע"ב	פענח	קנה
------	----------------	------	-----

חשיב זה קבלה על מה שאומר המתרה, אך מרש"י דף ע"ח ע"ב משמע דצריך לומר שאהרג מפורש, ועיין רש"י חולין דף מ"א קטו ועיין לעיל דף ס' ע"א קמ גבי אף אני כמוהו, עיי"ש, דזה כאומר מפורש מה שאמר חבירו עיי"ש בזה, ועמ"ש בשבועות דף כ"ט ע"ב ובדברי הרמב"ם בהל' שגגות עיי"ש בזה.

שם.

ר"ל, דאל"כ אתה מבטל דין של מיתה שהוא נתחייב, וא"א בזה דשם יתברר אח"כ ולא דמי... בדין אי אתה יכול, ועיין בתוס' מכות דף ב' קמ משום דין דובערת, אבל כאן אסור לבטל הדין.

תוס', ד"ה עובר: כיון דער עכשיו חיה חיות חולד תלוי בחאב, הוי כאילו נגמר דין שניהם.

ואף דהאי שאני דאף לאחר גמ"ד אין הורגין, ואמר שם גבי עקר גופא אחריני, ור"ל דהא קטן אין הורגין אותו, משא"כ בעובר וכמו דכתבו התוס' כתמורה דף י' קט עיי"ש גבי מחוסר זמן דעובר לא הוה מחו"נ, ואם נולד הוה מחו"נ, ה"נ כן בדיני נפשות, וגם בולד בהמה נאמר העובר. משא"כ גבי ולד אשה דרק דין המיתה, וגם כיון דקטן א"א להרגו,

קבו ע"א ד"ה מאי: הוא אומר יודע אני, וע"מ כן אני עושה שאמות.

קבו אמר ר"ל, ש"מ, אף אני כמוהו כשר בדיני ממונות ובדיני.

קכח ע"א ד"ה כל: וכן קשה, דבתוספתא תניא כל חייבי מיתות שאי אתה יכול להמיתן במיתה הכתובה בהן, אתה ממיתם בכל מיתה, ודריש ליה מן קרא דובערת הרע מקרבך, ואמאי, הא הוה רוצח וגואה"ד ב' כתובים הבאים כאחד, ות"י ה"ר יוסף, דרוצח וגואה"ד הוי ב' כתובים לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתן אף במיתה שאינה מד' מיתות ב"ד, אבל בד' מיתות ב"ד פשיטא דנמיתם ככל חייבי מיתות.

קכט ע"ב ד"ה ואזנא: וא"ת היכי אפשר דקדושה חל על העוברין, והא אמר דאסור להקדיש מחוסר זמן וכו', וי"ל דקודם שנולד מצי מקדיש ליה.

קל ה"ל ע"ה, פ"ד הל' ו: ואם נמצאו העובדים רובה, מכים את כל הטף ונשים של עובדים לפי חרב.

קלא ע"ב: איבעיא להו, מהו למנות בו ראשון ושני [נטמאה בהמה שחוסה, מהו למנותה ראשון וכן

הוה כמו שיצא מבי"ד זכאי, אך יהיה נ"מ גבי עיר הנדחת לשיטת הרמב"ם ו"ל על דהורגין הקטנים עם הנשים, איך הדין גבי מעוברת וישבה על המשכר מאי, וגם אם אח"כ הגדיל בודאי אין הורגין אותו, דזה לא בכלל גמ"ד דזה ממילא, ועמ"ש"כ חולין דף ק"א עיי"ש בזה. ועיקר הגדר אם זה ב' גופין ורק פועל לשניהם, וכמו בחולין דף ע"ד גבי בן פקועה ודף ע"ה ודף ע"ד קלא עיי"ש כאגוז המתקשקש, ועיין ב"ק דף ע"ח עיי"ש גבי חוץ מעוברת, וכ"מ בזה, והארכתי בזה הרבה גבי מעוברת שנתגיירה אם הוה בת אם מותרת לכהן, ועיין מ"ש בגיטין דף כ"ג ע"ב קלג גבי גדר אם היד שייך לשניהם, וכן נ"מ לשיטת הירושלמי גיטין פ"ד וב"ק פ"ה אם עובר יוצא בראשי אברים משל האם, וכן אם יש גדר פרטים בעובר דהיינו אם למ"ד כמכריעין קלג דשן ועין של שפחה אי"צ גט שיחרור, אם גם בעובר כן, ועיין חולין דף ע"ה גבי חלב עיי"ש מ"ש, ועיין במ"ש בזה גבי הך דקידושין דף ס"ב גבי עובר ורש"י חולין דף ע"ב ע"ב קלג גבי שחיטה בן ח', ועיין בספרי חוקת קלה גבי רכיעית דם מנפל, וחולין דף ע"ב ע"א קלג עיי"ש, ואכמ"ל ולקמן דף פ"ד ע"ב קלג, עיי"ש בזה.

ט' חי שבבטנה שני — רש"י] וכו', רשב"ל אומר אין מונין בו ראשון ושני, געשה כאגוז המתקשקש.

קלב קסבר עובר ירך אמו ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה ובתוס' הקשו, האך זכתה לו, כיון דידה היא כיד רבה, שלא שיחרר אלא העובר, ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה, עיי"ש.

קלג גיטין, מב ע"ב: המכריעין לפני חכמים אומרים, נראין דברי ר"ט (שא"צ גט שיחרור) בשן ועין, הואיל והתורה זכתה לו, ודברי רבי עקיבא (שצריך גט שיחרור) בשאר אברים.

קלד ד"ה שיש במינה שחיטה: אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה, אין לנו במה לטהר אפילו נשחט, לפי שאינו בכלל בקר וצאן.

קלה פיסקא קה: 'לכל נפש אדם, להביא את בן ח'.

קלו 'הנוגע במת בנפש, איזהו מת שבנפש של אדם, הוי אומר זה עובר שבמע' אשה.

קלז ואי כתב רחמנא כל מכה נפש, הויא אפי' גפלים אפי' בן שמונה וכו'.

תשבץ

מ-

מתחלת בב' לשיכך הכחובה מתחלת בב' וכמו שהיו במחן תורה ז' קולות דכתיב
הבו נה' וגומ' קול ה' על הים וגומ' כנגדן תתנו ז' ברכות וכמו שיש בעשרת
הדברות י"ד אזכרות כך יש בשבע ברכות וכמו שהיו נ' ימים מליאת מלרים
עד מחן תורה כך נתן הקב"ה נ' שצדי בינה וכמו כן הכחובה נ' שקלים דכתיב
כסף שקול כצורה החולות ואצ"ו רבותיה זהו נ' שקלים *

תס"ז שהצנו בו יס"אל כמו כן החזן מתענה ובמחן תורה היו נשואין
דכתיב אהבת כלולתך עשרה פעמים נקראו יס"אל כלה לפני

המקום שבע פעמים בשיר השירים ושלשה פעמים בס"א כנגד עשרת הדברות
וכנגדן מקבלין עשרה לברכת חתנים שנאמר ויקח בוצו עשרה אנשים והוא שנאמר
ויכתבם על שתי לוחות אבנים ויחכם בידו כך החזן חותם ומחן הכחובה אצ"ו וכמו
שהיו יס"אל במל"י שנים עשר חדש אצ"ה שנאמר ואזנה אשה משכנתה כמו
כן נותנין לאשה שנים עשר חדש לפיכך את עצמה בתכשיטיה ומה שאנו שופכין
כיום של ברכה על פני הדיח כימן טוב שיספיע להם הקב"ה ברכה שנאמר ואריק
לכם ברכה עד בלי די עד שיכלו ספחותיו מלומד די חס"ן בגימטריא ח"ן נשי"ם
לפיכך יש לו חן לפני שדומה לערך חס"ן ע"ל הכ"לה בגימטריא
החור"ה לומר כל המשמח חס"ן וכלה כאילו עסק בתורה כדאצ"ינן
בכחובי' (דף יז) מבטלין תלמוד תורה להולאת המת ולהכ"ס כלה לחופה
פ"ייה ורבי"ה בגימטריא חס"ן וכ"לה זכר בגימטריא ברכ"ה נק"בה
בגימטריא קל"ה אר"ור הע"ן בגימטריא ברו"ך מר"דכי בחו"לה בגימטריא
אפרה"מון לומר שיש לשלוח לכלה בשמים בחור"הי"רא בלשון אשכנז לומר
לאיזה בחור אנו חייבים לשאת ולעשו כל מה שאמרנו להירא את דבר ה' אבל
בחור עם הארץ ואינו ירא את דבר ה' אכור וכל הנהגה מסעודת תלמיד חכם
וחבר כאלו נהנה מזיו שכינה שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל וגומ' ואין
אדם עולה לגדולה אלא ^{מאמר} חס"כ מוחלין לו את כל עוונותיו ובעד"ש יש ג' מוחלין
להם עונותיהם מלך נשיא ^{מאמר} חס"ן ערך דכתיב בן שנה שאל במלכו פירוש
כבן שנה בלא עון נשיא דכתיב מפני שיבה וגומ' וסמך ליה וכי יגור
אתכם גר וגר שנחגייר כקטן הנולד דמי חס"ן דכתיב וילך
עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וכי מחלת שמה והלא בשמת שמה שנאמר ואת
בשמת בת ישמעאל אלא מלמד שנמחלו לה עונותיה בג"ן בגימטריא כ"לה כל
המשמח חס"ן וכלה יבא בגן עדן חס"ן בגימטריא שחק"ים לומר כל המשחק
לפני חס"ן וכלה זוכה ליהנות ממה שמשחקים ברכיע שחקים חס"ן מטריוקון ח'
חורין ח' תלמיד חכם נ' נשיא מלמד שנעשה חורין מעלך המוח ואינו לרדך
לעמוד מפני תלמיד חכם ולא מפני נשיא ודומה למלך ונשיא מה מלך ונשיא
אינם הונכים יחידים אף חס"ן לא ילך יחידיו ג' אותיות מלך וג' אותיות חס"ן
מה מלך ח' ילך מקיפי' אותו אף חס"ן שושבינו מקיפין אותו מה מלך שולחין
לו מנות אף חס"ן שולחין לו מנות מה שאנו נוהגין למסור כלה לחס"ן ג' פעמים
נגד כי יקח איש אשה ובא אליה וסגלה וכי יקח איש אשה ובעלה וכי יקח
איש אשה חדשה רצו ג' מהירות מה שאנו אומרים עשר"ה הדברות ולא עשרת

הדברים

תשב"ץ

הדברים לפי שדברות עולה בגימטריא חר"ג מלות חסר אחת היא יראת ה' ששקולה כנגד כולם ועל האדם לעשות ולא מן המקום דכתיב מה ה' אלדיך שאל מעמך כי אם ליראה אותו בן י"ח נחופה דכתיב והו"א כחזק יולא מחופהו והוא בגימטריא י"ח חח"ן ע"ל כ"ל בגימטריא חר"ג וגימטריא מ"שה רבינו כשמה רבינו קבל החורה היתה הכלה והחזק זה הקצ"ה וזהו שיבד הפיט בקבלת כלל כחוצה חזק ומה שאנו נוהגים להוסיף החזק והכלה יול הכפכל במולאי שבת רמז מיבמות בפרק ביח שמאי (דף ק') לאמרינן החס הוא עובדא בגרש ואותציה רבא אבי' כורסיה פי' ספסל ומה שזרקין נרות דולקות רמז חורה שנאמר ויהי קולות וברקים נקוט האי כלל בילך כל המנהגים של חזק ושל כלל לנו למדין מהחזק חורה שה' היה מראה עצמו כחזק נגד כלל שהם ישראל הטבע"ת בגימטריא הקדושים והיו תואמי"ם בגימטריא חזק וכלל ונקא שלשה במבורת ג' מוחלין נהם עונותיהם חזק נשיא חולה חזק דכתיב ונקא האיש מעון נשיא דכתיב אשר שלח ידו במשיח ה' ונקא חולה דכתיב על משענתו ונקא הר"ם ז"ל וכל המשמח חזק וכלל יזכה לראות בשמחת לויחן שנאמר זה לויחן ילדת לשחק בו :

תסח ואומר שחזן אינו פטור מק"ש בזמן הזה ובדורות הראשונים שהיו מכווני' בק"ש לכך היה חזן פטור לפי שהיה טרוד ולא היה יכול לכונן אבל עכשיו בנאו הכי אין לנו יכולים לכונן לפיכך הוא חייב נכון .

תסח מהר"ם ז"ל אומר אדם שטבע במים שאין להם סוף והלכה אשתו ונשאת בלא החרת חכם שיש לגדות האשה והבעל עד שיגרשנה כדאיתא בפרק בתרא דיבמות (דף קכח) ההוא דהוה קא אזיל ואמר מאן איכא ביה חבא טבע חבא אמר רב נחמן האלדי' אכלו כוורי לחבא מדבוריה דרב נחמן אזלא דביחאו דחבא ואינכבה ולא אמר לה ולא מידי משמע דוקא מדבוריה דרב נחמן מכאן ראי' שאין לה להגשא אלא על פי חכם ואם נשאת כופין את שניהם האשה והאיש לגרש ומי שמעכב האיש או האשה יש לגדות וחכם שהחיר יש לגדותו כדאיתא בפרק בתרא דיבמות (דף קכא) ההוא גברא דטבע באגמא דבמקי אינכבא רב שילא דביחאו אמר ליה רב לשמואל תא' נשאתיה אמר לה נשייליה צרישא שלח ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמי דבמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף ומר מאי טעמא עבדת הכי שלח להו מטעא טעיני' אנא כברי כיון דסברי גוקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימא גלי' אשפלוהו קיי שמואל עלויה דרב לא יאוגה ללדיק כל און וקרי רב עליה דשמואל וחשועה ב"רב יועץ אלמא משמע ראי' מכאן שיש לגדות החכם שמתיר לה לינשא לאשה שטבע בפלה במים שאין להם סוף שהרי רב ושמואל רצו לגדות רב שילא בשביל שנתן רשות לינשא לאשה שטבע בעלה במים שאין להם סוף אם לא שהניחו בשביל שטעה רב שילא שסבר שאגמא דבמקי כמים שיש להם סוף :

הג"ה ימירו במסקנת הספר אינו בן דמסיק בהריא דברי' עבר מותר אפילו צילא על פי' חכם ואפילו במים שאין להם סוף ומה שאמרו בפנים על ההוא דחבא וירקא משום דאינכבא על פי' רב נחמן לא משמע בן כלל דהא מצינו

א. הצורך באהרן:

למטה מטה³⁴⁸, לעורר גם את הנשמות (דבי"ע) שבגוף ונפש הבהמית³⁴⁹.

— עוד טעם להצורך ד"בהעלותך את הנרות", כי עי"ז הוא ממשיך בחי' "אהבה רבה" כזו שלא ישנה בטבע הנשמה מצד עצמה, כמבואר בכרך א' ע' תקצא.

הכח לעלות:

מהטעמים לזה שגם בשביל ההעלאה עצמה, צריכות הנשמות לאהרן:

(א) הנשמות דבי"ע, להיותם בחי' "זרע בהמה"³⁵⁰, אין בהן הכח³⁵¹ לעלות למעלה³⁵².

(ב) מצד ירידת הנשמה למטה (בבי"ע, ובפרט מצד התלבשותה בגוף ונה"ב³⁵³), בושה היא מעוצם מעלת רוממות כבודו ית' [ובהיות שהנשמה משיגה גודל עוצם מעלת המלך — מלכו של עולם, הבושה שלה היא גדולה ביותר³⁵⁴], ולכן צריכה היא להעזר והסעד של אהרן שושדמ"ט, שעוזר וסועד אותה שתוכל להתעלות — דוגמת הכלה, שמצד הבושה שלה, צריכה היא לעזר וסעד מהשוכבין — שיביאה לפני החתן³⁵⁴.

ואף שצורך הכלה להשוכבין הוא רק בעת החתונה ולא אח"כ, מ"מ צריכה הנשמה להעזר דאהרן (בשביל עלייתה) בכל יום ויום [שלכן העבודה ד"בהעלותך את הנרות" היתה בכל יום] — כי בכל יום מבררות הנשמות ניצוצות חדשות, ולכן, צריכות הן תמיד להעזר דאהרן³⁵⁵.

— ש"א ג, ג) [וגם בהיותם למטה הם בבחי' "אור" — זאת תורת שם פ"ו, וראה גם סה"מ תקס"ב שם], ולכן מתעוררים הם ע"י הגילוי אור מלמעלה שנמשך ע"י אהרן (אוה"ת שם, זאת תורת שם, וראה עי"ז מ"ר שם פמ"ב וג'). (346) ראה עי"ז לקו"ת מסעי שם, המשך הג"ל שם ואילך. (347) סה"מ שם ע' רטז ואילך, אוה"ת שם, מ"ר שם פמ"א ואילך, זאת תורת שם פ"ו וז', בהעלותך שם פ"ב וג'. (348) ראה גם לעיל סעיף ג סק"א ח"ג. (349) זאת תורת שם, וראה גם המשך הג"ל ע' ריט ואילך. (350) דזהו מ"ש (משלי כ, כז) נר הוי' נשמת אדם — שרק הנשמות ד"זרע אדם" הן דוגמת הנר שעולה למעלה מא"י, משא"כ הנשמות ד"זרע בהמה" (ש"רוח הבהמה היוורת היא למטה) צריכות סיוע שיוכלו לעלות (מ"ר שם פמ"ב). (351) נוסף לזה שבגלוי — אין בהן הרצון לעלות (כג"ל מהמשך תרס"ו). (352) מ"ר שם ואילך. (353) זאת חנוכת שם פ"א. (354) תו"א פא, א, זאת חנוכת שם, זאת חנוכת שם פ"י.

ענין העלי' מלמטה למעלה ישנה בנשמות ישראל גם מצד עצמם [שזהו הטעם למה שנקראים בשם "כלה" — כי "כלה" הוא מלשון³³³ "כלה שארי ולבבי"³³⁴, שהו"ע העלאת ותשוקת הנפש להכלל באו"ס ב"ה³²²; וכן מה שנקראים בשם "נרות", הוא מצד זה³³⁵ שהם דוגמת הנר שמשותקק³³⁶ ועולה למעלה³³⁷]. אלא שמ"מ צריכות הן לאהרן, שיעורר בהם את הרצון לעלות, וגם שיתן להם הכח לעלות, מצד הטעמים דלקמן.

הרצון לעלות:

תשוקת הנשמות לעלות ולהכלל באו"ס ב"ה, היא בגילוי אצלם בהיותם למעלה, אבל ע"י ירידתם למטה

[בבי"ע³³⁸, שהנשמות דבי"ע³³⁹ נקראים³⁴⁰ "זרע בהמה"³⁴¹, בחי' "רוח³⁴² הבהמה היוורת למטה" (היפך טבע העלי' ד"רוח³⁴³ האדם העולה למעלה)³⁴³]. ובפרט ע"י ירידתם והתלבשותם בגוף ונה"ב המעלימים ומסתירים על אור הנשמה³⁴⁴]

טבע העלי' שבהם הוא בהעלם³⁴⁵, ולכן³⁴⁶ צריכות הן לאהרן שושדמ"ט, שיעורר בהם את האהבה להכלל באו"ס ב"ה³⁴⁷.

וזהו גם הטעם מה שהתעוררות הנשמות הוא ע"י אהרן דוקא — כי אהרן ממשיך בחי' אור שלמעלה מהשתלשלות, ואור זה (שלמעלה מהשתלשלות), להיותו בחי' אין סוף, נמשך הוא

גם תו"א שם. (333) לשון הכתוב — תהלים עג, כו. (334) כ"ה בזאת תורת שם, וראה לקו"ת שה"ש שם, שב"כלה" ב' פירושים: מלשון כלה שארי גוי ומלשון (תהלים פה, ג) כלתה נפשי, ע"ש באריכות. (335) ראה גם תניא רפ"ט. (336) וענין שבעת הנרות שבמנורה הוא לפי שיש ז' מיני חילוקים באופן התשוקה (סה"מ שם ע' רטז, וראה לעיל ס"ג סק"א בתחלתו). (337) סה"מ שם ס"ע רטז ואילך, מ"ר שם פמ"ב, בהעלותך שם פ"ב. (338) ראה גם המשך תרס"ו ע' קכ. (339) משא"כ הנשמות דאצילות — גם כמו שנמשכו למטה הם בבחי' אצילות, ונק' "זרע אדם" (מקומות שבהערה 341). (340) ירמ' לא, כו. תו"א ר"פ משפטים, ובכ"מ. (341) מ"ר שם פמ"א ואילך, בהעלותך שם פ"ג. (342) לשון הכתוב — קהלת ג, כא (בשינוי לשון). (343) מ"ר שם, וראה גם המשך הג"ל שם. (344) אוה"ת תצוה ע' א'תרנו, זאת תורת שם פ"ה ואילך. (345) אלא שמ"מ "נר אלקים טרם יכבה" (לשון הכתוב

ב. אופן ההעלאה:

פעולתו של אהרן בהעלי' דנש"י היא — שגם הנשמות דבי"ע יוכלו לעלות מעצמן³⁵⁶ (כמו הנשמות דאצילות) בלתי סיוע שלו (אהרן)³⁵⁷. וזהו מ"ש "בהעלותך את הנרות — עד שתהא שלהבת עולה מאלי" ³⁵⁸ — שההעלאה של הנשמות תהי' בכח עצמן³⁵⁹.

ופעולתו זו היתה לא רק בעת שהדליק את הנרות, אלא — שע"י הדלקתן אז, עשה בנין קבוע לדורות בנש"י, אשר מעצמם יעשו כן בתמידות לדורותיהם³⁶⁰.

ג. האופן איך שפועל את ההעלאה:

העלאת הנשמות (וכן הרצון לעלות) הנפעלת ע"י אהרן "שושבינא דמטרוניתא", היא ע"י שהוא "רועה" אותם, ז. א. — ע"י שממשיך ומשפיע בהם אלקות מלמעלה³⁶¹ (כנ"ל ס"ד). וזהו גם מהטעמים למה שאהרן נקרא "רועה ישראל":

מכיון שאהרן צריך להעלות (גם) את הנשמות דבי"ע הנקראים "זרע בהמה" (כנ"ל סק"א), הרי בהכרח שגם אליהם ימשיך וישפיע, ולכן נקרא בשם "רועה", כי כמו שענינו של רועה כפשוטו הוא שרועה את הבהמות, כן גם אהרן "רועה ישראל" משפיע גם לנשמות דבי"ע הנק' "זרע בהמה"³⁶².

* * *

מהענינים שאהרן ממשיך ומשפיע לישראל בכדי לעורר אצלם את הרצון לעלות (— אהבה) — ראה לעיל ס"ג סק"א ח"א. מהענינים שאהרן משפיע לישראל שיוכלו לעלות למעלה הוא — שמחה של מצוה. ושמחה זו היא העזר והסעד שלהם (שנשפע להם מאהרן) שיוכלו לעלות למעלה³⁶⁴.

ד. הכח שיש לו על זה:

הכח שיש לאהרן לפעול את העלאת הנשמות מבי"ע לאצילות, הוא, לפי שאהרן עצמו הוא

מבחי' אצילות [וגם כמו שירד לבי"ע (להעלות את הנשמות) הוא בחי' אצילות³⁵³], ולכן ביכולתו להעלות אותם.

— ובדוגמת המקורב להמלך³⁶³, שבהיותו מאנשי היכל המלך ואינו כוש כלל לפניו, ביכולתו לעזור ולסעוד גם לאנשים אחרים שיבואו לפניו³⁶⁴.

וזהו גם מהטעמים שנקרא אהרן "שושבינא דמטרוניתא" — כי זה מה שביכולת השושבין להביא את הכלה להחתן, הוא לפי שהוא מקורב להחתן; ולכן נקרא אהרן "שושבין", כי היכולת של אהרן להעלות את הנשמות מבי"ע לאצילות, הוא מצד שהוא מבחי' אצילות³⁶⁴.

[ולפעמים מבואר³⁶⁵, שהכח שיש לאהרן להעלות את נש"י הוא — לפי שהוא שלוחו של החתן, כי ההעלאה של נש"י שע"י אהרן, היא ע"י אותיות התורה (הנמשכות מלמעלה³⁶⁵ — בחי' "חתן", ואהרן הוא "שליח" מבחי' זו³⁶⁶]. ענין זה שייך גם למה שאהרן הוא נצח דאבא³⁶⁷. כי בהיותו מבחי' הנצח [דאבא (דאצילות)], לכן גם בירידתו לבי"ע הוא מנצח את העלי' של הנשמות שבבי"ע³⁶⁷.

* * *

הכח שיש באהרן להמשיך אור בהנשמות דבי"ע ולהעלותם מלמטלמ"ע — שייך גם לבחי' ה"שמן" שבו³⁶⁸ [מה שאהרן נמשח ב"שמן"³⁶⁹ משחת קדש³⁷⁰, ומה שנאמר בו³⁷¹ "כשמן הטוב גו' זקן אהרן"³⁶⁸]. והביאור בזה³⁷²:

מגדרי ה"שמן" הוא, (א) שהוא מאיר, (ב) שעולה³⁷³ למעלה, ולכן ע"י שאהרן ממשיך בנש"י את בחי' ה"שמן", הוא מאיר את אורם שיוכלו לעלות למעלה³⁷⁰.

ה. קישור השכל עם נקודת היהדות³⁷⁴: בקישור השכל (ושאר כחות הפנימיים) שבאדם עם נקודת היהדות שבו שלמעלה מהשכל — ישנם שני אופנים:

365) ע"ע אהרן — ביחס למשה ס"ט סק"א ובהערות שם. 366) אוה"ת תצוה ע' א'תקנ. 367) זאת חנוכת שם. וראה גם תו"א שם, ריש ע"ד. 368) מ"ר שם פמ"ד. 369) תשא ל, כה. שם, ל. 370) מ"ר שם פמ"ה. 371) תהלים קלג, ב. ובהוריות יב, א (ובמפרשים לתהלים שם), שזהו"ע משיחת אהרן בשמן המשחה. 372) ענינו של בחי' השמן ברוחניות — ראה גם לעיל סי"א סק"א וב"י, סי"ד. הערה 507. 373) ראה שמו"ר רפ"ו, דב"ר פ"ו, ג. תנחומא תבא ג. 374) בכל המבואר לקמן (גם בהערות) —

וראה גם תו"א קי, א (לענין העלאת המלכות). 356) כי הכוונה היא, שעבודת הנבראים תהי' בכח עצמם (בהעלותך ש"ת בסופו). 357) מ"ר שם. בהעלותך שם. וראה גם זאת חנוכת שם. 358) ר"פ בהעלותך ופרש"י שם. 359) ד"ה בהעלותך שם. 360) סה"מ תקס"ב ע' רכ. 361) מקומות שבהערה 125 (לענין הרצון לעלות). זאת חנוכת שם (לענין הכח לעלות). מ"ר שבהערה הנ"ל (לשני הענינים). 362) מים רבים שם פמ"ג. 363) ראה לעיל הערה 253. 364) תו"א קי, ג. זאת חנוכת שם פי"א.

„בתוכם“) מצד הקב"ה³⁷⁶, לכן גם ה"מנין" שלפניו (שהי' כהקדמה להגילוי) ענינו הוא — גילוי נקודת היהדות מצד הנקודה. ולכן הי' מנין זה ע"י משה שושדמ"ל;

אבל המנין שלאחרי הקמת המשכן — מכיון שע"י העבודה שעבדו בני' במשכן, נעשו (בני"י) „משכן" אליו ית' [לא רק מצד ה"ושכנתי" אלא גם (ובעיקר) מצד עבודתם הם, ע"כ ענינו של מנין זה הוא — לפעול גילוי נקודת היהדות בכחות הפנימיים (גם) מצד ענינם הם. ולכן הוצרך להיות מנין זה (גם) ע"י אהרן שושדמ"ט³⁷⁷.

וזהו ג"כ הטעם על מה שהמנין הזה הי' „באחד לחדש השני"

— דלכאורה: מכיון שהקמת המשכן היתה באחד לחדש הראשון, הי' להם למנות את ישראל בסמיכות לזמן ההוא (או בו ביום). ולמה חיכו חדש שלם?

כי ענינו של חדש (הראשון —) ניסן, הוא המשכה מלמעלמ"ט, וענינו של חדש (השני —) אייר, הוא העלאה מלמטלמ"ע. ומכיון שמנין זה ענינו — קישור נקודת היהדות עם השכל גם מצד התחתון, לכן גם המנין הי' צ"ל „באחד לחדש השני (אייר)" — כשישנו גם ענין ההעלאה מלמטלמ"ע שבחדש זה³⁷⁸.

1. יחס בעלי עסק לתורה:

ביחס של בעלי עסק לתורה — שני ענינים: א. התורה מאירה בהעסק שלהם באופן של „מלמעלה למטה". והוא³⁷⁹ — שהעסק שלהם יהי' ע"פ תורה, ובכלל זה — שלא ימנע אותם עסקם משיעורים הקבועים שלהם בלימוד התורה (איש איש כפי חיובו ע"פ המבואר בהל' ת"ת)³⁸⁰.

ב. היחס שלהם לתורה הוא גם באופן של העלאה „מלמעלה למטה". והוא — שיש להם רצון וצמאון לנתק את עצמם מה"עסק" שלהם, ולהתנהג³⁸¹ כ"יושבי אהל"³⁸⁰. ורצון זה הוא

א. עם היות שנקודת היהדות מאירה בהשכל בפנימיותו, ועד שה"הנחה" בהשכל היא (לא כפי שהשכל מצד עצמו מחייב, כ"א) בהתאם לה"נקודה" שלמעלה מהשכל, מ"מ זהו באופן שנגרש בהשכל אשר „הנחה" זו היא לא מצד השכל גופא, כ"א — מצד כח אחר (שמבחוץ ממנו) שפעל עליו.

ב. ה"נקודה" חדרה בהשכל, באופן שכל מציאותו של השכל היא — הנקודה, ואז, זה ש"מונח" בהשכל כפי הנקודה, הוא באופן שהשכל מצד עצמו מחייב כן (מכיון שהמציאות שלו גופא היא — הנקודה).

וזהו ההפרש בין ענין ה"המשכה מלמעלמ"ט" על ידי משה שושדמ"ל, לענין ה"העלאה מלמטלמ"ע" שע"י אהרן שושדמ"ט:

כאשר קישור השכל עם נקודת היהדות הוא באופן ד"מלמעלה למטה" (כמו שהוא מצד משה שושדמ"ל), היינו מצד ה"נקודה" (העליון) — אז, אף שהנקודה מאירה בהשכל בפנימיותו, מ"מ, מכיון שהארה זו בהשכל היא מצד הנקודה — נגרש בהשכל שזהו מצד כח אחר (כאופן הא');

אבל כאשר הקישור הוא באופן ד"מלמעלה למטה" (כמו שהוא מצד אהרן שושדמ"ט), היינו מצד השכל (ה"תחתון") — אז מציאותו של השכל גופא היא הנקודה (כבאופן הב'). וזהו הטעם על מה שהמנין דבני' (בפ' במדבר) שלאחרי הקמת המשכן הי' ע"י משה ואהרן (ביחד) — ולא כהמנין (בפ' תשא) שלפני הקמת המשכן שהי' ע"י משה לבד:

ענין ה"מנין" [מה שכל בני' — מהגדול שבגדולים עד הפחות שבפחותים — נמנים בשוה] הוא, בכדי לגלות את נקודת היהדות (בה שוים כל ישראל). וב"גילוי" זה דנקודת היהדות, הוא ההפרש בין שני מנינים הנ"ל³⁷⁵: המנין שהי' לפני (ולצורך) הקמת המשכן — מכיון שענין המשכן הוא „ושכנתי בתוכם", ז. א. גילוי אלקות „ושכנתי" בישראל

בדרך מקיף. (377 ראה במילואים. (378 ראה במילואים. (379 כי ענין ההמשכה „מלמעלה למטה" הוא, שה"מטה" (עניני העולם) נשאת במציאותה (ואין בה הרצון „לצאת" ממציאותה ולהתעלות למעלה), אלא שה"מעלה" (התורה) מאירה בכל פרטי הענינים שבה, ולכן, הנהגת ה"מטה" בכל עניני' היא — כפי ה"מעלה". (380 לקו"ש קרח תשל"ל סעיף ט'. (381 ראה במילואים. (382 לקו"ש שם. קרח תשל"א

ראה לקו"ש במדבר תשל"א ובהערות שם. (375 עוד אופן בגילוי נקודת היהדות שע"י מנין — שהגילוי הוא באופן של מקיף. וזהו"ע המנין „כשיצאו ממצרים" (רש"י ר"פ במדבר) — שגילוי האמונה פשוטה (שמצד נקודת היהדות) אז, הי' (ראה תניא פל"א) באופן של מקיף. (376 אבל גילוי זה הי' „בתוכם", בפנימיותם. ולכן הוזקק אז למנין שני, ולא הספיק המנין כשיצאו ממצרים, שהגילוי שבו הי' (ראה הערה הקודמת) רק

ביאור פרק דרא הגדול פרק שנים עשר חרדיל רא

מלך לביסוק חיו : (מז) עשר חופות כ"ו • כמ"ה דכ"ב (טהי) וזכ"ר ש"ח וזכ"ר פ"ח • וז' כמ"ה חלק הספורה כ"ס מ"ג שמתוך עשר חופות אלו שלמטה כ"י מתכוין ומסתכל בפסוק שלמעלה, והוא חלשין הזכר ר"ש כיכלות דסקול (רמיה) וחתקין לך • חופות (דסס) לא

עד אברון תאכל • (מז) עשר חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בנן עין (מח) וכל של אבנים טובות (מט) ומרגליות (נ) ושל וזב • והלא (נא) לכל חיה אין עושים לו אלא חופה אחת (נב) ולמלך אין עושים אלא ג' חופות ולחלוק בברד לאדם הראשון עשה הקב"ה עשר חופות בנן עין שנאמר (חוקאל כח יג) בערן בן אלהים היית כל אבן יקרה ונ' • רבי אלו עשר חופות • (נג) והיו המלאכים מתופפים ברופים ומרקדים בנקבות שנאמר (סס) מלאכת חופד ונקבד בך • (נד) ביום שנברא אדם הראשון שנאמר (סס) ביום הבראך כוננו • א"ר הקב"ה למלאכי השרת באצ' (נז) וגנבול חסר לאדם הראשון ולעורו שעל מדרת גמילות חסדים העולם עומד • אמר הקב"ה חביבה גמילות חסדים (טו) טובחים ועולות שישראל עתידים להקריב לפני על גבי המזבח שנאמר (כושעו) כי חסד חפצתי ולא זבח • (נו) והיו מלאכי השרת כמו (נח) שושבינים המשמרים את החופות שנאמר (תהלים נא) כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך • ואין דרכיך (נט) אלא דרך חתמים (ס) כחון מה דרכו של חן עומד וסבך כלכל בתוך חופתה כך הקדוש ברוך הוא עומד וסבך לאדם ולעורו שנאמר (בראשית ו) ויברך אותם אלהים :

פרק יג (א) הקנאה והחאה והבדור מוציא את האדם מן העולם • אמרו מלאכי חשרת לפני הקדוש ב"ה רבין כל העולמים סה

חופה אחרונה מל' שחופת על ראש חתן וכלה : (נב) ולמלך אף עושי אלא ג' חופות • מי אחי גדול הכר מוכר' וז' כמ"ה (שיר ג) אפריון עשה לו חתן שלמה ונ' פתוריו עשה כסף כ"י וזב ט' ארנמן • וכן הן ג' מיני חופות דכח, ובתמח"א ר"ס ר"ה הגיה ולמלך המשיח (ושם יס חסרון שדלנו מן ג' חופות עד עשר חופות דלד"ר ע"ש, אבל כראש שט' גורם כהא דג' חופות דכחן מלך המשיח), ואפשר היינו כמ"ה (ישעי ד) עני יומם ועשן וטובה אז לכה לילה, כי על כל כסד חופה, מל' דטובה אז לכה לילה הוא כולל חלל (ועני יומם ועשן כן חו"ג וטובה אז לכה הוא ח"ה שכולל שניהן), ודלל כדמתי לכו בנ"כ שם ל' חופות לצדיקים לע"ל : (ג) והיו המלאכים מתופפים כ' כנקיטות שאל' מלאכת חופד ונקבד כ' • דרש מלאכת לשון מלאכים, ותופד ונקבד דרש מתופפים כנקיטות מרקדים כעלמות חופפות : (נד) ביום שנברא אדם הראשון שחפרש האורה בחיט חלך זור, וס' דנים ככרף עליו קאי, לכן חנאך דעל אדכ"ד שכתוב ט' חוקרא את שמש אדם ביום הבראש (ומ"ה ביום הבראך לנזח, משום שנכלל בלדכ"ד כלל שין אטניס כולו), וכחוב זכ לחיטם נא' בלשון בתמי' שחא בעדן היית ונעשה לך חופות כאלו וכמ"ה בפס"י (היא מברייחת דל"ב מדות מדכ י"י) : (נה) וגנבול חסד כ' בשלם עומד • ע"י לקמן ר"ס ט"ז בארובה זכ : (טו) מזבחים ועולות כ' ולא זבח • ועולות דקט, כראש דסיפ' דקרא ודעת אלקים מעולות קא בעי למידע, ודעת אלקים הוא תורה כמ"ה בלד"ר רפ"ד, וס"ל דתורה עדיפא רק מעולות, אבל חסד חסן אף מזבחה וכ"ש מעולות, דס"ל זכח שכן שלמים עדיפא מעולות וכדלמרי' פ"ק

דמנונה (וי) שיש בה ג' אכילות וזיז"ר שכן שלמים לכל (אכל) בלד"ר שם ס"ל עולה חביבה שכולה כליל, והוא מטיין לענין ש"ח שהוא סוכ כשיני אלקים ואלהם סוכ משלמים שיש בו ג' אכילות לחומה וללדס, ודעת אלקים שאינו כ"ל למקום, מעולות שכלל כליל : (מז) וזכח מלאכיו כשרת כמו ששנינו כ' • כב"ר אחר מנכאל ונכראל נמשו שושבינון לאדכ"ר • ח"ס כי מלאכת יודועים : (נח) שושבינון ששמתין את החופה שחא כ' • כספ"ק דכחונות (יב) אחריו סכוי מעמדיון שושבינון למחן וכלל למשמתן, ואין גראש שסוכנו כאן ע"ז, אלא שושבינון למחן, ולשון משמתין פשוטו הוא ענין חממה ושמירה למשנה לכס דקשון, וז"ל שחא כמ"ה ר"פ כרואה (נדז) דחזק וכלל צריכין שומרו מחזיקין, והיינו דכתיב לעיל (תקרא כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך דרכך שחובת כאן) לל תאורח אלך רשע ונגע לא יקרב באלכך, דלדכ"ר וז' אשנו, וכן חסן וכלל, דלל חלונה לכן רשע ונגע שכן נגע אלקים ונכח חלדס שכן נגע ורשע ע"י ביאור ספ"ל להר"א : (נט) אלא דרך חתמים • כמ"ה דרך גבר בעלמה (משל ל) וידרש ע"ז והוא כחמן ונ' ישיש כנור לרין אורח (וכן כשח"ס דרש רש"י דכנור ע"ז), ואורח הוא לאשה (וירוח אורח הוא כמ"ה כי ירוח דקין ונשכ, עמש"ל ספ"ל כמ"ה) • ר"ל שיש כלל דרכיך דעוה והוא יושר אורחותיך (משל ג), שכלל דרכיך מרכ' דרך חתמים, שאש"ס אספור בל"ת מ"מ דעוה כחמשנה שהחור חומר כדמשמע פכ"ג דשכח (קני) ועמל"ס ס"ס • והוא יושר אורחותיך וז' חלשה הקב"ה יושר לפניך לכמה העקוב (אחזו בעקבה) למשור : (ס) והקב"ה כחון מה דרכו • כל"ל וזכ"ה במחמ"א שם וז"ל בילקוט הכמורי כ"י בתהלים צ"ב נשם הפריא וז"ל כוהר תוריע (מז) : קב"ה בריך לך כ' כחון דמכרך כלכל כו' ברכות ע"ש, וכב"ר אחריו נטל הקב"ה כוס של ברכה (בכרע) השביעת שכללם כו' כו' קראת כוס של ברכה) וזכ"ר, וז"ל שו' ברכות רמזין כאן בפסוק, פרו, וכלאו, וזכבשו, ורדו דגת, בעוף, וכלל ח' כרומשת, כרי כאן ו' ברכות :

פרק יג (ב) הקנאה כ"י • מי הר"מ ו' גנאי בעה"ק חס"ס פ"ו כי ג' אלו היו סבת יציאת

אדכ"ר מן העולם שנקנסה עליו חיתה, הקנאה וכבדו שקנאו כשאל' כנחש כשאתם אוכלין ממנו חתיו כאלקים לברוא עולמות כ' כדלכלן בספרין (ויש להוסיף עוד הקנאה של חיה כמס"ל במרקין שאמרה עכשיו אני מתה והקב"ה עושה לו אשה אחרת כו' וכן כשאל' הנחש (לפי המשל דלכלן) שרואה לושא אחרת וליחן לה מה שבהכית, והוא קנאה כמ"ה כחלל (יג) אף אשה מתקנאה אלא כו' וכמ"ה ותקנא רחל כו'), והתמלו לפי' זה הוא מה שנתאווה חיה אל האין וכמ"ה ובי תאווה הא לפימיו וכ"ה בפס"י לאבות, עוד כ' בעה"ק שם וטובה שני' בזה הוא כי האדם בליל [א] קנאה בלדס כי סכה שהחטאו וכעסדו ע"ד קוט, ולפי' זה יתפרש התאווה כמ"ה כב"ר ס"ה שאתאווה

דגהות [א] דיינו רובכ נחש דכאן, וכן אמרו בסנהדרין (נט) ובלד"ר מ"א הדין בו נחש ונתקנא ככנורו כ', ונת' חס"ס (צ"ו) וכב"ר עאל קנאה בל"י דחויא כ', וז"ל רות (ס"ב ג) ס"ס ראה מעלתו כ' וירע בעיניו, אבל כאן בפס"א אחר וזכ"ר שראו מלכ"ס אחר אס אין אנו בלחן בעצב כ', וכן פרש"י באבות שם הקנאה שראו מלכ"ס ששעו לו לאדכ"ר שכו זלזין כ' ורלו כנורו ונתקנאו (אלא שצאמת כראש שאמרי שלשון רש"י בזה הוא כולל כש"ס בסנהדרין, א"כ גם כוונתו הוא שראו נחש ורובכו במה שחל"ס עשו לו כ', ויש קוטר וחסרון קצת דגנריו בזה), ובס' הכהיר שכוונת כהמטות הזכר ח"א ס' צ"ד ונעשה חלק ס"ת פ"י ס"ס כרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו משום דלמך קב"ה ורדו כ' (וכלל החלמך דס' הכהיר ג"ל לבי הכהיר הוא מכיון בלשון עם הפס"ל דכאן ודכ"ר ע"ש), ואפשר ס"ס לבדו וכת ש"ה הן היו כעיקר קנאה זו (ולכן הוא שירד עם הכת ש"ה לכחטאו כדלמקן), ומפני שהוא כ' אז הכר הגדול כדלמקן כו', לכן תלזאו זה במלכ"ס כסתס • וז"ל שאש"ס ששטיט כד"ל רבה סמ"כ (ולטססת ככר"א הוא ממס' כלל ספ"ג) שאין קנאה למעלה, היע דוקא בין ח' למכורו (ועי' בלד"ר פ"י שאלמלי עשה כו' הו מתקנאין כו' וקצ"ס), אבל במין האדם השפל שראוהו כבדו וקרו בו לפני כ' יותר מכן שיד בכן קנאה, וכ"מ אח"כ בוי"ח שח"ס

